

Lahja Leinonen

Henkilöstön paloturvallisuusosaamisen kehittäminen hoitokodissa

Sairaanhoitaja

(YAMK)

Syksy 2016

KAJAANIN
AMMATTIKORKEAKOULU
UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

TIIVISTELMÄ

Tekijä: Leinonen Lahja

Työn nimi: Henkilöstön paloturvallisuusosaamisen kehittäminen hoitokodissa

Koulutusala: Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala

Koulutusohjelma: Kehittämisen ja johtamisen koulutusohjelma (YAMK)

Ohjaaja (t): Niskanen Sirkka-Liisa, Leinonen Rauni ja Tolonen Aaro

Toimeksiantaja: Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymä, Hoitokoti Palttaranta

Sivumäärä ja liitteet: 69 + 14

Asiasanat: paloturvallisuusosaaminen, turvallisuuskulttuuri, turvallisuusjohtaminen, turvallisuuskävely

Paloturvallisuus on sosiaali- ja terveydenhuollon toiminnan häiriöttömyyden sekä jatkuvuuden kannalta keskeinen asia. Hoitoalan rakennuksissa syttyy tulipalo lähes joka päivä ja useimmiten asukkaat tarvitsevat apua pelastautumiseen.

Opinnäytetyön tarkoituksena oli kehittää hoitokodin henkilöstön paloturvallisuusosaamista ja tavoitteena oli kartoittaa, mitkä asiat edistävät hoitokodin henkilöstön paloturvallisuusosaamisen kehittymistä. Metodologinen lähestymistapa oli toimintatutkimus. Ensimmäisen syklin kehittämissitehtäväksi muodostui: Mitä paloturvallisuusosaamista henkilöstön tulee kehittää? Asiaa kartoitettiin lomakekyselyllä (n=13). Tulosten mukaan henkilöstö koki valmiutensa paloturvallisuusosaamisen suhteen epävarmaksi alkusammutustilanteessa ja käytännössä. Lisäksi henkilöstö koki tarvitsevansa palokoulutusta, turvallisuustietoutta, toimintatapojen kertausta ja harjoittelua. Turvallisuuskävely valittiin interventioksi paloturvallisuusosaamisen kehittämiseksi. Turvallisuuskävelyn avulla opitaan toimimaan hallitusti ja ohjeiden mukaan mahdollisen tulipalon sattuessa.

Toisen syklin tavoitteena oli selvittää, mitä henkilöstön paloturvallisuusosaamista voidaan kehittää turvallisuuskävelyn avulla? Turvallisuuskävely suunniteltiin ja toteutettiin neljä kertaa kuukauden aikana hoitokodissa, jota arvioitiin learning cafe-menetelmän avulla. Turvallisuuskävelyn aikana käveltiin henkilöstön kanssa hoitokodin osastot ja perehdyttiin paloturvallisuuteen vaikuttaviin rakenteellisiin ja teknisiin turvallisuusratkaisuihin. Lisäksi kävelyn aikana tehtiin mielikuvaharjoittelu siitä, miten toimitaan, kun tulipalo tapahtuu osastolla asukashuoneessa tai muussa tilassa. Lopuksi arvioitiin turvallisuuskävelyn kokonaisuutta. Tulosten (n=9) perusteella turvallisuuskävelyn koettiin kehittävän henkilöstön viestintävuorovaikutusta, itseohjautuvuutta sekä turvallisuus- ja riskitietoutta. Turvallisuuskävelyä voidaan käyttää myös työntekijän perehdytyksen ja koulutuksen tukena.

Turvallisuuskävelyyliin liittyviä ja edelleen kehitettäviä asioita ovat säännöllinen alkusammutuskaluston käytön harjoittelu ja asukkaiden evakuointi, paloharjoitukset sekä yhteistyö muiden työyksiköiden työntekijöiden kanssa.

Kehittämistehtävän tuotoksena muodostui hoitokodin henkilöstön paloturvallisuusosaamista tukeva turvallisuuskävelymalli, jonka avulla kehitetään myös hoitokodin turvallisuuskulttuuria ja pyritään ehkäisemään onnettomuuksia. Lisäksi kehitettiin henkilöstölle palovaroitinnumeroiden tulkintaohje ja alkuvaiheen toimintaohje tulipalotilanteessa. Osaston turvallisuusilmoitustaulu muotoutui kehittämistehtävän aikana.

ABSTRACT

Author: Leinonen Lahja

Title: Developing Staff Fire Safety Competency in a Nursing Home

School: Health and Sports

Degree Programme: Master's Degree Programme in Health Care Management and Development

Instructor(s): Niskanen Sirkka-Liisa, Leinonen Rauni and Tolonen Aaro

Commissioned by: Kainuu Social Welfare and Health Care Joint Authority

Total Number of Pages and Appendices: 69 + 14

Keywords: fire safety competency, safety procedures, safety management, safety walk

Fire safety competency is essential in regard to undisturbed and uninterrupted operations in social and health care. Almost every day there are fires in hospitals and other buildings, and in most cases residents need help to exit a building.

The purpose of this Master's thesis was to improve the fire safety competency of the staff in a nursing home, and the objective was to find out which factors promoted the staff's fire safety competency. The methodological approach of this thesis was action research. The development task of the first cycle was to study what type of fire safety competency the staff should have and what type of fire safety competency they needed. The staff's fire safety competency was explored with a questionnaire (n=13). According to the results, the staff felt uncertain about their practical fire extinguishing skills. The staff also felt that they needed more information about fire prevention and fire extinguishing, a revision of fire safety procedures and practical training. Safety walks were chosen as the method to develop fire safety competency. Safety walks teach persons to act in a controlled manner and according to given instructions in case of a fire.

The purpose of the second cycle was to study what aspects of the staff's fire safety competency could be developed with safety walks. Safety walks were planned and organized four times during one month in a nursing home and evaluated using the learning cafe method. During the safety walks the staff walked through the wards of the nursing home and learned about the structural and technical safety solutions which affected fire safety. In addition to the walks, actions to be taken in case of a fire in residents' rooms and other locations were visualized mentally. In the end safety walks were evaluated comprehensively. According to the results (N=9), the staff felt that safety walks improved their communication, self-directedness and knowledge of risks and safety. Safety walks can also be used in employee orientation and training.

Matters that need to be developed further in regard to safety walks include regular training in fire extinguishing and evacuation of residents, fire drills and co-operation with staff from other units.

This Master's thesis resulted in a safety walk model which supports a nursing home staff's fire safety competency. The model develops the safety culture in the nursing home and aims to prevent accidents. In addition a set of instructions that help the staff interpret fire warning codes and act correctly in the early stages of fire was drawn. Also a fire safety bulletin board was created for the ward.

ALKUSANAT

Jos pystyt määrätietoisiin, oikean suuntaisiin toimiin niiden minuuttien aikana, jotka kuluvat turman, vaaran tai uhan havaitsemisesta siihen hetkeen, jona pelastusmuodostelmat ovat paikalla, omaat pelastusvalmiuden avaimet!

Jos ne ovat sinulla normaalioloissa, ovat ne sinulla myös poikkeusoloissa, MUTTA EI PÄINVASTOIN! (Jatkuvan pelastusvalmiuden tiekartta 2003)

SISÄLLYS

1 JOHDANTO.....	1
2 HOITOKODIN HENKILÖSTÖN PALOTURVALLISUUSOSAAMISEN KEHITTÄMINEN (1 SYKLI)	6
2.1 Kehittämistehtävän muodostuminen (suunnittelu).....	6
2.2 Metodologiset lähtökohdat	8
2.3 Turvallisuuuskulttuuri ja -johtaminen	11
2.4 Turvallisuuusosaaminen.....	16
2.5 Osaamistarpeiden kartoitus, aineiston käsittely ja analyysi (toiminta)	18
2.6 Paloturvallisuuusosaamisen kehittäminen (havainnointi)	23
2.7 Kehittämiskohteen valinta (reflektointi).....	25
3 TURVALLISUUSKÄVELYLLÄ OSAAMISTA KEHITTÄMÄÄN (2 SYKLI)	29
3.1 Paloturvallisuuusosaaminen (suunnittelu)	29
3.2 Riskienhallinta	33
3.3 Omatoimisen varautumisen auditointi	36
3.4 Turvallisuuuskävely ja sen arviointi Learning cafe -menetelmällä (toiminta)	38
3.5 Turvallisuuuskävelyn kokeilun tulokset (havainnointi)	45
3.6 Kehittäminen jatkuu alkusammutuskaluston toiminnan ja evakuoinnin harjoittelun avulla (reflektointi).....	46
4 JOHTOPÄÄTÖKSET JA TULOKSET.....	48
5 POHDINTA.....	53
5.1 Luotettavuus.....	53
5.2 Eettisyys	54
5.3 Oman asiantuntijuuden kehittyminen	55
5.4 Jatkokehittämisen kohteet.....	57
LÄHTEET	59
LIITTEET	69

1 JOHDANTO

Suomessa on sattunut viime vuosina useita tulipaloja hoivalaitoksissa. Itsenäisyysajan pahimmassa tulipalossa vuonna 1966 Lapinlahdella tuhoutui kunnalliskodin mielisairasosasto, jossa menehtyi 31 ihmistä. Vuonna 1979 Virtain vanhainkotipalossa menehtyi 27 vanhusta. Maaningan vanhusten palvelutalon tulipalossa vuonna 1999 sai surmansa viisi asukasta. Vuonna 2011 Joutsenon vanhainkoti syttyi palamaan, josta ehdittiin evakuoida 30 asukasta. Turun sairaalapalo tapahtui vuonna 2011, jossa evakuoitiin 176 potilasta ja 56 henkilökunnan jäsentä. (Tutkintaseloste 2016.)

Virtain vanhainkodin tulipalo vuonna 1979 johti useiden turvallisuusmääräysten tiukentumiseen (Tamio 2015). Pelastuslain (379/2011) 17 §:n mukaan palovaroitin on pakollinen jokaisessa asunnossa 1.9.2000 lähtien. Huoneiston haltijan tai hoitolaitoksen toiminnanharjoittajan palvelu- ja tukiasumisessa on velvollinen huolehtimaan siitä, että asunto varustetaan riittävällä määrällä palovaroittimia, jotka mahdollisimman aikaisin havaitsevat alkavan tulipalon ja varoittavat asunnossa olevia. Hoitolaitosten uudisrakentamisen yhteydessä tulee asentaa huoneistokohtaiset sähköverkkoon kytketyt palovaroittimet.

Määrätietoisella turvallisuustyöllä on saatu tulipaloihin menehtyneiden määrä vähenemään. Vuosina 2010 - 2014 palokuolemien vuosittainen keskiarvo on alhaisempi kuin 2005 - 2009 tarkastelujaksolla. (Orrainen 2016.)

Palo- ja pelastusturvallisuus on sosiaali- ja terveydenhuollon toiminnan häiriötömyyden sekä jatkuvuuden kannalta keskeinen asia. Hoitoalan rakennuksissa syttyy tulipaloja lähes päivittäin ja useimmiten asukkaat tarvitsevat apua pelastautumisessa. Toimintayksikön kaikkien työntekijöiden on tunnettava uloskäynnit, palo-osastointi ja palon havaitsemiseen sekä sammuttamiseen liittyvät laitteet. (Lindh & Heinonen 2012, 22.) Tulipalon syttymistä pyritään estämään ja sen etenemistä rajoittamaan ennaltaehkäisevillä menettelytavoilla, jotka perustuvat riskien arviointiin. Lisäksi paloturvallisuuden ehkäisyn ja ylläpidon perustana ovat myös henkilökunnan asianmukainen toiminta, materiaalivalinnat ja rakenteelliset sekä tarkoituksenmukaiset turvallisuustekniset ratkaisut. Henkilökunnan osaa-

misen taso on ensiarvoisen tärkeä, koska oikealla alkuvaiheen toiminnalla sekä tarkoitukseen sopivan alkusammutuskaluston käytöllä voidaan palon vaikutuksia oleellisesti rajoittaa. (Terveystieteiden tutkimuskeskuksen tutkimusraportti 2009, 4.)

Pelastuslain (379/2011) 1 § tavoitteena on vähentää onnettomuuksia ja lisätä ihmisten turvallisuutta. Lisäksi lain tavoitteena on onnettomuuden uhatessa tai tapahtuttua ihmisten pelastaminen, tärkeiden toimintojen turvaaminen sekä onnettomuuksien seurauksien tehokas rajoittaminen. Sosiaali- ja terveydenhuollossa turvallisuuden kehittämistä ohjaavat myös muut lukuisat lait pelastuslain (379/2011) lisäksi. Työpaikka on varustettava työolosuhteiden niin edellyttäessä tarpeellisilla hälytys-, hengenpelastus-, paloturvallisuus- ja pelastautumislaitteilla ja -välineillä. Työpaikassa, jossa on hengen tai terveyden vaara, tulee olla aina saatavissa pelastautumisvälineet. (Työturvallisuuslaki 2002/738.)

Erityisesti vanhustenhuollossa ja sen asumispalveluissa henkilökuntaa tulee kouluttaa tuntemaan pelastuslain vaatimukset, jotka koskevat ilmoitusvelvollisuutta ilmeisestä palovaarasta tai onnettomuusriskistä, ilmoitusvelvollisuuteen liittyvää tietosuojaa, poistumisturvallisuusselvityksiä sekä henkilökunnan omatoimisen varautumisen tietoja ja taitoja. Pelastuslain mukaan yhteistyötä tulee tiivistää erityisryhmille asumispalveluja tuottavien yksiköiden ja pelastusviranomaisten kanssa. Viranomaisten tulee informoida toisiaan paloturvallisuudessa havaitsemistaan puutteista. Pelastusviranomaisten valvonta on riskiperusteista, jolloin korkean riskin yksiköissä tehdään palotarkastuksia useammin kuin matalan riskin yksiköissä. Näiden periaatteiden tietämys, erityisesti asumispalveluyksiköiden henkilöstön keskuudessa, on tärkeää. (Lounamaa, Råback, Grönfors, Impinen, Martikainen & Lillsunde 2013, 1.)

Pelastuslaki (379/2011) 14 § ja 15 § velvoittaa sosiaali- ja terveydenhuollon yksiköitä huolehtimaan omatoimisesta varautumisesta ja laatimaan pelastussuunnitelman sekä palo- ja poistumisturvallisuusselvityksen. Lisäksi veloitteen toteutuminen vaatii organisaatiolta onnettomuusriskien tunnistamista ja arviointia sekä menetelmiä tunnistettujen riskien ehkäisemiseksi ja toimintavalmiutta onnettomuustilanteissa. Omatoiminen varautuminen on ensiarvoisen tärkeää ja onnettomuuksia voidaan ehkäistä vain ja ainoastaan organisaation omilla toimilla. Or-

ganisaation vastuulla on myöskin toiminta itse onnettomuustilanteessa, jolloin pelastuslaitos antaa tukea organisaatiolle. Turvallisuuskulttuurin muodostumisen yksi tärkeä osatekijä on omatoiminen varautuminen. (Omatoimisen varautumisen auditointi 2013.)

Kainuun pelastuslaitos on ottanut palotarkastuksissa käyttöön omatoimisen varautumisen auditointimallin keskimääräistä suuremmissa ja vaativissa kohteissa kuten hoitolaitoksissa. Malli on tarkoitettu pelastusviranomaiselle auditoivan palotarkastuksen suorittamiseksi ja organisaatiolle turvallisuuden ja omatoimisen varautumisen kehittämisvälineeksi. Toimintayksikön esimiehelle ja kiinteistön omistajalle toimitetaan ennen palotarkastusta itsearviointimateriaali ja sovitaan tarkastukseen osallistuvat henkilöt. Materiaalissa tarkastellaan omatoimisen varautumisen tasoa (1 - 5) laitoksen turvallisuusjohtamisesta, onnettomuusriskien hallinnasta, turvallisuuteen liittyvistä asiakirjoista, rakenteellisesta paloturvallisuudesta, turvallisuustekniikasta sekä turvallisuusviestinnästä ja -osaamisesta. (Auditoiva valvonta 2016; Omatoimisen varautumisen itsearviointi 2016; Omatoimisen varautumisen auditointi 2013.)

Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalvveluista (980/2012) 14 §, 22 § ja 23 § mukaan palvelut on toteutettava siten, että iäkäs henkilö kokee elämänsä turvalliseksi ja arvokkaaksi sekä merkitykselliseksi. Turvallisuus merkitsee muun muassa sitä, että paloturvallisuuden vaatimukset on huomioitu hänen asumisessaan. Toimitilojen osalta palveluntuottajan velvollisuus on huolehtia, että iäkkäiden henkilöiden käytössä olevat tilat ovat riittävät, turvalliset, kodikkaat ja esteettömät sekä muutenkin olosuhteiltaan heidän tarpeisiinsa nähden sopivat. Omavalvontaa varten palveluntuottajan on laadittava omavalvontasuunnitelma. Omavalvonnalla varmistetaan palvelujen laatu, turvallisuus ja asianmukaisuus.

Turvallisuuskulttuuri on käsitteenä osin tuntematon. Euroopan työterveys- ja työturvallisuusvirasto (OSHA) määrittelee turvallisuuskulttuurin yrityksen arvoihin ja asenteisiin perustuvaksi tavaksi toteuttaa turvallisuusasioita. Turvallisuuskulttuuri muodostuu jokaisen työntekijän tavasta toimia työyksikössä ja se syntyy työntekijöiden asenteista. Turvallisuuden kehittäminen on järjestelmällistä toimintaa, johon koko henkilöstön tulee sitoutua. Sosiaali- ja terveydenhuollon laitoksissa

turvallisuus on keskeinen arvo. Hyvä turvallisuuskulttuuri muodostuu siitä, että työntekijä huomioi turvallisuuteen vaikuttavat tekijät jokapäiväisessä työssään. (Lindh & Heinonen 2012, 10.)

Yhteiskunnassa tapahtuvat muutokset asettavat haasteita sosiaali- ja terveydenhuollon turvallisuuskulttuurin kehittämiseksi. Riskien hallintaan ja turvallisuussuunnitteluun sisältyy olennaisesti riskien laaja-alainen tarkastelu. Riskien hallinnan ja turvallisuuden systemaattisen arvioinnin ja seurannan kehittämisellä varmistetaan toiminnan laatu sekä henkilöstön hyvinvointi. Lisäksi nämä kuuluvat olennaisena osana johtamiseen, ohjaukseen ja päätöksentekoon. Johto omalla esimerkillään vaikuttaa toimintayksikön turvallisuuskulttuuriin. (Riskienhallinta ja turvallisuussuunnittelu 2011, 3, 7.)

Esimiesten tehtävänä on tiedottaa turvallisuudesta sekä luoda sen edistämiseksi ja ylläpitämiseksi myönteinen asenneilmapiiri. Heidän työhönsä tulee sisältyä riskien arvioinnin lisäksi turvallisuustason arviointi, turvallisuussuunnitelman laatiminen ja turvallisuusasioita koskeva raportointi sekä turvallisuutta kehittävien toimenpiteiden toteuttaminen. Henkilöstön tulee hallita päivittäisten työtilanteiden yhteydessä esiin tulevat turvallisuutta vaarantavat häiriötilanteet. Tämä edellyttää jatkuvaa työpaikalla toteutettavaa koulutusta ja käytännön harjoittelua. (Riskienhallinta ja turvallisuussuunnittelu 2011, 3, 7.)

Turvallisuusjohtaminen on yksi osa työyksikön turvallisuuden kehittämistä. Hyvällä turvallisuusjohtamisella on myönteinen vaikutus henkilöstön sitoutumiseen, työilmapiiriin, työn laadun kehittymiseen ja tapaturmien sekä onnettomuuksien ehkäisemiseen. Turvallisuusjohtamiseen vaikuttaa yrityksen tapa toimia ja sitä voidaan toteuttaa eri tavoin. Järjestelmälliseen toimintaan tarvitaan turvallisuusjohtamisen periaatteet. Niitä voivat olla valmiiden standardien mukaiset tai itse laaditut periaatteet ja käytännöt. (Turvallisuusjohtaminen 2010, 9.)

Myös Lanne (2007, 12) määrittelee turvallisuusjohtamisen olevan organisaatiossa tapahtuvaa järjestelmällistä ja organisoitua vahinkojen sekä tapaturmien ennalta estämiseen tähtäävää johtamista ja se nivoutuu normaaliin johtamisprosessiin. Lisäksi Lanne kuvaa turvallisuusjohtamisen prosessin olevan jatkuvaa,

kehänä etenevää politiikasta tavoitteisiin, suunnitteluun ja toteutukseen, seurataan sekä arviointiin.

Turvallisuuden kehittämisen ja turvallisuusjohtamisen merkitys korostuivat, kun Paltamoon terveysaseman yhteyteen valmistui uusi hoivarakennus syksyllä 2012. Uusiin tiloihin sijoittuivat tuolloin hoivaosasto, kotihoidon toimistot, päiväkeskus, jakelukeittiö, fysioterapia ja väestönsuoja. Työskentelin siihen aikaan vs. palveluesimiehenä hoivaosastolla. Uuden rakennuksen valmistumisen myötä tehtäväksi tuli pelastussuunnitelman laatiminen. Laadimme sen yhdessä terveysaseman apulaisylilääkärin kanssa. Tässä vaiheessa ilmeni tarve pelastussuunnitelman laatimiselle ja paloturvallisuusasioiden vakiinnuttaminen henkilöstön päivittäiseen työhön. Tästä opinnäytetyö sai alkunsa. Lisäksi kiinteistössä toimiva hoitohenkilöstö ja siivoushenkilökunta perehdytetään koko työyksikön toimintoihin sekä paloturvallisuusasioihin. Näin ollen henkilöstö osaa tarvittaessa toimia ja auttaa esimerkiksi tulipalo- ja evakuointitilanteessa.

Kehittämistehtävän tavoitteena oli kartoittaa, mitkä asiat edistävät hoitokodin henkilöstön paloturvallisuusosaamisen kehittymistä.

Kehittämistehtävän tarkoituksena oli kehittää hoitokodin henkilöstön paloturvallisuusosaamista.

2 HOITOKODIN HENKILÖSTÖN PALOTURVALLISUUSOSAAMISEN KEHITTÄMINEN (1 SYKLI)

Toimintatutkimus etenee metodologian mukaisesti sykleittäin. Tämä pääluke kuvaa kehittämistehtävän ensimmäisen syklin, jonka tavoitteena oli kartoittaa, mitkä asiat edistävät hoitokodin henkilöstön paloturvallisuusosaamisen kehittymistä. Pääluke muodostuu seitsemästä alaluvusta; luvussa (2.1) kuvaan kehittämistehtävän muodostumisen (2.1), toimintatutkimus metodologisena lähestymistapana (2.2), tietoperustaa turvallisuuskulttuurista ja turvallisuusjohtamisesta (2.3) sekä turvallisuusosaamisesta (2.4), aineiston keruun sekä analyysin (2.5), tulokset (2.6) ja reflektion (2.7).

2.1 Kehittämistehtävän muodostuminen (suunnittelu)

Koulutus tukee työelämää ja samaan aikaan työni ohessa opiskelin ylempää ammattikorkeakoulututkintoa. Opinnot antavat valmiutta oman alan tutkimustiedon hankkimiseen ja soveltamiseen käytännön työssä. Lisäksi tutkinto valmentaa asiantuntijaosaamisen uudistamiseen.

Ylemmän ammattikorkeakoulututkintoon johtavien opintojen tavoitteena on, että opiskelija omaksuu opinnoissaan laaja-alaiset ja syvälliset tiedot sekä tarvittavat teoreettiset tiedot toimia työelämässä vaativissa asiantuntija- ja johtamistehtävissä kehittäjänä. (Valtioneuvoston asetus ammattikorkeakouluista 1129/2014.) Opiskelijan, opettajan ja työelämän toimijoiden välinen yhteys muodostuu käytännössä kehittämistehtävän kautta, joka sitoo toimijat parhaimmillaan yhteiseen pyrkimykseen sekä yhteneviin etuihin yhdistämällä oppimisen ja työelämän kehittämisen (Neuvonen-Rauhala 2009, 92).

Kainuun maakunta -kuntayhtymän, vuoden 2013 alusta alkaen Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymä (Kainuun sote), Balanced Scorecardin (BSC) vanhuspalveluiden tehtävänä on tuottaa sekä järjestää kainuulaisille vanhuksille turvallista pitkäaikaista hoivaa ja asumispalveluja (BSC vuosille 2010 - 2012 2010). Keskeisiä arvoja ovat voimavaralähtöisyys, itsemääräämisoikeus, oikeu-

denmukaisuus, tasa-arvo ja turvallisuus. Vanhuspalveluiden lähtökohta on asiakkaan omien voimavarojen tukeminen ja hyödyntäminen sekä hänen itsemääräämisoikeutensa kunnioittaminen. Lisäksi asiakkaan ja tarvittaessa hänen omaisensa osallisuutta vahvistetaan. (Terveyttä ja hyvinvointia 2013, 8.)

Kainuun sotien vanhuspalveluilla on omia hoitokoteja ja hoivayksiköjä (ennen hoivaosasto nimellä). Hoivayksiköt ovat laitoshoidon yksiköjä, joissa hoidetaan pitkä- ja lyhytaikaista hoitoa ja hoivaa tarvitsevia asukkaita. Tehostetun palveluasumisen yksikkö on opinnäytetyön kohteeksi valikoitunut hoivaosasto, joka on vuodesta 2014 alkaen ollut hoitokoti. Hoitokodit on tarkoitettu henkilöille, jotka eivät enää pärjää kotiin annettavien erilaisten palveluiden turvin. Hoitokodit ovat avohoidon yksiköjä, joissa asukkaat ovat vuokrasuhteessa ja maksavat tarvitsemansa palvelut itse. Hoitokodeissa asuminen rinnastetaan kotona asumiseen ja asiakas saa Kelan maksamat etuudet: asumistuen, hoitotuen ja lääkekorvaukset. Yhteistyössä asiakkaan ja omaisen kanssa hoitokodin asukkaalle laaditaan palvelusuunnitelma, jossa määritellään hänen tarvitsemansa hoito- ja tukipalvelut, kuten vaatehuolto, siivous ja ateriat. (Hoitokodit 2016.)

Hoitokodissamme on yhteensä 20 asukaspaikkaa, jotka koostuvat laitoshoidon ja tehostetun palveluasumisen sekä lyhytaikaishoidon hoitopaikoista. Tehostetun palveluasumisen hoitopaikoille asukkaat tulevat Kainuun sotien SAS (selvitä, arvioi, sijoita) – ryhmän kautta ja lyhytaikaispaikoille omaisten lakisääteisten vapaiden vuoksi. Asukkaat ovat monisairaita, muistihäiriöisiä, osa vuoteessa olevia ja toimintakyvyltään sellaisia, että tarvitsevat hoitajan avun pelastautumiseen esimerkiksi mahdollisissa tulipalotilanteissa.

Ikääntyminen tuo usein mukanaan toimintakyvyn heikkenemistä. Ikäihmisen ajatteluun liittyvät (vireys, keskittyminen, muisti), fyysiset kyvyt (tasapaino, liikkuminen, näppäryys, ulottuminen, voima) ja aistit (kuulo, näkö, tunto, maku, haju) voivat asettaa henkilön asumiselle haasteita ja rajoituksia. Edellä mainitut tekijät tulee huomioida, kun kehitetään asukkaan asumista ja turvallisuutta. (Reisbacka & Rytönen 2014, 6.) Asumis-, hoiva- ja laitousyksiköissä asukkaiden turvallisuustason ylläpitäminen on helpompaa kuin yksittäisissä kodeissa. Hoivayksiköissä on henkilökuntaa ympäri vuorokauden. (KAMU - kaikki mukaan turvallisuustyöhön 2012, 8.)

Vanhusten hoitotyön yksi arvo on arjen turvallisuus, joka on mukana päätöksenteossa että toimintaympäristön suunnittelussa. Vanhusten laitoshoidon työntekijöiden työ perustuu valittuihin arvoihin. Suonsivu (2011, 60 - 61) kirjoittaa arvon olevan asia, jota pidetään toiminnan motiivina ja päämääränä. Lisäksi arvo tarkoittaa asiaa, mikä on tavoiteltua ja arvostettua. Arvot ovat valintojen pohjana ja motiivien tapaan säätelevät käyttäytymistä. Vanhusten laitoshoidon hoitamisessa arvo näyttäytyy kannanottona, kuten vahingon välttämisenä ja yhteiskunnan suojana, joita ovat arjen turvallisuus, tekniikka ja valvonta.

Erityisryhmien asumisen turvallisuuden tulee olla vastaavalla tasolla kuin normaalin toimintakyvyn omaavilla henkilöillä. Ikäihmisten ja erityisryhmiin kuuluvien henkilöiden asumisratkaisujen on vastattava heidän toimintakykyään. Erityisryhmään kuuluvan henkilön määrittelyn keskeinen kriteeri on toimintakyvyn heikkeneminen, mikä ilmenee fyysisen selviytymisen ja harkinta- tai ymmärryskyvyn rajoitteina. Rajoitteet voivat vaikeuttaa henkilön päivittäisistä toiminnoista ja arki-rutiineista selviytymistä. (Erityisryhmien asumisturvallisuuden parantaminen 2007, 13.)

2.2 Metodologiset lähtökohdat

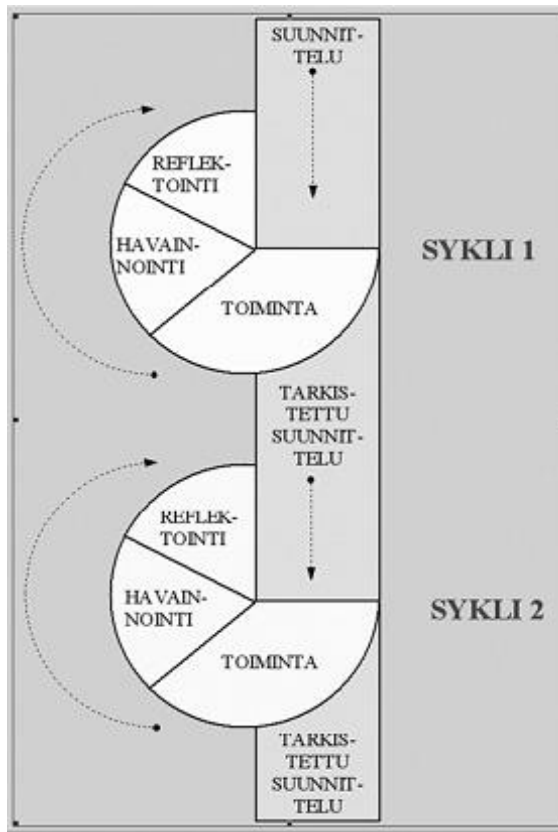
Metodologia eli menetelmäoppi tarkoittaa sitä, miten tavoitamme ja saavutamme etsimämme tiedon sekä ymmärryksen. Metodologia tarkoittaa tieteen ja tutkimuksen yleistä luonnetta ja päämäärää, tieteellistä käsitteen- tai teorianmuodostusta ja erityistieteiden perusteita sekä tieteellistä päättelyä. (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2013, 17.)

Lähestyn kehittämistehtävää toimintatutkimuksen metodologian mukaisesti. Toimintatutkimuksen avulla pyritään ratkaisemaan erilaisia käytännön ongelmia sekä kehittämään sosiaalisia käytäntöjä ja ymmärtämään niitä aikaisempaa syvällisemmin (Metsämuuronen 2008, 29). Toimintatutkimuksessa tavoitellaan käytännön hyötyä sekä käyttökelpoista tietoa. Toimintatutkija osallistuu toimintaan tekemällä tutkimuskohteeseensa muutokseen tähtäävän väliintulon eli intervention. Samaan aikaan kehittämisestä päävastuussa oleva toimija tukee mukana olevia

henkilöitä muutokseen. Tutkijan tehtävänä on käynnistää muutos ja rohkaista osallistujia tarttumaan asioihin, jotta niitä voidaan kehittää. (Heikkinen 2008, 19 - 20.)

Toimintatutkimuksessa keskitytään todellisen elämän tapahtumiin ja siinä tarkastellaan intervention vaikutuksia. Toimintatutkimuksen tarkoituksena on muuttaa tai kehittää toimintoja ja saada ennen kaikkea todellista muutosta aikaan. Kehittämisprosessi on syklinen, ensin valitaan päämäärät, sitten tutkitaan ja testataan käytännön mahdollisuuksia edetä päämääriin. (Anttila 2006, 439 - 442.) Tässä opinnäytetyössä päämääränä oli henkilöstön paloturvallisuuden kehittäminen.

Teoria ja käytäntö yhdistyvät toimintatutkimuksessa (Toikko & Rantanen 2009, 30). Toimintatutkimuksessa keskeisenä menetelmänä on keskustelu. Tutkimus etenee spiraalimaisesti: suunnittelu – toiminta – havainnointi - reflektointi - kierroksina (kuvio 1). Usein jokaiseen toimintakierrokseen sisältyy lisä- tai sivukierroksia sen mukaan, millaisia lisätoimintoja prosessiin liittyy. Syklin yksi kierros on perustana seuraavalle ja uusi sykli muodostuu aikaisemman syklin reflektion tuloksena. (Anttila 2007, 136.) Prosessia ei voida tarkasti suunnitella ennakoon, koska kehittämisprosessissa tehdyt havainnot ohjaavat prosessin etenemistä. Tavoitteena onkin käytännöllisen tiedon tuottaminen. (Toikko & Rantanen 2009, 30.)

Kuvio 1. Toimintatutkimuksen syklisyys (Anttila 2006, 442)

Toimintatutkimus perustuu käytännön toiminnan kehittämiseen tutkimuksen avulla ja tiedon hankkimiseen toiminnan kehittämisen avulla. Tutkimusmenetelmät ovat tiedon hankkimisen välineitä. Tehokas tapa hankkia uutta tietoa toiminnasta on yrittää muuttaa sitä. (Heikkinen & Huttunen 2008, 200.)

Kehittämistehtävä oli osallistava toimintatutkimus, jossa korostui työyhteisön toimijoiden osallistuminen (Heikkinen, Kontinen & Häkkinen 2008, 50). Toikon ja Rantasen (2009, 90) mukaan käsitteet osallistaminen ja osallistuminen liittyvät tiiviisti toisiinsa. Osallistamisella tarkoitetaan mahdollisuuksien tarjoamista ja osallistuminen on mahdollisuuksien hyödyntämistä. Kehittämistehtävän ohjausryhmään kuuluivat Paltamon terveysaseman apulaisylilääkäri Aaro Tolonen, ohjaava opettaja, yliopettaja Sirkka-Liisa Niskanen, vertainen Miia Kinnunen ja työyhteisöstä lähihoitaja Marja Lukkarinen. Projektiryhmään kuuluivat opiskelijan lisäksi Hoitokoti Paltarannan henkilökunta.

2.3 Turvallisuuskulttuuri ja -johtaminen

Turvallisuuskulttuuri käsitteenä omaksuttiin käyttöön Tshernobylin 1986 onnettomuuden jälkeen. Tuolloin ymmärrettiin, ettei kyseessä ollut puhtaasti tekninen vika tai häiriö, vaan ydinvoimalan suunnittelussa ja käytössä tehtiin vahingossa ja tietoisesti riskialttiita ratkaisuja. Myös muiden 1980-luvun puolivälin jälkeen sattuneiden onnettomuuksien jälkeen turvallisuustutkimuksessa tapahtui muutos teknisestä turvallisuudesta ja inhimillisen virheen ajasta ”turvallisuuskulttuurin” ja ”turvallisuusjohtamisen” aikakauteen. (Oedewald 2014, 5 - 6.)

Reiman, Pietikäinen ja Oedewald (2008, 3) määrittelevät turvallisuuskulttuurin organisaation kyvyksi ja tahdoksi ymmärtää, millaista turvallinen toiminta on ja millaisia vaaroja toimintaan liittyy sekä, miten niitä voidaan ehkäistä. Lisäksi se on kykyä ja tahtoa toimia turvallisesti ja ehkäistä vaarojen toteutumista sekä edistää turvallisuutta. Mäkisen (2007, 56) mukaan englannin kielen sanat security ja safety käännetään suomen kielessä sanalla turvallisuus. Suomessa security ymmärretään usein perinteisenä ja kovana turvallisuutena, kuten vartiointiin ja toimitilaturvallisuuteen liittyvänä. Sillä voidaan tarkoittaa myöskin vapauden tunnetta ja vapautta riskistä sekä turvaa ja suojautumista vaaralta. Usein termi safety ymmärretään pehmeänä turvallisuutena, kuten palo- ja pelastustoimena ja työsuojeluna. Lisäksi termi tarkoittaa turvassa olemisen tilaa ja ei uhattuna olemista tai safety ymmärretään kykynä pitää joku turvassa tai tehdä jokin asia turvallisiksi.

Terveystieteidenhuollossa turvallisuuskulttuurin kehittäminen edellyttää organisaation toiminnan kehittämistä. Turvallisuuskulttuuriajattelua voidaan hyödyntää henkilöstön- ja potilasturvallisuuden arvioinnissa sekä kehittämisessä. Tärkeää on perustyön hallinta, vaikutusmahdollisuuden ja vastuun kokeminen turvallisuuden kehittämisessä. Hyvä turvallisuuskulttuuri näyttäytyy organisaatiossa siten, että henkilöstön turvallisuus ymmärretään osaksi organisaation systeemiseksi ominaisuudeksi. (Pietikäinen, Reiman & Oedewald 2008, 3.)

Myös Waitinen, Ripatti ja Becker (2011, 6) kirjoittavat moninaisista hyvän turvallisuuskulttuurin hyödyistä. Niillä on selkeät yhtymäkohdat henkilöstön työturvallisuuteen sekä kokonaistyöhyvinvointiin. Turvallinen työympäristö luo hyvät työs-

kentelyolosuhteet ja henkilöstön turvallisuudesta huolehtiminen lisää työhyvointia. Korkeatasoisen turvallisuuskulttuurin luomiseen tarvitaan koko työyhteisöä ja se edellyttää jokaiselta työntekijältä turvallisuutta edistäviä ratkaisuja jokapäiväisessä työssään.

Turvallisuuskulttuuri ilmentää organisaation perusarvoja, olettamuksia ja normeja sekä odotuksia, jotka sisältyvät yrityksen toimintaperiaatteisiin (Turvallisuusjohtaminen 2010, 5). Turvallisuuden arviointiin Valtion teknillinen tutkimuskeskus (VTT) kehitti sosiaali- ja terveydenhuollossa nykyisin käytössä olevan turvallisuuskulttuurin arviointi- ja kehittämismenettelyn eli turvallisuuskulttuurikyselyn (TUKU -kysely). Tämä on käytössä myös Kainuun soten organisaatiossa. Terveydenhuollon organisaatioissa potilasturvallisuus liitetään usein yksittäisen terveydenhuollon ammattilaisen toiminnan onnistumiseen ja se voidaan sekoittaa potilaiden turvallisuuden tunteeseen. Potilasturvallisuus linkitetään haittatapahtumiin eli määrittely tapahtuu kielteisten tapahtumien kautta. Erityinen haaste on turvallisuusajattelun tarkastelun laajentaminen organisaation systeemiseksi ja ennakoivaksi sekä myönteissävytteiseksi kokonaistoiminnaksi. (Pietikäinen, Reiman & Oedewald 2008, 3.)

Turvallisuuskulttuuriarvioinnin ajatellaan toimivan jo itsessään kyseisen toimintayksikön potilasturvallisuus interventiona. Turvallisuuskulttuurikyselyn avulla välittyy turvallisuusasioiden merkitys ja tarkoitus henkilöstölle ja henkilöstön mielipiteiden huomioiminen kyselyn avulla mahdollistaa avoimen ja yhteistyöhön perustuvan itsearvioinnin sekä muutoksen. Kysely ja sen tuottama pohdinta mahdollistaa vastaajansa ajattelemaan organisaation potilasturvallisuutta uudelta näkökulmasta ja kiinnittämään aikaisempaa laajemmin huomiota turvallisuuteen liittyviin asioihin ja näin muuttamaan omaa toimintaansa. (Pietikäinen, Reiman & Oedewald 2008, 48.)

Kainuun soten vuonna 2015 toteuttaman TUKU -kyselyn perusteella keskeisimmät kehittämiskohteet olivat työyksiköiden välinen tiedonkulku ja töiden koordinaatio työprosessien hallinnassa. Turvallisuusjohtamisen osalta kehittämiskohteina olivat riittävä resursointi turvallisuuteen ja esimiestuen kohdalla myönteisen palautteen antaminen turvallisista toimintatavoista. Vaarojen hallintaan tarvitaan

varajärjestelmät yllättäviin tilanteisiin. Lisäksi osaamisen hallintaan koettiin tarvittavan perehdytystä ja ohjaamista. (Korhonen 2016.)

VTT:n kehittämä DISC-mallia (Design for Integrated Safety Culture) (kuvio 2) käytetään arvioidessa organisaation potilasturvallisuuskulttuuria, nykyisten potilasturvallisuustoimien kattavuutta sekä oikeellisuutta. Mallin avulla kehitetään turvallisuuskulttuuria. Lisäksi mallin avulla huomioidaan potilasturvallisuuden kannalta tärkeät organisaation toiminnot ja kiinnitetään huomio siihen, millaisia piirteitä turvallisuuden johtamisella tulisi pyrkiä organisaatioon luomaan. (Laatu- ja potilasturvallisuus 2013.)

Kuvio 2. DISC -malli (Reiman 2010, 10)

Kehittämistehtävässä henkilöstön kanssa ja avoimen keskustelun avulla kehitämme yhdessä turvallisuuskulttuuria. Pyrimme asettamaan oman työyksikön turvallisuustavoitteet.

Kuvio 3. Turvallisuusjohtamisen kehys (Työturvallisuuden (Tyve) -verkkokurssi 2016)

Turvallisuuden hallinta (kuvi 3) sisältää kaikki ne menettelytavat ja toiminnot, joilla saavutetaan hyvä kokonaisturvallisuus. Toiminta edellyttää yhteistyötä koko henkilöstön kanssa. (Turvallisuusjohtaminen 2010, 5.) Perehdyttämisen rooli turvallisuuden hallinnassa. Perehdyttämisen tavoitteena tulee olla työntekijöiden osaamisen kehittäminen ja kyky itsenäiseen työskentelyyn, jolloin työn suorittaminen sekä työympäristön vaatimusten ymmärtäminen korostuvat. Ongelmallista työyhteisössä on hiljaisen tiedon hyödyntäminen. Tämän vuoksi tarvitaan tasapainoa kokemusten, hyvien käytäntöjen siirtämisestä ja väärin toimintatapojen poisoppimista. Perehdyttämisessä tulee tarkkailla, vastaako työntekijöiden toiminta juuri opetettua. (Uusitalo, Heikkilä, Rantanen, Lappalainen, Liuhamo, Palukka & Hämäläinen 2009, 39.)

Eettisten arvojen, jota käsitykseni mukaan turvallisuus on, johtaminen edellyttää arvon vakiinnuttamista henkilöstön keskuuteen. Tässä esimiehellä on tärkeä rooli. Turvallisuusarvon toteutumista edistää esimerkkinä toimiminen, palautteen ja tuen kertominen, koulutus ja mentorointi. (Tolonen 2016, 19.)

Turvallisuusjohtamisen tulee olla kokonaisvaltaista, lakisääteisen ja omaehtoisen turvallisuuden hallintaa. Se sisältää jatkuvan turvallisuuden sekä terveellisyysedistämisen työpaikalla. Turvallisuusjohtamiseen sisältyy turvallisuuden jatkuva suunnittelu, toiminta ja seuranta. Vasta henkilöstön sitoutuminen varmistaa sen,

että turvallisuusjohtamisajattelu ja sen myötä tulevat toiminnot kehittävät turvallisuuskulttuuria. (Turvallisuusjohtaminen 2010, 6.)

Turvallisuusjohtaminen on myös vastuullista yritystoimintaa. Se on yksi liiketoimintaosaamisen alue, jolla organisaatio pitää huolta henkilöstön ja asiakkaiden sekä ympäristön turvallisuudesta. Turvallisuusjohtaminen on sekä johdon että esimiesten toimintaa työpaikan toimintatapojen, prosessien, työolosuhteiden, henkilöstön osaamisen sekä yhteistyön ja työilmapiirin kehittämiseksi. Tavoitteena on turvallisuustason sekä työpaikan kilpailukyvyn jatkuva kehittäminen. Turvallisuusjohtamisessa keskeisenä tehtävänä on vahinkoriskien hallinta, jolla pyritään estämään vahinkojen syntyminen, rajoittamaan niiden suuruutta ja vakuuttamaan niiden varalta. Tämän suojaavan tehtävän lisäksi turvallisuusjohtaminen voidaan ymmärtää myös kehitystehtävänä. Tavoitteena on kehittää organisaation toimintaa, prosesseja, työolosuhteita, toimintatapoja, henkilöstön osaamista, yhteistyötä sekä työilmapiiriä. Kehittävällä toimintatavalla onkin vahinkojen torjuntaa laajemmat vaikutukset tuottavuuteen, laatuun ja kilpailukykyyn. (Laitinen, Vuorinen & Simola 2009, 36 - 38.)

Yksi olennainen menetelmä turvallisuusjohtamisessa on riskien arviointi. Tämän avulla arvioidaan työolojen kehittämistarpeet ja työympäristötekijöiden vaikutukset. Turvallisuusjohtamisella varmistetaan henkilöstön osaaminen, osallistuminen ja motivointi. Turvallisuusjohtamiseen vaikuttaa yrityksen tapa toimia turvallisuuden suhteen eli turvallisuuskulttuuri. Turvallisuustyön tulee olla jokaisen esimiehen ja työntekijän päivittäistä työnkuvaa. (Turvallisuusjohtaminen 2010, 6.)

Hyvän turvallisuusjohtamisen keskeisinä elementteinä ovat turvallisuuspolitiikan luominen, toimintavelvoitteiden ja -valtuuksien määrittäminen, riskien arviointi, mittaaminen, seuranta ja dokumentointi sekä osaamisen ja tiedon kulun varmistaminen. Turvallisuusjohtaminen vaatii jatkuvan ja toimivan palautejärjestelmän, jonka avulla kyetään järjestelmällisesti varmistamaan työpaikan omien käytäntöjen jatkuva kehittäminen. (Turvallisuusjohtaminen 2010, 7.)

Kehittämistehtävässä turvallisuusjohtaminen tarkoittaa jatkuvaa sekä määrätietoista turvallisuustoiminnan suunnittelua, organisointia ja käytännön toteutusta.

Siinä yhdistyvät menettelytapojen sekä ihmisten johtaminen. Turvallisuusjohtamisen avulla pyritään ennakoimaan ja varautumaan toimintayksikön mahdollisiin uhkatilanteisiin sekä toimimaan niissä ohjeiden mukaan. Lisäksi turvallisuusjohtamisen avulla kartoitetaan paloturvallisuuteen liittyvät riskit. Henkilöstön ja uusien työntekijöiden perehdyttäminen työyksikön toimintaan sekä turvallisuusasioidin sisältyvät turvallisuusjohtamiseen. Lisäksi henkilöstön turvallisuusosaamista kehitetään myös opastuksen ja koulutuksen avulla.

2.4 Turvallisuusosaaminen

Huotari (2009, 24) määrittelee organisaation tasolla osaamisen tai sen osan kyvyksi vastata toimintaympäristöstä tuleviin haasteisiin. Yksilön tasolla osaaminen tarkoittaa pätevää (competence, qualification) sekä kykyä suoriutua tehtävästään. Osaaminen kuvataan myös käsitteillä tieto tai tietämys (knowledge), ydinosaaminen tai ydinkyvykkyudet (core competencies), taitotieto tai miten-tieto (know how), miksi-tieto (know why), mitä-tieto (know what), kyky ja taito (ability, skill) ja osaaminen sekä pätevyys (competence). Myöskin Helakorpi (2010) kuvaa ammatillisen osaamisen koostuvan tarvittavien tietojen ja taitojen lisäksi henkilön persoonallisuuden eri puolista, joita perimä sekä sosiaalinen toimintaympäristö elämän myötä muokkaavat. Osaaminen on yläkäsite ja asiantuntijuus alakäsite, jotka molemmat muovautuvat kokemuksen kautta. Osaamisen ja ammattitaidon perusta on kyvykkyys, joka on seurausta lahjakkuuden perimästä sekä kokemuksen ja koulutuksen kautta opitusta. Käsitys osaamisesta ja asiantuntijuudesta korostaa kollektiivista asiantuntijuutta ja yhteisöllistä osaamista. (Helakorpi 2010, 64.)

Organisaatiot ja työyksiköt tarvitsevat vahvan ajantasaisen ammattiosaamisen omaksuneen henkilökunnan. Hoivatyö hoitokodissa on laaja-alaista ja vaativaa sekä ihmisläheistä. Lisäksi hoivatyö vaatii hoitohenkilöstöltä innovatiivisuutta, sitoutumista, työkykyisyyttä, tietoja ja taitoja integroituna käytännön työhön ja ammatin arvoihin. (Leinonen & Heikkinen 2008, 1 - 3.)

Palvelutalon ja hoitokodin työssä osaaminen tarkoittaa tietojen ja taitojen hallitsemista sekä niiden soveltamista käytännön työhön. Osaaminen muodostuu yksilön tiedoista, taidoista, motiiveista, yksilöllisistä ominaisuuksista ja itseään koskevista käsityksistä. Olennaisinta osaamisessa kuitenkin on sen siirtyminen käytännön toimintaan. (Kiviharju-Rissanen & Kontio 2006, 6.)

Tulevaisuuden työntekijän tulisi omata (Leinonen 2012, 203) perus- ja kommunikatiotaitoja, oppimaan oppimista, sopeutumiskykyä, elämänhallintaa ja ryhmätyötaitoja sekä vaikuttamisen taitoa. Nämä taidot eivät ole vain opetuksen tulosta, eivätkä ne kehity itsestään, vaan ne muodostuvat ympäristön mahdollistamana ja henkilön käyttäessä reflektointitaitojaan. Nykyään työntekijän tulee hallita taitoja, joita ei voida tuottaa hänen itsensä ulkopuolelta. Tiedollista osaamista korostavien määritysten rinnalla korostuvat asiantuntijuuden sosiaaliset sekä persoonalliset ominaisuudet.

Taipale - Lehdon ja Bergmanin (2013, 28) laatiman Vanhuspalveluiden osaamistarveportin, ympärivuorokautisen tehostetun hoidon tai laitoshoidon osalta tulevaisuuden tavoiteskenaariion keskeisimmät henkilöstön osaamistarpeet ovat:

- oman ammattialan matemaattinen osaaminen, peruslaskutoimitusten hallinta lääkehoitoon liittyen
- yhteistyö- ja ryhmätyöskentelytaidot
- hyvän hoitoympäristön kehittämiseen liittyvä osaaminen
- uuden teknologian hyödyntäminen työssä
- aktiivisuus, motivaatio, motivoituneisuus ja myönteinen asenne työhön
- kyky innovointiin sekä kyky kriittiseen ajatteluun
- liiketoiminnan sekä talousasioiden ymmärrys ja perustuntemus
- innovaation käyttöönotto ja toimintaan vienti.

Vanhuspalveluissa, kuten myös koko sosiaali- ja terveydenhuollon toiminnassa turvallisuus on keskeisessä roolissa. Turvallisuus käsitteen oikea ymmärtäminen sekä ennakoivien toimenpiteiden merkityksen sisäistäminen luovat perustan henkilöstön turvallisuusosaamisen kehittymiselle. Turvallisuus asia kuuluu jokaiselle. Henkilöstö kykenee muuttamaan toimintatapojaan parhaiten silloin, kun muutos perustellaan järkevästi turvallisuudella. Lisäksi henkilöstön myönteinen suhtautuminen sekä motivaatio kokonaisturvallisuutta kohtaan ovat keskeisiä tekijöitä organisaation turvallisuusjärjestelmien parantamisessa. (Mäkinen 2007, 170.)

Kehittämistehtävässä turvallisuusosaaminen tarkoittaa sitä, että henkilöstö tunnistaa vaaranpaikat ja osaa toimia hätätilanteessa. Näin ollen voidaan onnettomuuksia välttää ja aineelliset vahingot sekä henkilövahingot pitää mahdollisimman vähäisinä.

2.5 Osaamistarpeiden kartoitus, aineiston käsittely ja analyysi (toiminta)

Kehittämistehtävä lähti liikkeelle alkukartoituksesta (liite 1), jonka tavoitteena oli selvittää, mitkä asiat edistävät hoitokodin henkilöstön paloturvallisuusosaamisen kehittymistä. Tarkoituksena oli kehittää hoitokodin henkilöstön paloturvallisuusosaamista. Uusi hoitokoti valmistui 2012. Alkukartoituskysely tehtiin henkilöstölle saman vuoden lopussa.

Henkilöstön turvallisuusosaamista selvitettiin alkukartoituksen avulla. Kerroin suullisesti henkilöstölle kehittämistehtävän aiheesta, merkityksestä ja luottamuksellisuudesta sekä vapaaehtoisuudesta. Jaoin kyselylomakkeen (liite 1), jossa oli kaksi avointa kysymystä seitsemälletoista (17) silloisen hoivaosaston (nykyisin hoitokoti) hoitohenkilökunnalle ja kolmelle (3) siivoushenkilökuntaan kuuluvalla työntekijällä. Ensimmäisen syklin tutkimustehtävä oli: Mitä paloturvallisuusosaamista henkilöstön tulee kehittää? Vastauksia palautui kolmetoista.

Kyselyn idea oli yksinkertainen ja sitä käytetään kun halutaan tietää, mitä ihminen ajattelee ja miksi hän toimii kyseisellä toimintatavalla. Kysely määritelläänkin menettelytavaksi, jossa tiedonantajat täyttävät heille annetun kyselylomakkeen joko kotona tai ryhmätilanteessa. (Tuomi & Sarajärvi 2013, 72 - 73.)

Kysely on yksi monista tavoista kerätä aineistoa. Kyselytutkimuksen etuna on, että sen avulla tutkimukseen voidaan saada paljon henkilöitä ja voidaan kysyä useita eri asioita. Kyselytutkimukseen liittyy myös heikkouksia kuten se, miten vakavasti vastaajat suhtautuvat vastaamiseen. Luotettavan lomakkeen laatiminen vie aikaa ja vaatii tutkijalta osaamista. (Hirsjärvi & Remes & Sajavaara 2010, 193, 195 - 198.) Avoimilla kysymyksillä lomakkeessa voidaan saada tutkittavalta esiin sellaisia näkemyksiä, joita ei ole osattu kysyä eikä suunnitella etukäteen.

Avoimiin kysymyksiin vastaaminen vie kuitenkin enemmän aikaa, kuin strukturoituihin vastausvaihtoehtoihin vastaaminen. Vastaamisinnokkuus saattaa vähentyä avoimin kysymyksiin varustetuissa kyselyissä. (Luoto 2009, 1648.)

Käytin kyselyssä avoimia kysymyksiä ja jaoin lomakkeet henkilökohtaisesti. Ja-kaessani lomakkeet kerroin kehittämistehtäväni tarkoituksesta ja vastailin esitettyihin lisäkysymyksiin. Vastaajat täyttivät lomakkeet työpaikalla tai osa omalla ajallaan ja palauttivat lomakkeet joko henkilökohtaisesti minulle tai henkilökunnan toimiston pöydällä olleeseen muovitaskuun.

Alkukartoituksessa saatu aineisto analysoitiin aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä. Sisällönanalyysi on menetelmä, jonka avulla voidaan tuoda esille toistettavia ja päteviä päätelmiä tutkimusaineistosta ja sen suhteesta asia- ja sisältöyhteyteen. Se luokitellaan työväliseksi, jolla tuotetaan uutta tietoa, uudenlaisia näkemyksiä ja se voi tuoda esiin piileviä asioita. Tutkittava aineisto saa olla lähes tulkoon mitä tahansa, kunhan se on yhteydessä tutkittavaan ilmiöön ja siitä voidaan tehdä koonti, havainnointi ja analysointi. (Anttila 2006, 292.) Järvenpään (2006, 22) mukaan aineisto on tutkijan teoreettisen ajattelun apuväline ja lähtökohta tulkinnoille.

Tuomen ja Sarajärven (2013, 103) mukaan sisällönanalyysi on toimintatapa, jonka avulla analysoidaan dokumentteja systemaattisesti ja objektiivisesti. Sisällönanalyysillä pyritään saamaan tutkittavasta ilmiöstä kuvaus yleisessä ja tiivistetyssä muodossa. Tutkijan on kyettävä tekemään aineistostaan mielekkäitä tuloksia ja johtopäätöksiä, eikä vain esitellä järjestettyä aineistoa ikään kuin tuloksina.

Salonen (2007, 92) määrittelee aineiston analyysin yhdeksi tutkimusprosessin vaiheeksi, jossa kerätyt havainnot ja koottu aineisto eritellään. Analyysin aikana tutkimusaineisto ryhmitellään, luokitetaan, kuvataan ja jäsennetään.

Aineistolähtöinen sisällönanalyysi on käsitteiden yhdistelyä ja tällä tavoin saadaan vastaus tutkimustehtävään. Analyysi on tulkintaa ja päättelyä, jossa edetään empiirisestä aineistosta käsitteelliseen näkemykseen tutkittavasta ilmiöstä. Aineisto ensin hajotetaan osiin, käsitteellistetään ja kootaan uudestaan uudella tavalla loogiseksi kokonaisuudeksi. Analyysia tehdään jokaisessa tutkimusprosessin vaiheessa. (Tuomi & Sarajärvi 2013, 108, 112.)

Analyysin aloitusvaiheessa on määriteltävä analyysiyksikkö, joka voi olla yksittäinen sana tai lause. Se voi olla myös lauseen osa tai ajatuskokonaisuus, joka sisältää lauseita. (Tuomi & Sarajärvi 2013, 110.) Valitsin analyysiyksiköksi koko vastauksen ilmaisujen ollessa lyhyitä. Alkukartoituksen vastaukset oli kirjoitettu joko yksittäisin sanoin tai lyhyin lausein. Ensimmäisen syklin tutkimustehtävä oli: Mitä paloturvallisuusosaamista henkilöstön tulee kehittää?

Kehittämistehtävässä käytän analyysimenetelmänä induktiivista sisällönanalyysia. Aineistolähtöinen analyysi on kolmivaiheinen: 1) aineiston pelkistäminen eli redusointi, 2) aineiston ryhmittely eli klusterointi ja 3) aineiston teoreettisten käsitteiden luominen eli abstrahointi. Pelkistäminen tarkoittaa auki kirjoitettua aineistoa, jossa tärkeitä ilmaisuja tiivistetään. Redusoinnissa voidaan informaatio tiivistää tai pilkkoa osiin ja aineistosta karsitaan epäolennainen pois. Aineiston klusterointi on samankaltaisten tai eroavaisten kuvaavien käsitteiden etsintää. Samaa asiaa tarkoittavat käsitteet ryhmitellään, yhdistetään luokaksi ja kuvataan luokan sisältöä kuvaavalla käsitteellä. Ryhmittelyn jälkeen seuraa aineiston abstrahointi, missä erotetaan olennainen tieto tutkimuksen kannalta. Tässä vaiheessa muodostetaan teoreettisia käsitteitä. (Tuomi & Sarajärvi 2013, 108 - 111.)

Aineiston analyysin ensimmäisessä vaiheessa kirjoitin hoitokodin henkilöstön tämän hetkisen palo- ja pelastusvalmiutta kuvaavat alkuperäisilmaukset taulukkomuotoon täsmälleen siinä muodossa, missä vastaajat olivat ne kirjoittaneet. Aineiston pelkistämistä en tehnyt, koska vastaukset olivat lyhyitä. Alkukartoituksen ensimmäinen kysymys oli: Millainen on palo- ja pelastusvalmiutesi tällä hetkellä? Koodasin jokaisen lauseen omaksi tärkeäksi ilmaukseksi, joita muodostui 34. Seuraavaksi ryhmittelin alkuperäiset ilmaukset ja ryhmittelyn perusteella muodostui kolme teemaa, jotka nimesin niiden sisältöä kuvaavilla käsitteillä. Alkuperäiset ilmaukset ryhmittelin teemoiksi henkilöstön palo- ja pelastusvalmiuden tason mukaan. Merkitsin teemat aakkosin A, B ja C (taulukko 1).

Taulukko 1. Alkukartoituksen ensimmäisen kysymyksen aineiston ryhmittely

Alkuperäiset ilmaukset koodattuina	Teemat
1. - kohtalainen! 2. - osaan katsoa missä esim. palaa 3. - osaan soittaa 112 4. - osaan hälyttää apua toisesta yksiköstä 5. - kohtalainen 6. - ei kovin hyvä 7. - Elvytyskoulutus 8. - olen lukenut palo- ja pelastussuunnitelman huolella. 9. - Tiedän missä on vesisulku 10. - tiedän missä on vaahtosammuttimet, peitteet.. 11. - olen käynyt 1x peruspikakoulutuksen 12. - on aika heikko tällä hetkellä 13. - Tosipaikan tullen varmaankin aika heikohko. 14. - sammutuspeitteen ja jauhesammuttimen käytössä tuskin suuria ongelmia, mutta kaikessa muussa sitäkin enemmän. 15. Ei kovin hyvä. 16. Koen itseni epävarmaksi varsinkin, jos joutuisin ottamaan tilanteissa alkuvaiheen ”johtovastuun”. 17. Toisen antamien ohjeitten mukaan uskon pystyväni tilanteissa kohtuullisesti toimimaan. 18. Toimintojeni järjestelmällisyyteen ja johdonmukaisuuteen em. tilanteissa vaikuttaa ainakin tällä hetkellä vielä uusien tilojen hahmottamisen vaikeus. 19. Uuden pelastussuunnitelman olen kertaalleen lukenut, mutta sekin vaatii vielä kertausta. 20. - Tiedän kuinka tulisi toimia + osaston pelastus välineet + reitit 21. Pelasta, soita, sammuta, opasta!! 22. Tiedän palopostien paikat, jauhesammuttimien paikat sekä sammutusliinojen paikat työpaikallani. 23. Potilailla on palolakanat patjojen alla joilla heidät on hyvä siirtää turvaan. 24. Tiedän terassit mihin heidät siirretään palon sattuessa. 25. Esteitä ei saa olla käytävillä eikä palopostien edessä. 26. Solut on eristetty palo-ovilla jotka pidetään kiinni. 27. Palon sattuessa hälytys menee suoraan palolaitokselle. 28. Huoneissa on automaattinen sammutusjärjestelmä. 29. Ovet ja ikkunat kiinni palon sattuessa. 30. - Heikko 31. - Ei aavistustakaan mitä tulipalon sattuessa pitää tehdä, toimin muiden mukana tai omin päin. 32. - välttävä 33. - Huono 34. - Melko huono.	A. Toiminnan epävarmuus alkusammutustilanteessa (2,3,4,14,16,17,18,20,21,22,23,24,25,26,27,28,29) B.Paloturvallisuusosaaminen käytännössä (1,5,6,12,13,14,15,30,31,32,33,34) C.Paloturvallisuusosaamiseen kouluttautuminen (7,8,9,10,11,19,26)

Alkukartoituksen toinen kysymys oli: Mitä tarvitset palo- ja pelastusvalmiuden kehittämiseksi? Kirjoitin vastaajien kuvaamat palo- ja pelastusvalmiuden kehittämisen tarpeet alkuperäisilmauksineen taulukkoon täsmälleen siinä muodossa, missä he olivat ne kirjoittaneet. Koodauksia tuli yhteensä 51. Aineiston pelkistämistä en tehnyt lyhyiden vastausten vuoksi. Aineiston ryhmittelyyn tuloksena muodostui kolme teemaa, jotka merkitsin aakkosin D, E ja F (taulukko 2).

Taulukko 2. Alkukartoituksen toisen kysymyksen aineiston ryhmittely

Alkuperäiset ilmaukset koodattuina	Teemat
1. Koulutusta 2. Harjoitusta 3. Tietoa lisää jotta voin ymmärtää ja käytännössä kokeilla miten pelastautuminen osastolta sujuu 4. Mikä tärkeysjärjestys 5. Miksi mitäkin tehdään 6. – milloin happi on kiinni 7. – Mikä palo-oven merkitys käytännön tasolla 8. – miten hälytys käytännössä menee 9. – miltä tuntuu evakuoiminen käytännössä 10. – kuka johtaa käytännössä 11. – spinklerit? 12. – toiminta jne.? 13. – Suuronnettomuus esim. Oulun tiellä => miten vaikuttaa hoivaosaston toimintaan jne. 14. Koulutusta ja opastusta 15. Käytännön harjoittelua (käsiammutin ym) (potilaan pelastaminen) 16. – koulutusta, että osaisi toimia mahdollisimman tehokkaasti tositilanteessa, ei aikaa hukattavaksi esim. jos palaa, niin heti tietäisi miten evakuoidaan tehokkaasti ja turvallisesti tässä talossa eli jos palaa Salmelassa esim. 1.-2 huone niin miten toimin. 17. Että olisi täysin selvänä miten kannattaa toimia. 18. Eli käydä läpi kohta kohdalta talo eli jos tässä palaa niin miten toimin. 19. Esimerkkikaavio tai tms. 20. Ja muihinkin taloihin esim. hoitokodilla samanlainen kaavio systeemi. 21. – harjoitusta jauhesammuttimen käytössä 22. – tietoa mihin ja miten evakuoidaan 23. – harjoitusta patjalla tapahtuvaan pot.siirtoon 24. – harjoitusta palolakanan käyttöön 25. – varmistusta, että osaa sulkea kaikki tarvittavat ”venttiilit” (happi,vesi) 26. – Koulutus 27. – Koulutusta ja tietoa 28. – koulutusta 29. – harjoituksia 30. – asioiden kertaamista 31. – uuden työpaikkamme uusiin palo- ja pelastusvälineisiin tutustuminen 32. – uusien tilojen myötä pelastusteiden käyttö on epäselvää, niiden läpikäymistä 33. – sammutuspeitteiden yms. asioiden kertaamista 34. – palolakanalla pelastamista täytyy harjoitella => epävarmuus 35. Esim. Paloharjoitusta käytännössä... 36. – koulutusta 37. – tässä uudessa talossa lisää tietoa pelastautumisesta, eri paloturv.välineet ym. palotiet jne... 38. – miten toimitaan, mihin soitetaan, mistä löytyy puh.numerot, missä järjestyksessä pot. aletaan siirtää ja mihin siirretään... 39. – kertaamista kokoprosessin kaikkien vaiheiden suhteen 40. – uusi talo: sammutuspeitteiden paikat, jauhesammuttimien paikat, palo-ovien toiminta? sprinklereitten toiminta? kertausta 41. – nosto- ja siirtoharjoituksia palolakanoiden avulla 42. – happilaitteiden sulkeminen 43. – paloilmotinkeskuksen tulkitsemista (missä palaa) 44. – Oisko mahdollista todenomainen geissi, ettei meille kerrottaisi etukäteen sen olevan harjoitus.??? 45. Unohtamatta defriefingiä muutaman pv. päästä.	D. Turvallisuustietoutta (3,11,22,27,37,47,48,50,51) E. Toimintatapojen kertaus ja harjoittelu (2,3,4,5,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,24,25,29,30,31,32,33,34,35,37,38,39,40,41,42,43,44,45,46,47,48,49,50,51) F. Koulutusta (1,13,14,16,26,27,28,36,39,49,51)

46. – harjoittelu 47. – Uusitun pelastussuunnitelman kertaamista 48. – Rakennukseen tutustumista 49. – Ensiaputaitojen kertaamista määräajoin 50. – Varmuutta omiin toimintoihin yllättävissä tilanteissa 51. – Valmiuksia kokonaisuuksien hahmottamiseen, että pystyisin toimimaan johdonmukaisesti myös alkuvaiheen organisoinnissa tarvittaessa.	

Teemat kuvaavat aineiston sisältöä ja ovat toistensa poissulkevia ja ne ovat vastauksia tutkimustehtävään, mitä paloturvallisuusosaamista henkilöstön tulee kehittää? Käytän tässä kehittämistehtävässä palo- ja pelastusvalmius sanan tilalla paloturvallisuusosaamista, koska se kuvaa asian kokonaisuutta.

Vastaajat olivat vastanneet ristiriitaisesti alkukartoituksen kysymyksiin. Ensimmäiseen kysymyksen: Millainen on palo- ja pelastusvalmiutesi tällä hetkellä? ”Tiedän missä on vesisulku”. Toiseen kysymyksen: Mitä tarvitset palo- ja pelastusvalmiuden kehittämiseksi? ”varmistusta, että osaa sulkea kaikki tarvittavat ”venttiilit” (happi, vesi)”

Seuraavassa luvussa olen raportoinut tulokset henkilöstön palo- ja pelastusvalmiuden tilan mukaan sekä lisäksi niiden kehittämistarpeet. Tekstissä olen tummentamalla tuonut esille teemat.

2.6 Paloturvallisuusosaamisen kehittäminen (havainnointi)

Hoitokodin henkilöstö kokee **toiminnan epävarmuutta alkusammutustilanteessa** sekä **paloturvallisuusosaamisessa käytännössä ja tarvitsee paloturvallisuusosaamiseen kouluttautumista**. Osa vastaajista oli vastannut ensimmäisen kysymyksen kohdalla toiseen kysymyksen. Paloturvallisuuteen liittyvään kysymyksen vastaaja kirjoitti: ”Tiedän missä on vesisulku”.

”Elvytyskoulutus”

”Solut on eristetty palo-ovilla jotka pidetään kiinni”

Toiminnan epävarmuus alkusammutustilanteessa ilmeni henkilöstön keskuudessa pienten osa-alueiden hallintana kokonaistilanteessa, kuten osaan katsoa missä esim. palaa, osaan soittaa 112, osaan hälyttää apua toisesta yksiköstä.

”sammutuspeitteen ja jauhesammuttimen käytössä tuskin suuria ongelmia, mutta kaikessa muussa sitäkin enemmän”

”koen itseni epävarmaksi varsinkin, jos joutuisin ottamaan tilanteissa alkuvaiheen johtovastuun”

”Toisen antamien ohjeitten mukaan uskon pystyväni tilanteissa kohtuullisesti toimimaan”

Hoitokodin henkilöstön **paloturvallisuusosaaminen käytännössä** on vastausten perusteella osalla kohtalainen, osalla hyvä ja osalla aika heikko tällä hetkellä. Osa ilmaisi paloturvallisuusosaamisen olevan tosipaikan tullen varmaankin aika heikohko tai välttävä, huono tai melko huono.

”sammutuspeitteen ja jauhesammuttimen käytössä tuskin suuria ongelmia, mutta kaikessa muussa sitäkin enemmän”

”heikko”

”Ei aavistustakaan mitä tulipalon sattuessa pitää tehdä, toimin muiden mukana tai omin päin”

Vastausten mukaan henkilöstö kokee tarvitsevansa **paloturvallisuusosaamiseen kouluttautumista** kuten elvytyskoulutusta. Osa ilmaisi, että olen lukenut palo- ja pelastussuunnitelman huolella ja tiedän, missä on vesisulku, tiedän missä on vaahtosammuttimet, peitteet.

”olen käynyt 1x peruspikakoulutuksen”

”Uuden pelastussuunnitelman olen kertaalleen lukenut, mutta sekin vaatii vielä kertausta”

Henkilöstö tarvitsee perusteella palo- ja pelastusvalmiutensa kehittämiseksi **turvallisuustietoutta, toimintatapojen kertausta ja harjoittelua sekä koulutusta.**

Turvallisuustietoisuuden lisääminen nousi aineistosta yhdeksi kehittämistarpeeksi. Henkilöstö tarvitsee lisää tietoa kyetäkseen ymmärtämään ja käytännössä kokeilemaan, miten pelastautuminen osastolta sujuu. Lisäksi uuteen taloon

muuton myötä tarvitaan lisää tietoa pelastautumisesta, paloturvallisuusvälineistä ja paloteistä sekä uusitun pelastussuunnitelman kertaamista.

Palo- ja pelastusvalmiutta voidaan kehittää **toimintatapoja kertaamalla ja harjoittelemalla**. Kertaamista alkuvaiheen toiminnasta, mikä on tärkeysjärjestys, miksi mitään tehdään, milloin happi on kiinni, mikä on palo-oven merkitys käytännössä. Lisäksi tarvitaan opastusta, alkusammutuskaluston ja evakuoinnin harjoittelua. Tarvetta ilmeni alkuvaiheen toimintaohjeille palohälytyksen tullessa ja kertaamiselle kokoprosessin toiminnan suhteen.

”miten hälytys käytännössä menee”

”miltä tuntuu evakuoiminen ja kuka johtaa käytännössä”

”sprinklerit?”

”Valmiuksia kokonaisuuksien hahmottamiseen, että pystyisin toimimaan johdonmukaisesti myös alkuvaiheen organisoinnissa tarvittaessa”

Vastauksissa tuli esille myös **koulutuksen** tarve. Vastauksissa mietittiin, miten esimerkiksi mahdollinen suuronnettomuus vaikuttaa hoivaosaston toimintaan. Koulutusta toivottiin tulipalotilanteessa toimimisessa ja evakuoinnissa sekä toivottiin opastusta kokonaistilanteen hallintaan.

Mitä paloturvallisuus osaamista henkilöstön tulee kehittää? (sykli 1) Vastauksena on, että turvallisuustietoisuutta, toimintatapojen kertausta ja harjoittelua sekä koulutusta.

2.7 Kehittämiskohteen valinta (reflektointi)

Tulosten perusteella voidaan todeta, että henkilöstö kokee toiminnan epävarmuutta alkusammutustilanteessa ja käytännön paloturvallisuusosaamisessa sekä tarvitsee kouluttautumista. Lisäksi henkilöstö tarvitsee paloturvallisuuden kehittämiseksi turvallisuustietoutta, toimintatapojen kertausta, harjoittelua ja lisäkoulutusta. Vastauksissa on yhteneväisyyksiä Kainuun sotien TUKU -kyselyn vastauksien kanssa esiin nousseiden keskeisten kehittämiskohteiden kanssa.

Kainuun sotien vuonna 2015 toteuttaman Turvallisuuskulttuuri (TUKU) -kyselyn tulosten perusteella keskeisiä kehittämiskohteita ovat turvallisuusjohtamisen osalta riittävä resursointi turvallisuuteen ja osaamisen hallinnan osalta perehdytys sekä ohjaaminen. Lisäksi vaarojen hallinta osiossa tarvitaan varajärjestelmiä yllättäviin tilanteisiin. (Korhonen 2016.)

Henkilöstön puutteellinen turvallisuusosaaminen voi muodostaa vakavia riskejä toimintayksikön toiminnassa. Osaamiseen liittyviä riskejä on kuitenkin mahdollista hallita. Työyksikössä tulee kartoittaa henkilöstön osaamisen taso, onko se riittävä nykyisessä työtehtävässä? Osaamista on luotava niille, joilla ei sitä ole ja ylläpitää niillä, joilla sitä on. Vaikka peruskoulutus on riittävä, uusille työntekijöille on kuitenkin annettava riittävä perehdytys työpaikan hoivatyöhön ja toimimiseen kyseessä olevassa toimintayksikössä. Kokenutkin työntekijä tarvitsee jatkuvaa koulutusta ja perehdytystä työmenetelmien tai toimintaympäristön muuttuessa. Henkilöstön riittävällä monitaitoisuudella voidaan hallita yllättäviäkin tilanteita. Lisäksi toimintayksikön on järjestettävä, että kaikilla työntekijöillä tulee olla joku, joka voi korvata heidät heidän poissa ollessaan. (Osaaminen 2013.)

Organisaation visio ja strategia sekä tavoitteet ovat keskeisessä roolissa tiedon ja osaamisen johtamisessa. Organisaation kannalta on oleellista, että kaiken toiminnan tarkoitus, tavoitteet ja niiden saavuttamiseksi merkityksellinen tieto sekä kriittinen osaaminen ovat selvillä kaikilla tasoilla organisaation sisällä. Yksilön näkökulmasta tärkeää on tietää se, miten oma tehtävä ja tavoitteet liittyvät organisaation kokonaisuuteen. Tärkeää on tavoitteiden yhdensuuntaisuus sekä organisaation ja yksilön tavoitteiden sekä pyrkimysten yhdistäminen. (Kivinen 2008, 120.)

THL toteutti 2012 - 2016 sosiaali- ja terveydenhuollon paloturvallisuuteen liittyvät käytännöt ja pelastuslaki (STEP) -tutkimus- ja kehittämishankkeen pelastustoimelle sekä sosiaali- ja terveydenhuollon toimipaikoille. Taustalla oli huoli niiden sosiaali- ja terveystoimen asiakkaiden paloturvallisuudesta, jotka erityisesti tarvitsevat tukea. Tutkimuksen tavoitteena oli tuottaa tietoa paloturvallisuushaasteista, riskienhallintakeinoista ja lisäksi keskeisistä kehitystarpeista. Vuonna 2013 THL toteutti koko maan kattavan kyselytutkimuksen, joka toistettiin 2015. Tässä kehittämistehtävässä, kuin myös edellä mainitussa THL:n tutkimuksesta

saatujen tulosten perusteella tarvitaan paloturvallisuuden kehittämiseen liittyvää koulutusta. (Ojala, Koskinen, Grönfors, Somerkoski, Martikainen & Lounamaa 2016, 5, 13.)

Lisäksi THL:n tutkimuksen tavoitteena oli paloturvallisuuden kehittäminen. Tutkimuksen taustalla oli pelastuslain (379/2011) muutos, joka laajensi sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoiden vastuuta turvallisuudesta sekä palo- ja poistumisturvallisuudesta. Työyksiköiden tulee huolehtia omatoimisesta varautumisesta, pelastussuunnitelman ja poistumisturvallisuusselvityksen laadinnasta ja niiden toimittamisesta alueen pelastusviranomaiselle. Henkilökunta tulee kouluttaa tuntemaan pelastuslain ilmoitusvelvollisuus ja siihen liittyvä tietosuoja sekä poistumisturvallisuusselvitykseen liittyvät vaatimukset. Viranomaisten tulee informoida toisiaan havaittuaan puutteita paloturvallisuudessa. Yhteistyötä pelastusviranomaisten kanssa tulee lisätä. Pelastusviranomaisten osalta valvonta on muuttunut riskiperusteiseksi. (STEP-hanke 2012 - 2016 2016.)

Turvallisuuden tulee olla työnteon keskeinen periaate ja koko henkilöstön tulee sitoutua siihen. Työpaikoilla hyvän esimerkin tarjoaminen ja turvallisuusasioiden opetus ja ohjaaminen ovat erittäin tärkeitä. (Waitinen & Ripatti, Becker & Becker 2011, 4.) Lainsäädäntö ohjaa potilas/asiakas- ja henkilöturvallisuutta paitsi hyvän, laadukkaan ja turvallisen hoidon, myös työturvallisuuden, toiminnan ja toimintilojen turvallisuuden näkökulmasta. (Turvallisuutta ohjaava lainsäädäntö 2015, 38.)

Terveydenhuoltolaki 1326/2010 sisältää turvallisuuden kannalta kaksi keskeistä pykälää: 5 § henkilökunnan koulutusvelvollisuus ja 8 § laatu ja potilasturvallisuus. Työntajan tulee huolehtia siitä, että terveydenhuollon henkilöstö osallistuu riittävästi terveydenhuollon täydennyskoulutukseen. Täydennyskoulutuksen sisällössä on otettava huomioon henkilöstön peruskoulutuksen pituus sekä työn vaativuus ja sen sisältö. (Turvallisuutta ohjaava lainsäädäntö 2015, 20.)

Teemoista ei nostettu tiettyä yhtä teemaa kehittämisen kohteeksi. Kehittämisen välineeksi valitsimme turvallisuuskävelyn, joka kehittää henkilöstön paloturvallisuusosaamista ja se on yksi osa omatoimista varautumista. Valitsimme turvallisuuskävelyn, koska sen avulla saadaan isolle henkilöstöjoukolla lyhyessä ajassa

paloturvallisuus- ja pelastussuunnitelmatietoutta, käytännön turvallisuustaitoja, niiden kertausta, ohjeistusta ja koulutusta tulipalotilanteissa toimimiseen. Hyvin suunniteltu ja toteutettu turvallisuuskävely sisältää kaikki ne asiat, jotka edistävät hoitokodin henkilöstön paloturvallisuusosaamisen kehittymistä.

3 TURVALLISUUSKÄVELYLLÄ OSAAMISTA KEHITTÄMÄÄN (2 SYKLI)

Ensimmäisen syklin reflektion tuloksena päätimme lähteä kehittämään henkilöstön paloturvallisuusosaamista turvallisuuskävelyn avulla. Tässä pääluvussa kuvaan kehittämistehtävän toisen syklin, jonka tavoitteena oli selvittää, mitä henkilöstön paloturvallisuusosaamista voidaan kehittää turvallisuuskävelyn avulla. Kolmannessa luvussa kuvaan teoriaperustaa paloturvallisuusosaamisesta ja turvallisuuskävelystä (3.1), riskienhallinnasta (3.2), omatoimisen varautumisen auditoinnista (3.3), turvallisuuskävelyn (3.4), turvallisuuskävelyn kokeilun tulokset (3.5) ja kehittäminen jatkuu alkusammutuskaluston ja evakuoinnin harjoittelun avulla (3.6).

3.1 Paloturvallisuusosaaminen (suunnittelu)

Sosiaali- ja terveydenhuollossa turvallisuuden tulee olla keskeinen periaate kaikessa työnteossa. Työpaikalla on tärkeää turvallisuusasioiden opetus sekä hyvien esimerkkien tarjoaminen henkilöstölle. Tavoitteena tulee olla, että työntekijä saa jo opiskelunsa aikana riittävästi perehdytystä paloturvallisuusasioihin. Ammattiin valmistavissa koulutuksissa tulisi suunnata paloturvallisuusopetus kyseisessä ammatissa ilmeneviin paloturvallisuusosaamisen tarpeisiin. Koulun tulisi antaa myös alkusammutuskoulutusta. Jokaisen työpaikan on huolehdittava henkilöstön turvallisuustietojen sekä -taitojen säännöllisestä päivittämisestä. Työntekijän tulee tunnistaa vaaranpaikat sekä tietää, miten toimia hätätilanteessa kuten tulipalon sattuessa. Henkilöstö voi omaehtoisesti ja tehokkaasti ennaltaehkäistä vaara- ja uhkatilanteita omaa riskitietoisuuttansa lisäämällä, joka kuuluu yhtenä osana turvallisuuskulttuurin kehittämiseen. (Waitinen, Ripatti & Becker 2011, 4.)

Kaupungeissa, joissa palokuntien toimintavalmiusajat ovat lyhyitä, ihmiset luottavat palokunnan nopeaan paikalle tuloon. Useissa kaupungeissa palokunnan toimintavalmiusaikaa on pyritty pitämään 6 minuutissa. Valitettavasti nopeakaan palokunnan paikalle tulo ei turvaa tulipalon sattuessa uhrien henkeä ja terveyttä, jos ihmiset paikan päällä eivät osaa toimia alkusammutustilanteessa tilanteen

vaatimalla tavalla. Liitteessä 2 (kuviossa 4) kuvataan aikaa tulipalon alusta palokunnan pelastustoiminnan aloittamiseen, jolloin korostuu paikalla olevan henkilöstön oma toiminta-aika asukkaiden auttamiseksi ja tulipalon rajoittamiseksi (Lepistö 2016, 11). Kainuun kunnissa, joissa useissa on vapaapalokunnan miehistö, toimintavalmiusaika on moninkertainen kaupunkeihin verrattuna. Siksi kunnassa olevassa hoitokodissa mahdollisesta tulipalosta selviytyminen vaatii huolellista ennakkosuunnittelua ja henkilöstöltä osaamista asukkaiden pelastamiseen sekä alkusammutuksen aloittamiseen.

Tilastojen mukaan alkusammutuskaluston oikealla käytöllä on kyetty hidastamaan tulipalon kehittymistä ja vähentämään vahinkoja. Jotta alkusammutus onnistuu, käytössä tulee olla tarpeelliset alkusammutusvälineet sekä henkilöstön tulee osata myös käyttää niitä. Jokainen alkusammutustaidoton työntekijä on toimintayksikölle suuri turvallisuusriski. Jo muutaman minuutin kuluttua tulipalon syttymisestä palotilassa oleskelu voi olla mahdotonta myrkyllisen savun vuoksi. (Waitinen ym. 2011, 4.)

Paloturvallisuuden vaatimukset perustuvat lainsäädäntöön pelastustoimesta. Kehittämisen tavoitteena tulee olla onnettomuuksien sekä niistä aiheutuvien vahinkojen vähentäminen. Toimintayksikön pelastussuunnitelmassa kuvataan paloja pelastusturvallisuuden kehittäminen. Optimaalisen paloturvallisuuden saavuttaminen toiminnan kannalta edellyttää, että henkilökunnan ja asukkaiden määrä, toiminnan luonne, kiinteistön rakenne ja muoto sekä sijainti otetaan huomioon riskien arvioinnissa. Jotta päästään näihin edellä mainittuihin tavoitteisiin, se vaatii kaikilta tulipalon perusteiden ymmärtämistä ja käytännön harjoituksia vaaratilanteista. (Lind & Heinonen 2012, 22.)

Henkilöstön toimintatavoilla on fyysisten ratkaisujen lisäksi Lindin ja Heinosen (2012, 26) mukaan tärkeä rooli tulipalon ehkäisyssä, sillä noin puolet tulipaloista on ihmisten itsensä aiheuttamia. Työpaikalla tapahtuvat päivittäiset turvallisuuteen liittyvät valinnat ovat osa näitä menettelytapoja. Esimerkkeinä voidaan mainita työpaikalla vallitseva yleinen järjestys ja siisteys. Roskakatoksen sijainnilla on merkitys mahdollisten tuhopolttojen ehkäisyssä. Lisäksi turvatarkastusten suorittaminen, tupakointikielto sisätiloissa ja ulkopuolisten liikkumisen valvonta rakennuksessa ja alueella ovat tärkeitä tulipalon syttymistä ehkäiseviä tekijöitä.

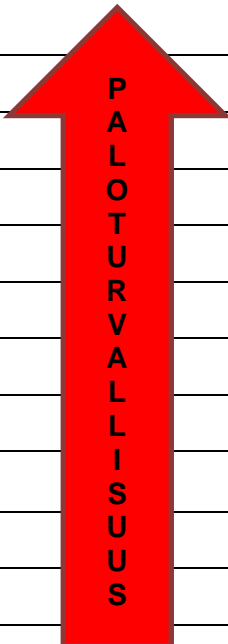
Laitteet auttavat, mutta ne on pidettävä kunnossa, tarkastettava ja huollettava säännöllisesti. Nämä edellä mainitut valinnat kertovat työpaikan turvallisuuskulttuurin tasosta.

Alkusammutuskalustoa ovat esimerkiksi sammutuspeite, käsisammutin ja pika-paloposti. Tulipalo voi kehittyä niin nopeasti, että palon alkamisesta turvalliselle alkusammutustoimille on aikaa vain yhdestä kahteen minuuttia. Tämän vuoksi on tärkeää, että kaikilla on tieto lähimmästä alkusammutuskaluston sijainnista ja kaikki osaavat niiden ripeän sekä turvallisen käytön eri tilanteissa. Henkilöstön omilla toimilla tulipalon alkuvaiheessa voidaan vaikuttaa vahinkojen määrään ja ennen kaikkea välittömällä alkusammutuskaluston käytöllä voidaan hidastaa tulipalon kehittymistä sekä saada uhkaava tulipalo kokonaan sammumaan. (Lind & Heinonen 2012, 26.)

Paloturvallisuutta voidaan edistää tulipalojen syttymistä ehkäisevillä toimilla, niiden varhaista havaitsemista edistävillä toimilla, tulipalon syttyä toimivilla suojaustoimilla ja lisäksi palokunnan pelastustoimilla. Paloturvallisuuden kehittämiseen voi vaikuttaa jokainen ihminen itse, toiminnanharjoittajat, rakennuksen haltijat sekä omistajat ja pelastusviranomaiset. Palokuolemia voidaan ehkäistä automaattisella sammutuslaitteistolla, jonka avulla voidaan tulipalotilanteissa turvata poistumisturvallisuus. Arjen ja asumisen turvallisuutta on mahdollista kehittää ottamalla asukkaat mukaan kehittämään paloturvallisuutta. Siinä tuetaan muun muassa asukkaiden omia ennaltaehkäiseviä ja turvallisuutta edistäviä toimenpiteitä. Asukkaiden omat valmiudet ehkäistä tulipalon syttymistä sekä toiminta sen sattuessa ovat turvallisuuden kannalta tärkeitä. (Arjen ja asumisen turvallisuuden parantaminen 2012, 33.)

Hoitokodissa asuvien asukkaiden asumisturvallisuuden kannalta toimintakyvyn eri osa-alueiden heikkeneminen altistaa usein vaaratilanteille ja vaikeuttaa toimintaa hätätilanteessa kuten tulipalossa. Asukkaan toimintakyvyn heikkeneminen on usein etenevää, mikä lisää haastetta turvallisuuden arvioinnille ja äkillinen terveydentilan muutos saattaa heikentää toimintakykyä joko tilapäisesti tai pysyvästi. (Erityisryhmien asumisturvallisuuden parantaminen 2007, 13.)

Taulukko 3. Kokonaisturvallisuusajattelu (Ojala 2016, 6)

• Asiakas- ja potilasturvallisuus	
• Henkilöturvallisuus	
• Työturvallisuus	
• Rikosturvallisuus	
• Tietoturvallisuus	
• Kiinteistö- ja toimitilaturvallisuus	
• Tuotannon ja toiminnan turvallisuus	
• Pelastustoiminta	
• Ympäristöturvallisuus	
• Varautuminen ja valmiussuunnittelu	

Sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstöltä vaaditaan taulukossa 3 olevien kokonaisturvallisuuden osa-alueiden osaamista. Paloturvallisuus sivuaa kaikkia kokonaisturvallisuuden osa-alueita

Tämä kehittämistehtävä rajattiin henkilöstön paloturvallisuusosaamisen kehittämiseen turvallisuuskävelyn avulla sekä henkilöstön kykyyn toimia tulipalotilanteissa. Olen tummentamalla merkinnyt ne turvallisuuden osa-alueet, jotka lähinnä sivuavat kehittämistehtävässä paloturvallisuutta.

Turvallisuuskävelymallista on saatu hyviä kokemuksia Ruotsista, Göteborgista. Kävelyä on käytetty kaupunkiolosuhteissa ja saatu asukkaat mukaan turvallisuusyhteistyöhön. Lähtöolettamuksena on ollut, että asukkailla on paras oman asuinalueensa tuntemus ja tämä seikka tulisi huomioida myöskin viranomaisytyössä. Myös Helsingissä eri kaupunginosissa on kokeiltu kyseistä mallia. Turvallisuuskävelyt ovat olleet 1 - 2 kilometrin pituisia, joissa kävelyn vastuhenkilönä on toiminut kaupungin edustaja. Reitin varrella on ollut ennalta sovittuja pysähtymispisteitä, joissa keskustellaan asuinalueen viihtyisyyteen ja turvallisuuteen liittyvistä asioista. Kävelyn jälkeen on ollut yhteinen keskustelutilaisuus, jossa kirjataan ylös kävelyn keskeisimmät havainnot. Turvallisuuskävelyille on osallistu-

nut myös järjestöjen, poliisin, aluehallintoviraston alkoholitarkastuksen ja kaupungin eri hallintokuntien edustajia. Havaitut puutteet ja kehittämisehdotukset on käsitelty niiden tahojen kanssa, jotka vastaavat asiaan liittyvästä päätöksenteosta. Seurantakävely on järjestetty noin 10 - 12 kuukauden kuluttua turvallisuuskävelystä. Useat kehittämisehdotukset ovat liittyneet liikenneturvallisuuteen ja ympäristön kunnossapitoon. Turvallisuuskävely on lisännyt vuorovaikutusta ja keskustelua eri osapuolten välillä. Lisäksi asukkailla on ollut mahdollisuus kysyä asioista. Kävelyn aikana voidaan havaita paikan päällä turvallisuutta vaarantavat tai turvattomuutta herättävät asiat ja niistä voidaan keskustella konkreettisesti. Kävelyistä on laadittu muistio käydyn keskustelun ja osallistujille jaettujen kyselylomakkeiden vastausten perusteella. (Tie turvallisempaan huomiseen 2012, 26 - 27.)

Turvallisuuskävely on yksi osa sosiaali- ja terveydenhuollon toimintayksikköjen omatoimista varautumista. Turvallisuuskävelyä voidaan käyttää riskienhallintatyön, ennaltaehkäisevän valistustyön sekä turvallisuuskoulutuksen ohjaus- ja opetusmenetelmänä. Kävelyn vastuuhenkilö suunnittelee koulutuskierroksen kohteet henkilöstön erityispiirteet huomioiden. Turvallisuuskävely menetelmänä perustuu oppimisesta tehtyihin tutkimuksiin ja se on kokemuksellinen tapa lähestyä turvallisuusasioita. (Tuisku & Arvonen 2006, 2 - 3.) Turvallisuuskävelyn avulla arvioidaan pelastussuunnitelman sekä poistumisturvallisuusselityksen toimivuutta. Turvallisuuskävelyä käytetään henkilökunnan, mutta sitä voidaan käyttää myös asiakkaille turvallisuusasioiden opastamisessa. Kävely toistetaan säännöllisesti silloin, kun olosuhteet muuttuvat. (Paloturvallisuuden hyvät käytännöt 2015, 225.)

3.2 Riskienhallinta

Kokonaisturvallisuus on osa riskienhallintaa. Organisaation johdon tulee tietää, mitä tehdään ja miten päätöksenteossa toimitaan tietoisena riskeistä sekä uhkista. Tarkoituksena ei vain ole välttää riskejä ja uhkia, vaan hallita niitä ja niiden seurannaisvaikutuksia. Kun uhka tunnistetaan ja otetaan riski, niiden vaikutukset ovat myös myönteisiä. Kokonaisturvallisuuden tavoitteena onkin toiminnan jatku-

vuus kaikissa olosuhteissa ja tilanteissa. Kokonaisturvallisuuden optimointi on riskien ja uhkien tunnistamista, analysointia, ehkäisemistä, torjuntaa sekä vakuuttamista ja niistä aiheutuvien seurauksien arviointia sekä hallintaa. (Mäkinen 2007, 155.)

Yritysturvallisuutta kehitettäessä riskienhallinnan ja turvallisuusjohtamisen yhteyttä Lanne (2007, 28 - 29) kuvaa siten, että riskienhallinta sekä turvallisuusjohtaminen ovat keskeisiä prosesseja. Molemmat käsitteet ovat laajentuneet tarkoittamaan suunnitelmallista ja jatkuvaa prosessia, jonka tavoitteena on organisaation toimintaan vaikuttavien riskien tunnistaminen ja toiminnalle vahingollisten tapahtumien ennaltaehkäisy.

Paloturvallisuus riskienhallinnan osana koulutusaineiston (2015, 136) mukaan pelastuslaki ja korkealaatuinen hoito sekä palvelu vaativat sosiaali- ja terveydenhuollon organisaatiolta jatkuvan varautumisen lisäksi viranomaisyhteistyötä ja asianmukaista suunnittelua sekä toimenpiteitä. Vastuu on johdolla ja työkaluina voidaan käyttää turvallisuusjohtamisen työkaluja, kuten riskien arviointi ja läheltä piti -tilanteista sekä onnettomuuksista oppiminen. Riskienarviointi on jatkuva prosessi ja sitä voidaan pitää hyvänä turvallisuusjohtamisen välineenä ja se on yksi osa turvallisuuden jatkuvaa kehittämistä.

Jotta sosiaali- ja terveydenhuollon turvallisuutta voidaan kehittää, on ymmärrettävä turvallisuuden kehittämisen olevan järjestelmällinen sarja toimenpiteitä. Toiminta on riskienhallintaa, jonka tavoitteena on turvata toiminnan häiriötön jatkuminen kaikissa tilanteissa. Sosiaali- ja terveydenhuollon riskit ovat usein toimipistekohtaisia. Riskien tunnistamisessa tärkein tekijä on työntekijä, joka tuntee oman työnsä. Turvallista työympäristöä kehitettäessä tulee pohtia, mitkä ovat omaan toimintaan liittyvät suurimmat riskit sekä, miten niihin on mahdollista varautua ja vaikuttaa. (Lindh & Heinonen, 2012, 4.)

Sosiaali- ja terveydenhuollon riskejä voidaan arvioida asiakkaan ja työntekijän näkökulmasta. Suurimpana uhkana voidaan pitää ihmishenkien menetystä. Riski voi toteutua tulipalon seurauksena, jota riskiä on onnistuttu alentamaan kehittämällä rakenteellista paloturvallisuutta, turvallisuustekniikkaa ja henkilökunnan säännöllistä kouluttamista. Sosiaali- ja terveystalouden yksiköissä sattuu tulipaloja

keskimäärin kahtena päivänä kolmesta. Pelastustoimi on luokitellut sosiaali- ja terveydenhuollon toimipaikat suuririskisiksi kohteiksi. Toiminnan luonne on suuri palo- ja henkilöriskejä lisäävä tekijä. Riskiä lisää toiminnan ympärivuorokautisuus ja se, että asiakkaina on yleensä toimintakyvyltään rajoittuneita ihmisiä. (Lindh & Heinonen 2012, 6.)

Kuvio 5. Paloriskikartta (Pk-yrityksen riskienhallinnan työvälinesarja 2005)

Pieni palonalku saattaa johtaa vakavaan suuronnettomuuteen. Riskien tunnistamisen jälkeen paloriskejä voidaan pienentää esimerkiksi siisteyden ylläpitämisellä ja järjestyksellä sekä oikeilla toimintatavoilla, kuten alkusammutuskaluston käytön hallinnalla. Henkilö- ja paloturvallisuuden varmistamiseksi erilaisten riskien tunnistaminen, paloturvallinen rakentaminen ja omatoiminen palonehkäisy ovat avaintekijöitä (kuvio 5). Turvalliset toimintatavat ja oikeat asenteet ennaltaehkäisevät merkittävästi onnettomuuksia ja vahinkoja. Tulipalot ovatkin helpompi

ehkäistä kuin sammuttaa. (Paloriskit 2012 - 2016 2013.) Yleisimmät syttymissyöt työpaikoilla 2010 olivat 44%:n osuudella koneet, sähkölaitteet, valaistus, vikaantuminen ja häiriö sekä väärä käyttö. Toisena ruoan valmistus 22% ja kolmanneksi yleisimpänä syynä varomaton tulenkäsittely, kynttilät ja tupakointi. Näitä työpaikkoja olivat liike-, toimisto-, kokoontumis- ja opetusrakennukset sekä hoitoalan rakennukset. (Työpaikan paloturvallisuus 2016,19.)

Tulipalo voi kehittyä nopeasti. Jo pienestä syttymislähteestä alkunsa saanut palo voi saavuttaa yleissyttymistilan, missä kaikki palava materiaali ja savukaasut palavat viidessä minuutissa. Näin ollen lämpötila voi olla jopa 800 astetta. Alkusalvutustoimille on aikaa yhdestä kahteen minuuttiin. Siksi henkilöstön on tärkeää tietää alkusalvutuskaluston sijainti ja osata käyttää sitä. Kaikkien tulee tiedostaa, että vaarallisinta palossa on savu, joka tappaa ja levittää tulipaloa tehokkaasti. (Kauppinen 2012, 11, 13.)

3.3 Omatoimisen varautumisen auditointi

Pelastuslain 379/2011 mukaan jokaisen tulee osaltaan auttaa ja varoittaa muita vaaratilanteissa, ennaltaehkäistä tulipaloja ja muita onnettomuuksia. Rakennuksen omistajan ja toiminnanharjoittajan on varauduttava omatoimisesti onnettomuuksien ehkäisyyn ja vaaratilanteissa ihmisten, ympäristön ja omaisuuden suojaamiseen ja sellaisiin pelastustoimiin, joihin kyetään omatoimisesti. Asumisen ja poistumisturvallisuuden kannalta vaativissa kohteissa, kuten hoitolaitoksissa, omatoimiseen varautumiseen vaaditaan kirjallista pelastussuunnitelmaa. Suunnitelman tulee sisältää johtopäätökset riskien ja vaarojen arvioinnista, selostus rakennuksen sekä tilojen turvallisuusjärjestelyistä ja ohjeet onnettomuuksien ehkäisemiseksi. Lisäksi suunnitelmassa tulee esittää toimintaohjeet asukkaille ja muille henkilöille onnettomuustilanteissa, kuten tulipalossa toimimiseen. (Arjen ja asumisen turvallisuuden parantaminen 2012, 34.)

Viestintä ja tietoisuuden herättäminen ovat keskeistä omatoimisen varautumisen edistämässä, jossa tarvitaan asiakaslähtöisten toimintamallien lisäksi perustietoa onnettomuuksien ja vaarojen ennaltaehkäisystä. Turvallisuusviestinnän ko-

koaminen on tärkeää ja tavoitteena ovat käytännöt, jotka vahvistavat ihmisten omatoimisuutta ja -aloitteellisuutta sekä osallisuutta oman turvallisuuden vahvistamisessa. (Arjen ja asumisen turvallisuuden parantaminen 2012, 34 - 35.)

Omatoimisen varautumisen itsearviointi kuuluu auditoivaan valvontamalliin ennen pelastusviranomaisen valvontakäyntiä, myös Kainuun pelastuslaitos käyttää valvontamallia palotarkastusten yhteydessä. Itsearviointi ei ole pakollinen, mutta suositeltava ja se sujuvoittaa itse tarkastusta. Auditoiva malli syventää perinteistä palotarkastusta, mutta ei korvaa sitä. Aikaisemmin tarkastuksen aikana suurin osa ajasta käytettiin rakennuksessa kulkemiseen ja siellä tehtiin havaintoja turvallisuusasioista sekä rakenteellisista ratkaisuksista. Uuden auditoivan valvontamallin myötä valvontakäynti aloitetaan perehtymällä turvallisuusjärjestelyihin ja asiakirjoihin, joiden avulla kiinteistön omistaja ja haltija todentavat huolehtineensa säädösten mukaisesta turvallisuuden ylläpidosta kiinteistössä. Perehtymisen jälkeen suoritetaan yhdessä tarkastuskierros. (Auditoiva valvonta 2016; Omatoimisen varautumisen itsearviointi 2016; Omatoimisen varautumisen auditointi 2013.)

Omatoimisen varautumisen auditointimalli on kehittämisen väline organisaatioille turvallisuuden kehittämiseen ja omatoimiseen varautumiseen sekä pelastusviranomaisille auditoivan palotarkastuksen suorittamiseen. Omatoiminen varautuminen on tärkeää, sillä organisaatio itse ainoastaan voi ehkäistä onnettomuuksia. Onnettomuustilanteessa organisaatio aloittaa alkuvaiheen toiminnan ja pelastuslaitos antaa tukea tulonsa jälkeen. Auditointimalli on jaettu kokonaisuuksiin, joita ovat: A. Turvallisuusjohtaminen, B. Onnettomuusriskienhallinta, C. Turvallisuuteen liittyvät asiakirjat, D. Rakenteellinen paloturvallisuus, E. Turvallisuustekniikka, F. Turvallisuusviestintä ja -osaaminen. Auditointimallin lopussa olevan auditoinnin/itsearvioinnin havainnot ja pisteytys lomakkeen täyttämällä saadaan selville toimintayksikön omatoimisen varautumisen taso. (Omatoimisen varautumisen auditointi 2013, 2, 18 - 19.)

Arviointiasteikko

Omatoimisen varautumisen auditointimalli jakautuu jokaisen osa-alueen ja kriteerin osalta tasoihin 1 - 5:

1. *Heikko taso*: Toiminnassa havaitaan merkittäviä puutteita ja toiminnassa on tätä kautta korostunut onnettomuusriski. Organisaatio on jättänyt hoitamatta selkeitä pelastuslain 379/2011 edellyttämiä kokonaisuuksia.
2. *Puutteellinen taso*: Toiminnassa havaitaan selkeitä yksittäisiä puutteita. Taso 2 edellyttää kuitenkin, että pääosa pelastuslain 379/2011 vaatimuksista on täytetty.
3. *Lakisääteinen taso*: Organisaation toiminta täyttää pelastuslain 379/2011 vaatimukset kaikilta osin. Taso 3 voi sisältää enintään yksittäisiä ja vähäpätöisiä puutteita omatoimisessa varautumisessa.
4. *Omatoiminen taso*: Organisaatio täyttää tason 3 vaatimukset ja on kehittänyt toimintaansa yksittäisillä ja selkeillä toimenpiteillä yli lain vaatiman tason.
5. *Edistyksellinen taso*: Organisaatio täyttää tason 4 vaatimukset ja kehittänyt toimintaansa selkeästi kokonaisvaltaisuutta kohti. (Omatoimisen varautumisen auditointi 2013, 2.)

3.4 Turvallisuuskävely ja sen arviointi Learning cafe -menetelmällä (toiminta)

Aikuisten asenteiden muutosta vaativissa prosesseissa, perinteisten koulutusmenetelmien lisäksi, voidaan turvallisuusasioiden perehdyttämisessä käyttää osallistavia sekä ajattelemaan ohjaavia menetelmiä. Turvallisuuskävely on hyväksi koettu malli kokemuksellisesta koulutusmenetelmästä, jossa opiskellaan organisaation turvallisuusasioita konkreettisesti esimerkkien avulla. (Tuisku & Arvonen 2006, 4.) Tässä kehittämistehtävässä lähdimme kehittämään henkilöstön paloturvallisuusosaamista turvallisuuskävelyn avulla.

Turvallisuuskävely on toimintamalli, jonka avulla kohennetaan toimintayksikön turvallisuuskulttuuria, mietitään yhdessä riskejä ja pyritään ennaltaehkäisemään onnettomuuksia. Lisäksi sillä motivoidaan henkilöstöä omatoimiseen varautumiseen, sitoutetaan ja turvallisuuskävelyn avulla voidaan ohjeistaa toimimiseen tulipalotilanteissa. (Tuisku & Arvonen 2006, 2.)

Turvallisuuskävelyt toteutettiin iltapäivisin työvuorojen vaihtumisen yhteydessä. Mitään tiettyä päivää ensivaiheessa ei suunniteltu ennakoon, vaan kävelyt suo-

ritettiin silloin, kun aikaa saatiin järjestettyä ja henkilöstöä oli mahdollisimman paljon paikalle. Myöhemmin turvallisuuskävelyn ajoista ilmoitettiin ilmoitustauluilla. Kävelyiden osallistujamäärät vaihtelivat, alkuvaiheessa oli jopa kymmenen työntekijän ryhmiä.

Turvallisuuskävelyn toteutuksen tavoitteina oli:

- pelastussuunnitelman ja turvallisuusasioiden vakiinnuttaminen
- turvallisuusasioiden ja turvallisuuskulttuurin kehittäminen
- sitoutuminen omatoimiseen varautumiseen
- tulipalotilanteessa toimimisen ohjeistaminen
- alkuvaiheen toiminta tulipalotilanteessa

Ensimmäisen syklin tulosten perusteella henkilöstö tarvitsee paloturvallisuusosaamisen kehittämiseen turvallisuustietoutta, toimintatapojen kertausta ja harjoittelua sekä koulutusta. Turvallisuuskävelyn sisältö suunniteltiin saatujen tulosten perusteella. Turvallisuustietoutta kehitettiin sisällyttämällä turvallisuuskävelyyn hoitokodin teknisen ja rakenteellisen paloturvallisuuteen sekä alkusammutuskalustoon perehtyminen. Toimintatapojen kertaukseen, harjoitteluun ja koulutukseen suunniteltiin perehtymistä esimerkiksi alkusammutuskaluston käytön harjoitteluun ja toimintaan alkuvaiheen tulipalotilanteessa (liite 3).

Turvallisuuskävely aloitetaan Hoitokoti Paltarannan hoitajien toimistossa sijaitsevalta paloilmoitinkeskukselta. Paloilmoitinkeskus on myös kokoontumispaikka palokellon soidessa. Kävelyyn osallistujista kerätään nimilista, joka jatkossa toimitetaan sihteerille kirjattavaksi henkilöstön henkilökohtaiseen koulutuskalenteriin. Aikaisemmin ei toimitettu listaa eteenpäin, vaan se jäi pelastussuunnitelma-kansioon. Seuraavaksi keskustellaan turvallisuusilmoitustaululla ja paloilmoitinkeskuksella olevista lomakkeista. Näitä ovat päivystävän talonmiehen puhelinnumero sekä henkilökunnan hälytyslista, joka on laadittu työntekijän asuinpaikan mukaan. Ensimmäisinä listalla ovat työntekijät, jotka asuvat lähimpänä Hoitokoti Paltarantaa. Lisäksi työntekijöiden puhelinnumerot ovat valmiina vastuuhoidajan puhelimesta. Paikalla olevien asukkaiden lukumäärää kuvaava lista on myös esillä paloilmoitinkeskuksella. Toisin sanoen kuinka monta asukasta on Salmela ja Jokela osastoilla. Vastuuhoidaja päivittää listan päivittäin. Asukasmäärä vaihte-

lee, koska käytössä on intervallipaikkoja. Evakuointitilanteessa tarvitaan tieto asukasmäärästä, jotta saadaan kaikki pelastettua (kuvio 6).

Turvallisuusilmoitustaululla on Paltamon sosiaali- ja terveystalouden **asemapiirros**, josta käy ilmi tontilla muut hoitokodin lisäksi olevat rakennukset ja pelastustie, mikä pidetään aina vapaana. Lisäksi asemapiirroksessa on esillä palokunnan hyökkäysreitit (sisääntulot) ja vesipiste paloautolle, öljy- ja happisäiliöt ja muut vaaralliset aineet sekä varavoimakone ja kokoontumispaikat evakuointitilanteessa. Turvallisuuskävelyllä keskustellaan Hoitokoti Paltarannan ja muun osan rakennuksesta **pohjapiirroksesta**, mitä se sisältää ja palo-osastojen merkityksestä. Terveysaseman ja hoitokodin puolella on automaattinen paloilmoitin, mikä havaitsee tulipalon ilmaisimien avulla ja välittää siitä tiedon hätäkeskukseen ja päivystävälle talonmiehelle. Hoitokoti Paltarannassa on automaattinen sammutuslaitteisto, mikä aktivoituu lämmöstä ja estää palon kehittymisen hengenvaaralliseksi sammuttamalla ja rajoittamalla paloa ja välittää tiedon hätäkeskukseen. Paloilmoitinkeskuksen vieressä seinällä huomioliivi vastuuhoitaja tekstillä varustettuna, neonvärisiä Post-it viestilappuja ja taskulamppuja, jatkossa järjestetään otsalamppu vastuuhoitajalle (kuvio 6).

Kameravalvonta on terveystalouden ja Hoitokoti Paltarannan kaikilla uloskäynneillä ja Paltarannan päiväsaaleissa jatkuvalla nauhoituksella, monitori Paltarannan hoitajien toimistossa. Kehittämistehtävän aikana olen laatinut **palovaroitinnumeroiden tulkintaohjeen** (liite 3, 16) ja **alkuvaiheen toimintaohjeen tulipalotilanteessa** (liite 3, 17 - 19), joita käydään tässä vaiheessa myös keskustelemalla läpi. Palovaroitinnumeroiden tulkintaohjetta tulkitaan tarkasti, mistä rakennuksesta/huoneesta hälytys tulee. Hoitokoti Paltarannan henkilöstön tulee osata tulkita, mistä hälytys tulee, koska hoitokoti on ainut yksikkö, missä hoitaja on ympärivuorokauden paikalla ja jossa on paloilmoitinkeskus. Myös paikantamiskaaviota tutkitaan, missä on esillä koko rakennuksen paloilmoitinkeskukset ja palovaroitinnumerot. Lisäksi varavoimakoneen, turvavalaistuksen ja taskulamppujen käytön toimintaa kerrataan sähkökatkon varalta (liite 3).

Tämän turvallisuuskävelyn alkuvaiheen jälkeen lähdetään yhdessä rakennukseen kierrokselle Hoitokoti Paltarannan pohjapiirros mukana, josta voidaan kerrata asioita ja pysähtyä matkalla mielikuvaharjoittein, jos tulipalo alkaa tässä

kohdin. Mitä tehdään ja minne suuntaan asukkaat evakuoitaan. Samalla käydään läpi alkuvaiheen toimintaohje tulipalotilanteessa. Alkusammutuskaluston sijainnit katsotaan ja kuiva harjoitellaan ja kerrataan jauhesammuttimen käyttö. Lisäksi käytännössä testataan pikapalopostin toimintaa vetämällä letku ulos ja kokeillaan suihkusuulaketta vääntämällä suihkun leveyttä ja pituutta. Testataan myös, minne saakka letku yltää sisätiloissa. Ilman- ja hapensulkujen venttiilien sulkemista harjoitellaan ja kerrataan, missä tilanteissa ilmanvaihto suljetaan ja missä sulut sijaitsevat. Palo-ovien kiinnipitämisen tärkeydestä keskustellaan, sillä Hoitokoti Paltarannassa ei ole automaattisia palo-ovia. Asukashuoneiden ovien palonkestoajoja opitaan tulkitsemaan oven sivussa olevassa merkinnästä turvallisuuskävelyn aikana.

Palopainikkeiden sijainnit selvitetään Hoitokoti Paltarannan pohjapiirroksesta turvallisuuskävelyn aikana. Ulos- ja varauloskäyntien esteettömyyttä korostetaan ja terassit pidetään myös talvisin puhtaana lumesta. EA -tarvikkeet, kaasupullo, sauna ja väestönsuojatilat on merkitty ovikyltein. Sähkökeskukset ja pääkeskus sijainnit katsotaan, joihin talonmiehillä on avaimet. Lisäksi selvitetään talonmiehen toimiston sekä ilman- ja hapen pääsulkujen sulkuavainten sijainnit. Jakelu-keittiössä käydään turvallisuuskävelyn aikana. Kerrataan samalla koko rakennuksen pikapalopostien sijainnit.

Turvallisuuskävelyn jälkeen henkilöstön paloturvallisuusosaamista selvitettiin learning cafe -menetelmällä. Ryhmä jaettiin kahteen pöytään, joille annettiin omat aiheet työstettäväksi. Osallistujia oli yhdeksän, jotka jakaantuivat viiden ja neljän hengen ryhmiin. Toisen syklin tutkimustehtävänä oli: Mitä henkilöstön paloturvallisuusosaamista voidaan kehittää turvallisuuskävelyn avulla?

Kysely hoitokodin henkilöstölle turvallisuuskävelyn jälkeen (liite 4) tehtiin learning cafe -menetelmällä. Kyseinen menetelmä tarkoittaa opetusmenetelmää, oppimiskahvilaa, jossa pyritään yhdessä kysymysten ja ongelmien ratkaisuun. Vastuuhenkilö laatii aiheen ja kysymykset. Tilaan järjestetään pöytiä niin monta, kuin on teemaa/aihetta. Jokaiseen pöytään laitetaan paperi, tusseja ja post it -lappuja. Lisäksi esillä on myös teema. Learning cafen vastuuhenkilö kertoo oppimiskahvilan tarkoituksen ja tavoitteen ja pääaiheen sekä ohjeistaa ryhmät. (Haukijärvi, Kangas, Knuutila, Leino - Richert & Teirasvuori 2014, 37 - 38.)

Tässä työskentelymenetelmässä jokaiseen pöytään valitaan puheenjohtaja, joka kirjaa ja ylläpitää keskustelua. Pöydässä keskustellaan noin 20 minuuttia yhdestä aiheesta, jonka jälkeen vaihdetaan pöytiä. Puheenjohtaja jää pöytään ja tekee yhteenvedon edellisestä keskustelusta seuraaville ryhmäläisille. Pöytään tullut ryhmä jatkaa siitä, mihin edellinen ryhmä on päässyt. Lopuksi puheenjohtajat laativat yhteenvedon keskusteluista ja tuovat tulokset kaikkien tarkasteltaviksi. Learning cafe -menetelmällä saadaan hiljaisempienkin osallistujien ääni kuuluville. Kyseinen malli tukee yhteisen ymmärryksen syntymistä sekä ratkaisujen löytymistä haasteellisiin kysymyksiin. (Verkostojohtamisen opas 2016.)

Learnig cafe -menetelmänä soveltuu turvallisuuskävelyn jälkeen henkilöstön paloturvallisuusosaamisen kehittämistarpeiden selvittämiseen, koska voidaan isotakin henkilöstömäärältä saada kehittämideoita. Hoitokodin henkilöstöllä ei ollut aikaisempaa tietoa eikä kokemusta learning cafe -menetelmästä. Työpajoissa keskustelu oli runsasta ja avointa. Osallistujat kokivat tämän menetelmän hyväksi tavaksi käsitellä ja kehittää asioita.

Aineiston analyysin toisen vaiheen aikana kirjoitin hoitokodin henkilöstön turvallisuuskävelyn jälkeen kokeman paloturvallisuusosaamisen ja sen kehittämisen kuvaavat alkuperäisilmaukset täsmälleen siinä muodossa, missä vastaajat olivat ne kirjoittaneet. Aineiston pelkistäminen ei ollut tarpeellista, koska vastaukset olivat lyhyitä. Turvallisuuskävelyn arvioinnin ensimmäinen kysymys oli: Miten turvallisuuskävely kehittää hoitokodin henkilöstön palo- ja pelastusturvallisuusosaamista ja miten turvallisuuskävelyä voidaan edelleen kehittää? Koodasin jokaisen lauseen omaksi ilmaukseksi, joita muodostui 19. Sen jälkeen ryhmittelin alkuperäiset ilmaukset ja ryhmittelyn jälkeen muodostui viisi teemaa, jotka nimesin niiden sisältöä parhaiten kuvaavilla käsitteillä. Alkuperäiset ilmaukset järjestin teemoiksi turvallisuuskävelyn jälkeen paloturvallisuusosaamisen lisääntymisen ja turvallisuuskävelyn kehittämisen kohteiden mukaan. Merkitsin teemat aakkosin A, B, C, D ja E (taulukko 4).

Taulukko 4. Turvallisuuskävelyn arvioinnin ensimmäisen kysymyksen aineiston ryhmittely

Alkuperäiset ilmaukset koodattuina	Teemat
1. - tieto lisääntyy 2. - oma pohdinta lisääntyy 3. - voi huomata epäkohtia ja mahdolliset riskit 4. - keskustelu aiheesta lisääntyy 5. - vastuunkanto asioista lisääntyy 6. - "yhteishenki ja viestintä lisääntyy" 7. - käytännön toimintavalmius paranee 8. - turvallisuuden tunne kasvaa 9. - pelastussuunnitelma tutuksi 10. - lisää turvallisuustaitoja 11. - turvallisuuskoulutuksen apuväline 12. - riskien kartoittaminen 13. - sisällytetään uuden työntekijän perehdytykseen 14. - kertaus vähintään kerran vuodessa 15. - pienemmät ryhmäkoot turvallisuuskävelyy 16. - enemmän aikaa varata turvallisuuskävelyy 17. - "omat" pohjapiirustukset turvallisuuskävelyn ajaksi osallistujille => "näkömuisti" 18. - turvallisuuskävelyn vetäjänä voisi joskus toimia joku muu, kuin idean äiti (joka kuitenkin olisi kävelyllä mukana) 19. - ns. osiin jaettu turvallisuuskävely; jokainen kävelyllä osallistuva "hoitaisi" oman osion.	A. Viestintävuorovaikutus (4,6,15,16) B. Itseohjautuvuus (2,5,17,18,19) C. Turvallisuus- ja riskitietous (1,3,7,8,9,10,11,12,14) D. Perehdytys (9,13) E. Koulutus (11,13,14,17,18)

Toinen kysymys oli: Mitä kehitettävää on hoitokodin henkilöstön palo- ja pelastusturvallisuusosaamisessa? Kirjoitin vastaukset alkuperäisilmauksineen taulukoon siinä muodossa, missä vastaajat olivat ne kirjoittaneet. Koodauksia tuli yhteensä kolme. Aineiston pelkistäminen ei onnistunut lyhyiden vastausten vuoksi. Tuloksena aineiston ryhmittelyn jälkeen muodostui kaksi teemaa, jotka merkitsin aakkosin F ja G (taulukko 5).

Taulukko 5. Turvallisuuskävelyn arvioinnin toisen kysymyksen aineiston ryhmittely

Alkuperäiset ilmaukset koodattuina	Teemat
1. - sammutusvälineiden käytön harjoittelua useammin 2. - potilaiden pelastamisen harjoittelua useammin 3. - yhteistyö Hoitokodin, Kotipesän, Kotituvan, kotihoidon henkilökunnan kanssa, miten toimitaan hätätilanteissa => yhteisharjoituksia, palaveri?	F.Säännöllinen alkusammutuskaluston käytön harjoittelu ja evakuointi (1,2) G.Yhteistyö muiden yksiköiden työntekijöiden kanssa (3)

Analyysi oli aineistolähtöinen ja teemat olivat vastauksia tutkimustehtävään, mitä henkilöstön paloturvallisuusosaamista voidaan kehittää turvallisuuskävelyn avulla? Käytän tässä kehittämistehtävässä palo- ja pelastusvalmius sanan tilalla paloturvallisuusosaaminen, koska se kuvaa asian kokonaisuutta.

Seuraavassa luvussa olen raportoinut tulokset henkilöstön paloturvallisuusosaamisen turvallisuuskävelyn jälkeen ja sen lisäksi niiden kehittämistarpeet. Tekstissä olen tummentamalla tuonut esille teemat.

3.5 Turvallisuuskävelyn kokeilun tulokset (havainnointi)

Hoitokodin henkilöstö kokee turvallisuuskävelyn **kehittävän viestintävuorovaikutusta** ja **itseohjautuvuutta** sekä **turvallisuus- ja riskitietoutta** ja turvallisuuskävelyä voidaan käyttää **turvallisuuskoulutuksen ja perehdytyksen** tukena.

Viestintävuorovaikutus ilmeni turvallisuuskeskustelun ja yhteishengen lisääntymisenä.

"pienemmät ryhmäkoot turvallisuuskävelyn"
 "enemmän aikaa turvallisuuskävelyn"

Itseohjautuvuus tuli esille oman pohdinnan ja vastuunoton lisääntymisenä. Henkilöstön mielestä kaikille osallistujille voitaisiin jakaa "omat" pohjapiirustukset turvallisuuskävelylle, koska osa oppii näkömuistin avulla. Turvallisuuskävelyn vastuuhenkilönä voisi olla myös joku kävelylle osallistuva ja turvallisuuskävely voitaisiin jakaa osiin, jolloin jokainen osallistuja vuorollaan hoitaisi tietyn osan alueen.

Tulosten perusteella turvallisuuskävely **kehitti turvallisuus- ja riskitietoutta**. Tieto turvallisuusasioista lisääntyi sekä kyky huomata ja mahdollisia epäkohtia kehittyivät. Kävely mahdollistaa riskien kartoittamisen ja tällä menetelmällä saadaan pelastussuunnitelma vakiinnutettua henkilöstön keskuuteen.

"käytännön toimintavalmius paranee"
 "turvallisuuden tunne kasvaa"
 "lisää turvallisuustaitoja"
 "turvallisuuskoulutuksen apuväline"
 "kertaus vähintään kerran vuodessa"

Koulutusmuotona turvallisuuskävely on hyvä menetelmä saada turvallisuusasioita osallistavalla ja keskustelun kautta vakiinnutettua henkilöstölle.

Turvallisuuskävelyä voidaan kehittää käyttämällä sitä perehdytyksessä uusille ja vakinaisille henkilöstön jäsenille. Jatkossa pienet ryhmäkoot ja riittävästi aikaa turvallisuuskävelylle sekä kertausta vähintään kerran vuodessa.

”omat” pohjapiirustukset turvallisuuskävelyn ajaksi osallistujille => ”näkömuisti”
 ”turvallisuuskävelyn vetäjänä voisi joskus toimia joku muu, kuin idean äiti (joka kuitenkin olisi kävelyllä mukana)
 ”ns. osiin jaettu turvallisuuskävely; jokainen kävelylle osallistuva ”hoitaisi” oman osion”

Turvallisuuskävelyn jälkeen hoitokodin henkilöstön paloturvallisuusosaamisessa kehitettävää on **säännöllinen alkusammutuskaluston toiminnan ja evakuoinnin harjoittelu** sekä **yhteistyön lisääminen muiden yksiköiden työntekijöiden** kanssa esimerkiksi siten, että pidetään yhteisiä palavereita ja yhteisharjoituksia.

3.6 Kehittäminen jatkuu alkusammutuskaluston toiminnan ja evakuoinnin harjoittelun avulla (reflektointi)

Tulosten perusteella voidaan todeta, että turvallisuuskävely kehitti hoitokodin henkilöstön paloturvallisuusosaamista lisäämällä viestintävuorovaikutusta ja itseohjautuvuutta. Lisäksi henkilöstö oppi paloturvallisuus- ja riskitietoutta. Turvallisuuskävelyä voidaan käyttää uusien ja vakinaisten työntekijöiden perehdytyksessä ja se toimii hyvänä koulutusmuotona. Henkilöstö kokee tarvitsevansa jatkossa paloturvallisuuden kehittämiseksi säännöllistä alkusammutuskaluston toiminnan ja evakuoinnin harjoittelua. Yhteistyön lisääminen muiden yksiköiden työntekijöiden kanssa nousi tuloksista myös esille.

Kivisen (2008) mukaan uuden tiedon muodostaminen ja osaamisen kehittäminen keskittyivät yksilötasoihin käytäntöihin, kehityskeskusteluihin ja lyhytkestoiisiin koulutuksiin. Toimintayksiköiden sisällä oli yhdessä tekemistä ja keskustelua sekä keskinäistä toimintaa, mutta yksikön rajat ylittävää osaamista ja hiljaista tietoa näkyväksi tekeviä käytäntöjä oli vähän käytössä. Strategiset linjaukset eivät ohjanneet henkilöstön osaamisen kehittämistä kaikissa organisaatioissa. Tästä joh-

tuen organisaatiotasoinen osaamisen ja tiedon muodostaminen jäi osin toteutumatta. Näin ollen yksilötason osaamisresurssi jäi organisaatiotasoisesti hyödynnettäväksi. Organisatorisen osaamisen ja uuden tiedon osaamista edisti avoin, luottamuksellinen, moniääninen ilmapiiri, tavoitteisiin ja toimintakäytäntöihin sitoutuminen ja lisäksi tiedon jakaminen.

Paloturvallisuuden vaatimukset perustuvat pelastustoimen lainsäädäntöön. Kehittämisen tavoitteina ovat onnettomuuksien ja niiden vaikutusten vähentäminen ja ihmisten turvallisen elämänlaadun ylläpitäminen. Paloturvallisuuden kehittäminen kuvataan toimintayksikön pelastussuunnitelmassa. Optimaalinen paloturvallisuus voidaan saavuttaa ottamalla riskiarvioinnissa huomioon kiinteistön rakenne, muoto ja sijainti. Lisäksi tulee huomioida toiminnan luonne ja henkilökunnan ja asiakkaiden määrä. Näiden tavoitteiden saavuttaminen edellyttää henkilökunnalta tulipalon perusteiden ymmärtämistä sekä käytännön vaaratilanteiden harjoituksia. (Lind & Heinonen 2012, 22.)

Turvallisuuskävelyllä käydään läpi työpaikan turvallisuusasiat konkreettisesti esimerkkien avulla. Kävelyllä voidaan kuvitella erilaisia mahdollisia tulipalotilanteita. Mielikuvaharjoittelun, keskustelun ja havainnoinnin avulla hahmotetaan erilaisia toimintatapoja. Kun tilanteita on käyty läpi, on helppo asennoitua ja osataan toimia tulipalotilanteessa. (Tuisku & Arvonen 2006, 4.)

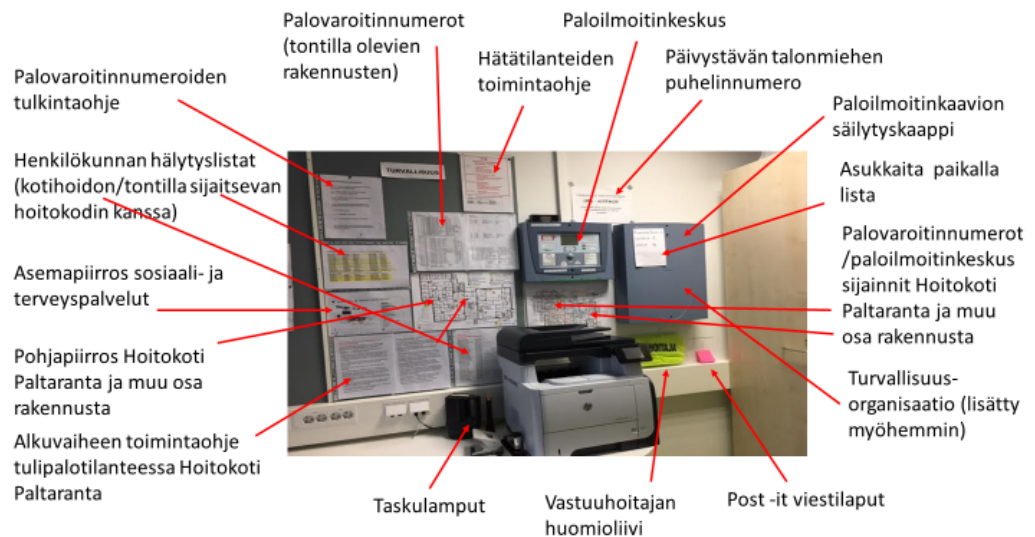
Pelastuslaki 379/2011 korostaa työpaikan vaarojen ja riskien arviointia. Kun riskit on arvioitu ja niille hallintamenetelmät selvitetty, tulee laatia pelastussuunnitelma. Koko henkilökunta koulutetaan teorian ja käytännön osalta paloturvallisuusasioihin. Keskeistä on opettaa ja kerrata tulipalon kehittymisnopeus, siitä syntyvän savumäärän ja savukaasujen vaarallisuudesta. (Linjala & Waitinen 2010, 7 - 8.)

Reflektio päättyy uuteen kehittämiskysymykseen. Miten alkusammutuskaluston toiminnan ja evakuoinnin harjoittelu kehittää henkilöstön paloturvallisuusosaamista?

4 JOHTOPÄÄTÖKSET JA TULOKSET

Kehittämistyön tarkoituksena oli kehittää hoitokodin henkilöstön paloturvallisuusosaamista. Kehittämistehtävän aikana Hoitokoti Paltarantaan muotoutui turvallisuusilmoitustaulu (kuvio 6) ja turvallisuuskävelymalli paloturvallisuuden osalta (kuvio 7) valmistui turvallisuuskävelyn suunnitelman perusteella. Lisäksi valmistui tarkka kuvaus turvallisuuskävelyn sisällöstä, palovaroitinnumeroiden tulkintaohje ja alkuvaiheen toimintaohje tulipalotilanteessa (liite 3).

Turvallisuusilmoitustaulu Hoitokoti Paltaranta

Kuvio 6. Versio 1. 10.12.2016 Leinonen Lahja

1

TURVALLISUUSKÄVELYMALLI - paloturvallisuus

Kuvio 7. Versio 1. 10.12.2016 Leinonen Lahja

2

Kehittämistyön lähtötilanteessa alkukartoituksen tulosten perusteella hoitokodin henkilöstö kokee toiminnan epävarmuutta alkusammutustilanteessa sekä paloturvallisuusosaamisessa käytännössä ja tarvitsee paloturvallisuusosaamiseen kouluttautumista. Henkilöstön paloturvallisuusosaamisen tasoa voidaan pitää samansuuntaisena myös muissa työyksiköissä, joissa on äskettäin käyttöönotettu uudet tilat ja perehtymistä sekä perehdyttämistä paloturvallisuus asioihin ei ole vielä systemaattisesti aloitettu. Lisäksi tuloksista ilmeni, että paloturvallisuusosaamisen kehittämiseen henkilöstö tarvitsee turvallisuustietoutta, toimintatapojen kertausta ja harjoittelua sekä koulutusta. Paloturvallisuusosaamisen kehittämisen interventioksi valittiin turvallisuuskävely. Turvalliskävely aloitetaan turvallisuusilmoitustaululta ja paloilmoitinkeskukselta, jotka sijaitsevat vierekkäin hoitokodin toimistossa (kuvio 6, 7, liite 3).

Henkilöstö tarvitsee paloturvallisuusosaamisen kehittämiseen tiedollista osaamista, jonka turvallisuuskävely mahdollistaa. Kävelyllä perehdytään tekniseen ja rakenteelliseen paloturvallisuuteen. Rakenteellinen paloturvallisuus on omatoimisen varautumisen fyysinen perusta. Se sisältää onnettomuuksien syntymisen ehkäisyn, poistumismahdollisuuksien turvaamisen ja onnettomuuksien vaikutusten rajoittamisen. Omatoiminen varautuminen tarkoittaa sitä, että pyritään rakenteellisin menetelmin ehkäisemään onnettomuuksia. Lisäksi varautumiseen kuuluu onnettomuustilanteessa poistumismahdollisuuden turvaaminen ja onnettomuuksien vaikutusten leviämisen ehkäiseminen sekä pelastustoiminnan turvaaminen onnettomuuden aikana. (Omatoimisen varautumisen auditointi 2013, 12.)

Turvallisuustekniikka auttaa onnettomuusriskienhallinnassa. Tämä kohta sisältää onnettomuuden havaitsemisen ja siitä varoittamisen, alkusammutusvalmiuden ja onnettomuustilanteiden aikana käytettävän turvallisuustekniikan. Omatoiminen varautuminen turvallisuustekniikan osalta tarkoittaa sitä, että toimija varmistaa riittävän teknisin menetelmin onnettomuuden havaitsemisen ja niistä varoittamisen sekä alkusammutusvalmiuden ja toiminnan turvaamisen onnettomuuden aikana. Turvallisuustekniikan toimivuudesta ja kunnossapidosta tulee huolehtia. (Omatoimisen varautumisen auditointi 2013, 14.) Kehittämistehtävässä henkilöstön taidollista osaamista paloturvallisuuden osalta kehitettiin alkusammutuskaluston käytön opastuksella ja harjoittelulla.

Tulipalon sattuessa työntekijät on ohjeistettava tarpeellisilla suojeleohjeilla. Lisäksi ohjeistukset tulee olla hätäilmoituksen suorittamisesta, palokunnan hälyttämisestä, palo-ovien sulkemisesta ja tarvittaessa nopeasta poistumisesta sekä muista tulipalon varalta tai sen sattuessa kullakin työpaikalla vallitsevien olosuhteiden mukaan varteen otettavista toimenpiteistä. (Valtioneuvoston asetus työpaikkojen turvallisuus- ja terveysturvallisuudesta 2003/577.) Työturvallisuuslaki (2002/738) velvoittaa, että työntekijöille on annettava tarpeelliset ohjeet laitteiden ja välineiden käytöstä, myös tulipalon tai muun vaaran varalta. Lisäksi ohjeet on annettava toimenpiteistä, joihin työpaikan on ryhdyttävä tulipalon sattuessa. Tarvittaessa ohjeet on oltava työntekijöiden nähtävänä työpaikalla ja harjoituksia on järjestettävä tarpeen mukaan.

Turvallisuusjohtamisen tavoitteena on, että omatoiminen varautuminen toteutuu vastuunjaon, omatoimisen valvonnan ja turvallisuuspuutteisiin reagoimisen osalta. Turvallisuusjohtamisella laaditaan tavoitteet omatoimiselle varautumiselle ja pyritään säilyttämään omatoimisen varautumisen taso vähintään lakisääteisellä tasolla 3. Turvallisuusjohtamiseen sisältyy sekä rakennuksen omistajan että toiminnan harjoittajan toiminta edellä mainituissa toiminnoissa ja kohteessa. (Omatoimisen varautumisen auditointi 2013, 6.)

Onnettomuusriskien hallinnan tavoitteena on toimintaa uhkaavien onnettomuusriskien tunnistaminen ja niiden arviointi. Lisäksi tavoitteena on ehkäistä onnettomuusriskien toteutuminen ja tulee varautua riittävään toimintavalmiuteen onnettomuustilanteita varten. Onnettomuusriskienhallintaan sisältyy riskien tunnistaminen ja arviointi, riskienhallintakeinot sekä riskienhallinnan dokumentointi. (Omatoimisen varautumisen auditointi 2013, 8.)

Yksi oleellinen turvallisuuteen liittyvä käytössä oleva asiakirja on pelastussuunnitelma, jonka sisältämiä asioita kerrataan turvallisuuskävelyn aikana. Mahdollisia paloturvallisuusriskejä, riskien vaikutuksia ja niihin varautumista pohditaan yhdessä turvallisuuskävelylle osallistuvien kanssa. Toinen tärkeä turvallisuuteen liittyvä asiakirja on poistumisturvallisuus selvitys, jota tässä kehittämistehtävässä ei käsitelty. Omatoiminen varautuminen tulee olla suunnitelmallista ja se tulee kirjata pelastussuunnitelmaan. Pelastussuunnitelma ja muut turvallisuusasiakirjat tulee perustua toiminnan erityispiirteisiin sekä onnettomuusriskeihin. Asiakirjat

tulee olla ajan tasalla, kaikkien asianosaisten käytettävissä ja henkilöstön tulee osata toimia niiden mukaan. (Omatoimisen varautumisen auditointi 2013, 10.)

Omatoimisella varautumisella ei ole merkitystä ilman asianmukaista turvallisuusviestintää ja -osaamista. Tämä kohta sisältää turvallisuusviestinnän, ennaltaehkäisevän turvallisuusosaamisen ja onnettomuustilanteiden edellyttämän turvallisuusosaamisen. Turvallisuusviestinnällä varmistetaan, että tieto toimenpiteistä omatoimisen varautumisen osalta saavuttaa kaikki asianosaiset. Lisäksi sillä varmistetaan riittävä turvallisuusosaaminen onnettomuuksien ehkäisyyn sekä onnettomuustilanteiden edellyttämän toimintavalmiuden takia. (Omatoimisen varautumisen auditointi 2013, 16.) Kehittämistehtävän tulosten perusteella turvallisuuskävely kehittää henkilöstön viestintävuorovaikutusta ja itseohjautuvuutta sekä turvallisuus- ja riskitietoutta. (kuvio 7.)

Laitinen, Vuorinen ja Simola (2009, 44) kirjoittavat työturvallisuuden johtamisen malleista. Ne ovat kehittyneet erityisesti turvallisuuskriittisten organisaatioiden tarpeisiin, kuten ilmailualalle. Sellaisenaan mallit eivät sovellu suoraan joustavuutta vaativille aloille, kuten hoiva- ja palvelualoille. Turvallisuuskriittiset organisaatiot vaativat usein tarkat ohjeistukset sekä tiukan valvonnan. Joustavuutta vaativassa toiminnassa luodaan työntekijöiden osaamiseen ja aktiivisuuteen perustuvia uudenlaisia toimintamalleja. Turvallisuuskävelymalli on tästä yhtenä esimerkkinä.

Oppimista edistäviä toimintamalleja laaditaan usein uusissa tilanteissa tai toimintaympäristön muuttuessa. Osaamisen johtamisen käsite on vielä suhteellisen uusi ja yhteisiä yhteisöjen vakiintuneita toimintamalleja on vähän käytössä. Toimintamalleja on tällöin varta vasten luotava ja ne tulee vakiinnuttaa osaksi toimintayksikön normaalia toimintaa. Tärkeää on myös dokumentoida uudet toimintamallit. (Viitala 2008, 224.)

Kehittämistehtävän aikana muotoutui turvallisuuskävelymalli, joka sisältää konkreettisesti esimerkiksi, miten toimitaan alkuvaiheen tulipalotilanteessa ja harjoitellaan alkusammutuskaluston käyttöä. Tolosen (2016, 48) tutkimuksen mukaan arvoista niiden nimillä puhutaan lähinnä koulutuksissa ja palaverissa. Arvot näkyvät pääasiassa tekoina, mutta eivät näy ja kuulu henkilöstön keskusteluissa.

Henkilöstö puhuu työstä ja työtavoista, mutta keskusteluissa ei tule välttämättä ilmi, että nyt keskusteltaisiin tietyn arvon mukaisesta toiminnasta. Meillä Kainuun sotessa tulee arvokeskustelua paloturvallisuudesta tuoda enemmän esille.

Ojalan (2016) mukaan STEP -hankkeen 2012 - 2016 tulosten perusteella paloturvallisuus täydennyskoulutus ei tavoita kaikkia, kuten määräaikaista/osa-aikaista/tilapäisiä työntekijöitä. Mielestäni turvallisuuskävelyä voidaan käyttää täydennyskoulutusmuotona myös kehittämään edellä mainittujen työntekijöiden paloturvallisuusosaamista. Kehittämistehtävässä turvallisuuskävelyn tulosten mukaan sitä voidaan käyttää turvallisuuskoulutuksen tukena ja perehdytyksessä.

Omatoimisen varautumisen auditointimallia käytettäessä voidaan arvioida toimintayksikön turvallisuusjohtamisen taso ja se on työväline omatoimiseen paloturvallisuuden kehittämiseen.

Paloturvallisuusasioihin perehdyttäminen tulee aloittaa henkilöstölle välittömästi uuden rakennuksen käyttöönoton vaiheessa. Kehittämistehtävän alkuvaiheessa toimin hoitokodissa vs. palveluesimiehenä. Ensi vaiheessa paloturvallisuuteen perehdyttäminen suoritettiin lähinnä yövuorontekijöille, jotka ovat ajoittain hoitokodissa öisin yksin, toisen yöhoitajan ollessa kotikäynnillä.

Kehittämistehtävän aihe on tarpeellinen, innovatiivinen ja merkittävä työyhteisön ja Kainuun soten kannalta. Turvallisuuskävelymallia paloturvallisuuden osalta tässä muodossa ja laajuudessa hoitokoti kontekstiin ei ole aiemmin tehty.

Turvallisuuskävelyn arvioinnin tulosten mukaan henkilöstön paloturvallisuudessa kehitettävää on säännöllinen alkusammutuskaluston käytön harjoittelu ja evakuointi. Lisäksi yhteistyötä voidaan lisätä muiden työyksiköiden työntekijöiden kanssa palavereiden muodossa. Kehittämistehtävän aikana hoitokodin henkilöstön kokonaisturvallisuuden osa-alueiden (taulukko 3) osaamisen taso on kehittynyt ja linkittynyt osaksi päivittäistä toimintaa.

5 POHDINTA

Opinnäytetyö on osa kehittämisen ja johtamisen koulutusohjelman opintoja. Seuraavassa luvussa arvioin luotettavuutta ja eettisyyttä. Lisäksi pohdin oman asiantuntijuuden kehittymistä ja jatkokehittämisen kohteita.

5.1 Luotettavuus

Kankkunen ja Vehviläinen - Julkunen (2013, 197 - 198) kuvaavat tutkimuksen luotettavuuden kriteereinä muun muassa uskottavuuden ja siirrettävyyden, jotka soveltuvat kehittämistehtävän luotettavuuden arviointiin. Muut kriteerit ovat riippuvuus ja vahvistettavuus. Uskottavuutta vahvistaa se, että tulokset on kuvattu riittävän selkeästi, jotta lukija vakuuttuu tutkimustuloksista niitä lukiessaan. Uskottavuutta lisää käsitteiden sisältöjen kuvaaminen alakategorioilla ja se, miten hyvin tutkijan muodostamat luokitukset kattavat aineiston. Tämän kehittämistehtävän aikana pyrittiin lisäämään uskottavuutta esittämällä vastaajien alkuperäisilmaisuja. Lisäksi tiedonkeruut, opinnäytetyön prosessi sekä aineistot kerättiin omassa työyksikössä, jolloin voin osaltani vakuuttua tulosten aitoudesta.

Ensimmäisen kysymyksen: Millainen on palo- ja pelastusvalmiutesi tällä hetkellä? en saanut teemoja sisällöllisesti vastaamaan kysymystä, koska vastaajat ovat vastanneet osin eri kysymykseen. Toisen kysymyksen: Mitä tarvitset palo- ja pelastusvalmiutesi kehittämiseksi? aineiston analysointivaiheessa etsin aineistosta ilmauksia, joihin vastaamalla vastauksia ensimmäisen syklin tutkimustehtävään. Mitä paloturvallisuusosaamista henkilöstön tulee kehittää?

Tutkimuksen aikana tulee pohtia, ovatko tulokset siirrettävissä toisenlaisiin tilanteisiin sekä mitä uutta arvoa ja käytänteitä tutkimuksella voidaan saada aikaan (Anttila 2006, 519). Ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyön aiheen tulee olla sellainen, että sen tulosten tulisi olla hyödynnettävissä työelämässä ja palvella paitsi yksittäistä yritystä, myös laajemmin alan tai alueen kehittämistä. Kehittämistehtävässä opetuksellinen ja erityisesti turvallisuusjohtamisen näkökulma tulevat esille. Tätä kehittämistehtävässä muodostunutta toimintamal-

lia voidaan hyödyntää vastaavanlaisissa tilanteissa, missä hoitolaitos muuttaa uusiin toimintatiloihin tai muuttaa rakenteita. Lisäksi tarvitaan pelastussuunnitelman vakiinnuttamista sekä paloturvallisuusasioiden perehdytystä. Aion hyödyntää kehittämistehtävästäni saatuja opetuskäytäntöjä ja erityisesti paloturvallisuuden kehittämistä myös koko Paltamon terveysasemalla ja jatkossa mahdollisesti myös Kainuun soten alueella. Opinnäytetyön tulokset ovat siirrettävissä erilaisiin sosiaali- ja terveysalan konteksteihin.

5.2 Eettisyys

Tutkijan eettiset ratkaisut kulkevat yhdessä tutkimuksen uskottavuuden kanssa. Tieteellisten käytäntöjen noudattaminen on tärkeää opinnäytetyötä tehtäessä ja uskottavuus perustuu siihen. Työn tehnyt tutkija viittaa asianmukaisesti aiemmin käyttämiinsä tutkimustuloksiin. Tutkija kirjoittaa rehellisesti oman työn tulokset, eikä pyri esittämään omina tuloksina aikaisempien tutkimusten tuloksia. (Tuomi & Sarajärvi 2013, 132 - 133.) Kehittämistehtävässäni olen pyrkinyt hyvän tieteellisen käytännön noudattamiseen. Tutkimustulokset olen raportoinut noudattamalla rehellisyyttä ja avoimuutta. Olen huomionut, ettei tutkimuksessa käytettyä aineistoa luovuteta ulkopuolisille ja ettei osallistujien henkilöllisyys saatujen vastausten perusteella paljastu.

Anttila (2006, 505 - 506) tarkoittaa eettisyydellä tutkimuksen ja sen kohteen välistä vuorovaikutusta. Nykyisin eettiset tekijät ovat esillä aiempaa enemmän. Tutkijan tulee kysyä tutkittavilta suostumus tutkimuksen suorittamiseen. Eettisen uskottavuuden tulee olla kunnossa. Tutkimuksen luotettavuudesta tulee huolehtia ja pyritään huolimattomuudet ja väärät tulkinnat karsimaan pois. Olen aidosti kiinnostunut kehittämistehtävän laatimisen yhteydessä uuden informaation hankkimisesta. Turvallisuuskävely toi uutta informaatiota paloturvallisuusosaamisen kehittämiseen henkilöstöä osallistavalla tavalla. Kävelyn avulla voidaan kartoittaa yhdessä paloturvallisuusriskejä ja sen avulla saadaan pelastussuunnitelma vakiinnutettua henkilöstön keskuuteen.

Nykyään korostetaan sitä, että tutkimusaiheen valinta on tutkijan tekemä eettinen ratkaisu. Yhtenä tutkimusetiikan periaatteena on tutkimuksen hyödyllisyys. Tutkijan tulee pohtia, mikä on tutkimuksen merkitys yhteiskunnallisesti. Lisäksi selvitetään, millainen vaikutus tutkimuksella on siihen osallistuviin. (Kankkunen & Vehviläinen - Julkunen 2013, 218.) Koen, että tutkimuksella on yhteiskunnallista merkitystä, koska kiinnostusta turvallisuuskävelymallista on jo ilmennyt Kainuun alueen lisäksi myös Terveyden- ja hyvinvoinnin laitoksen taholta.

Kehittämistehtävän laatimiselle anoin luvan Kainuun sotien vanhuspalveluiden vastuualueen päälliköltä. Lähtökohtana oli käytännön tarve ja oma mielenkiintoni aiheeseen. Koen, että kehittämistehtävän aihe on aina ajankohtainen ja tärkeä.

Tämän kehittämistehtävässä kehittämistyön kohteena oli henkilöstön paloturvallisuuden kehittäminen hoitokodissa. Henkilökohtaisesti turvallisuus arvona on luonnollinen osa elämääni ja se ilmenee päivittäin arjessa. Mietin kotini paloturvallisuutta, koska kodissani on vain yksi sisäänkäynti. Tämän vuoksi kaikkien huoneiden isoissa ikkunoissa on sisäpuolella ikkunoiden avaamisen helpottamiseksi irtokahva, jolla saadaan tarvittaessa mahdollisessa tulipalotilanteessa ikkunat nopeasti auki.

5.3 Oman asiantuntijuuden kehittyminen

Eurooppalainen tutkintojen viitekehys (EQF European Qualifications Framework) muodostuu kahdeksasta tasosta. EQF perustuu oppimistulosten määrittelyyn ja se kuvaa oppijan tietoja ja taitoja sekä pätevyyttä. Suomen kansallisessa tutkintojen viitekehyksessä kaikki tutkinnot on sijoitettu jollekin kahdeksasta viitekehysten vaativuustasosta. Ylemmät ammattikorkeakoulututkinnot on sijoitettu tasolle 7, joka kuvaa opiskelijan osaamisen tasoa ammattikorkeakoulusta valmistumisen jälkeen. (Eurooppalainen tutkintojen viitekehys elinikäisen oppimisen edistämiseksi 2009.)

Ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon opintojen tavoitteena on osaamisen kehittäminen hoitotyön asiantuntijuudessa, johtamisessa sekä tutkimus- ja kehittämistyössä. Ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyön aiheen tulee

sellainen, että sen tulokset ovat hyödynnettävissä työelämässä ja ne palvelevat paitsi yksittäistä toimintayksikköä, myös laajemmin alan tai alueen kehittämistä. (Opetussuunnitelma 2011 - 2013 2012.)

Kehittämistyöllä on ollut vaikutusta työyhteisön turvallisuuskulttuuriin. Paloturvallisuusriskejä huomataan aikaisempaa helpommin ja paloturvallisuuden merkitys sekä tärkeys tiedostetaan hyvin. Asukkaiden sänkyihin on tulossa uudet pelastuslakanat. Tavoitteenani on ollut tässä kehittämistehtävässä kehittää turvallisuusjohtamisen osaamistani ja turvallisuusosaamista.

Ennakoiva ja joustava eli resilientti turvallisuuden johtaminen tarkoittaa uudenlaista tapaa ajatella turvallisuusasioita. Sillä pyritään täydentämään ja haastamaan vanhoja ajattelu- ja toimintamalleja. Resilienssi toiminta arvioi sekä uudistaa riskimalleja ja varautuu ennakoivasti, joustavasti ja on jatkuvasti varuillaan väistämättä ilmeneviin häiriötilanteisiin sekä toimintaan kohdistuviin paineisiin, niin ennustettaviin kuin myös yllättäviinkin tilanteisiin. (Uusitalo, Heikkilä, Rantanen, Lappalainen, Liuhamo, Palukka & Hämäläinen 2009, 41.)

Koen, että oma asiantuntijuuteni ja turvallisuusosaamisen taitoni ovat kehittyneet resilientin turvallisuusjohtamisen suuntaan kehittämistehtävän aikana. Tuotoksena muodostunut turvallisuuskävelymalli on uudenlainen tapa varautua ennakoivasti paloturvallisuusriskejä kartoittaen mahdollisiin tulipaloihin ja tämän avulla kehitetään konkreettisesti henkilöstön paloturvallisuusosaamista hoitokodissa. Lisäksi hoitokodin asukkaiden asumisen turvallisuuden taso on kehittynyt. Omatoimisen varautumisen auditointimallia käytettäessä työyksikön omatoimisen varautumisen tason selvittämiseen, voidaan sen oheen liittää turvallisuuskävelymalli paloturvallisuusosaamisen kehittämisen välineeksi. Näillä menetelmillä voidaan kehittää sekä työyksikön että henkilöstön paloturvallisuusosaamista- ja tasoa.

5.4 Jatkokehittämisen kohteet

Jatkokehittämisen kohteina henkilöstön paloturvallisuusosaamisen kehittämiseen Kainuun sotessa voisi olla koko henkilöstölle suunnattu Paloturvallisuutta taidolla -verkkokoulutus. Työpaikan paloturvallisuusopas - perehdyttäjän opasta voidaan hyödyntää myös kehittämisessä sekä perehdyttämisessä. Sosiaali- ja terveysalan turvakorttikoulutus on tarkoitettu sosiaali- ja terveysalalla toimivien työntekijöiden ja opiskelijoiden käyttöön. Koulutus valmentaa onnettomuuksien ennaltaehkäisyyn sekä oikeaan toimintaan onnettomuustilanteissa. Koulutus kestää yhden päivän ja se korostaa työntekijän roolia riskien ennaltaehkäisijänä. Kurssin suorittaneet saavat turvakortin, joka on voimassa viisi vuotta. Kehittämistehtävän turvallisuuskävelymalli paloturvallisuuden osalta sisältää samoja elementtejä, kuin turvakorttikoulutus.

Jatkossa hoitokodin ja myös kotihoidon asukkaiden hoito- ja palvelusuunnitelman etusivulle voitaisiin sisällyttää asukkaan omatoimisen selviytymisen taso, riskit ja millaista hoitajan apua asukas tarvitsee, miten evakuoidaan (kävellen, pyörätuolilla, pelastuslakanalla, sängyllä) mahdollisessa tulipalotilanteessa. Omatoimisen varautumisen auditointimallia voitaisiin enemmän hyödyntää Kainuun soten organisaatiossa turvallisuuden ja omatoimisen itsearvioimisen ja varautumisen kehittämisvälineeksi. Malli mahdollistaa toiminnassa olevien puutteiden tunnistamisen ja se on omatoimisen valvonnan väline.

Turvallisuuskävelyn tulosten perusteella kävelyä voisi kehittää jakamalla sisältö osiin, jossa jokainen kävelylle osallistuva hoitaisi oman osion (kuvion 7) mukaan.

Organisaatiossa tärkeää on tavoitteiden yhdensuuntaisuus sekä organisaation ja yksilön tavoitteiden sekä pyrkimysten yhdistäminen (Kivinen 2008, 120). Mielestäni paloturvallisuuden kehittämiseen Kainuun sotessa tarvitaan yhteiset tavoitteet ja yleinen toimintasuunnitelma. Toimintasuunnitelman sisältöön ja suunnitelman toteutuksen arviointiin tulee kiinnittää huomiota. Myös Ojalan, Koskisen, Grönforsin, Somerkosken, Martikaisen & Lounamaan (2016, 5 - 6) kyselytutkimuksen tulokset ovat tämän suhteen yhdenmukaisia. Tutkimuksen mukaan sosiaali- ja terveydenhuollon toimipaikoissa oli vuonna 2015 tehty toimintasuunnitelmia paloturvallisuuden kehittämiseksi harvemmin kuin vuoden 2013 tutkimuk-

sessä. Tutkimustulosten perusteella kotiin annettavissa palveluissa selkeimmät kehityshaasteet ovat kotihoidon turvallisuuden ohjeistus, henkilöstön mitoitus ja paloturvallisuuden työmenetelmien kehittäminen sekä henkilökunnan ja asiakkaiden palokoulutus. Turvallisuuskävelymallia voitaisiin käyttää perustana kotihoidon asiakkaiden paloturvallisuuden sekä siellä työskentelevien hoitajien paloturvallisuusosaamisen kehittämiseksi.

Mielestäni organisaatiossamme pelastussuunnitelmien sisällön yhtenäistämiseen ja yhtenäisten käytäntöjen kehittämiseen suunnitelman osalta tulee jatkossa kiinnittää huomiota. Tämä tuli esille kehittämistehtävän aikana työyksikön pelastussuunnitelmaa päivitettäessä ja turvallisuustyöryhmässä, jossa oli moniammatillisesti edustettuina edustajia myös muista lähikunnista. Henkilöstön paloturvallisuusosaamista voidaan kehittää henkilöstön työkiertoa lisäämällä ja opitun tiedon jakamisella.

THL: n vuosina 2012 - 2016 toteuttaman Sosiaali- ja terveydenhuollon paloturvallisuuteen liittyvät käytännöt ja pelastuslaki STEP-tutkimus- ja kehittämishankkeessa on tuotettu koulutusaineisto. Koulutusmateriaali on tarkoitettu sosiaali- ja paloturvallisuuden ja riskienhallinnan kehittämiseen sosiaali- ja terveydenhuollon toimipaikoissa. Koulutusaineiston tavoitteena on lisätä sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisten paloturvallisuutta koskevia tietoja ja taitoja, sekä lisätä heidän osaamistaan paloturvallisuuden kehittämiseksi. (Paloturvallisuuden varmistaminen sosiaali- ja terveysalalla ja tuetussa asumisessa 2016.) Mielestäni STEP-koulutusaineistoa voidaan tulevaisuudessa hyödyntää organisaatiossamme.

LÄHTEET

Anttila, P. 2006. Tutkiva toiminta ja ilmaisuus, teos ja tekeminen. 2. painos. Hamina: Akatiimi Oy.

Anttila, P. 2007. Realistinen evaluaatio ja tuloksellinen kehittämistyö. Artefakta 19. AKATIIMI Oy. Tampere: Juvanes Print.

Arjen ja asumisen turvallisuuden parantaminen. 2012. Sisäisen turvallisuuden ohjelman alatyöryhmäraportti. Sisäasiainministeriö. Viitattu 19.3.2016. http://www.intermin.fi/download/37995_STO_arjen_ja_asumisen2012.

Auditoiva valvonta. 2016. Kainuun pelastuslaitos. Viitattu 15.5.2016. <http://www.kainuunpelastuslaitos.fi/onnettomuuksien-ehkaisy/valvonta-palotarkastus>.

Erityisryhmien asumisturvallisuuden parantaminen. 2007. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus. Helsinki: Yliopistopaino Kustannus.

Eurooppalainen tutkintojen viitekehys elinikäisen oppimisen edistämiseksi. 2009. Eurooppalaisen tutkintojen viitekehysten (European Qualifications Framework, EQF) tasojen kuvaukset. EU. Koulutuksen ja kulttuurin PO. Eurooppalainen tutkintojen viitekehys. Viitattu 16.5.2016. http://ec.europa.eu/ploteus/sites/eac-eqf/files/leaflet_fi.pdf.

Haukijärvi, N, Kangas, A., Knuutila, H., Leino - Richert, E. & Teirasvuo, N. 2014. Tavoitteena aktiivinen ja työelämälähtöinen oppiminen. Käytännön opetusmenetelmiä opiskelija- ja työelämälähtöisen opetukseen ja koulutukseen. Turun ammattikorkeakoulun oppimateriaaleja 91. Tampere: Juvanes Print – Suomen Yliopistopaino Oy. Viitattu 25.11.2016. <http://julkaisut.turkuamk.fi/isbn9789522165107.pdf>

Heikkinen, L. T., Kontinen, T. & Häkkinen, P. 2008. Toiminnan tutkimisen suuntauksia. Teoksessa H. L. T. Heikkinen, E. Rovio & L. Syrjälä (toim.) Toiminnasta tietoon. Toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat. 3. korjattu painos. Kansanvalistusseura. Helsinki: Hansaprint Direct Oy. 39 - 74.

Heikkinen, L. T. 2008. Toimintatutkimuksen lähtökohdat. Teoksessa H. L. T. Heikkinen, E. Rovio & L. Syrjälä (toim.) Toiminnasta tietoon. Toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat. 3. korjattu painos. Kansanvalistusseura. Helsinki: Hansaprint Direct Oy. 16 - 38.

Heikkinen, L. T. & Huttunen, R. 2008. Toimintatutkimus tieteenä. Teoksessa H. L. T. Heikkinen, E. Rovio & L. Syrjälä (toim.) Toiminnasta tietoon. Toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat. 3. korjattu painos. Kansanvalistusseura. Helsinki: Hansaprint Direct Oy. 184 - 202.

Helakorpi, S., Aarnio, H. & Majuri, M. 2010. Ammattipedagogiikkaa uuteen oppimiskulttuuriin. HAMK Ammatillisen opettajakorkeakoulun julkaisuja 1. Saarijärvi: Saarijärven Offset Oy. Viitattu 7.5.2016. http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/96136/AmmattipedagogiikkaUuteenOppimiskulttuuriin_e-kirja.pdf?sequence=1.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2010. Tutki ja kirjoita. Kustannusosakeyhtiö Tammi. Hämeenlinna: Kariston Kirjapaino Oy.

Huotari, P. 2009. Strateginen osaamisen johtaminen kuntien sosiaali- ja terveystoimessa. Neljän kunnan sosiaali- ja terveystoimen esimiesten käsityksiä strategisesta osaamisen johtamisesta. Väitöskirja. Acta nro 1382. Johtamistieteiden laitos. Tampereen yliopisto. Viitattu 1.5.2016. <http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/66430/978-951-44-7596-2.pdf?sequence=1>.

Jatkuvan pelastusvalmiuden tiekartta. 2003. Helsingin Pelastusliitto ry. Viitattu 15.3.2016. <http://www.helpe.fi/intranet/vss/TSKnetti.ppt>.

Järvenpää, E. 2006. Laadullinen tutkimus. SoberIT jatko-opintoseminaari. Teknillinen korkeakoulu. Tuotantotalouden osasto. Helsinki University of technology. Department of Industrial Engineering and Management. Viitattu 4.6.2013. <http://www.cs.tut.fi/~ihtesem/k2007/materiaali/luento4.pdf>.

KAMU - kaikki mukaan turvallisuustyöhön. 2012. Aluehallintovirasto. Itä-Suomen sisäisen turvallisuuden toimeenpanosuunnitelma. Mikkeli.

Kankkunen, P. & Vehviläinen-Julkunen, K. 2013. Tutkimus hoitotieteessä. 3., uudistettu painos. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Kauppinen S. 2012. Alkusammutusharjoitus. Opas tehokkaan ja turvallisen alkusammutuksen opettamiseen. 2. painos. Nurmijärvi: Painoagentti Oy.

Kiviharju-Rissanen, U. & Kontio, L. 2006. Palvelutalon osaamiskartta. Väline osaamisen arviointiin ja kehittämiseen. Palkeet projekti. Suomen psykogeriatrinen yhdistys ry. Educa-Instituutti Oy. Helsinki: Kirjapaino Kyriiri Oy.

Kivinen, T. 2008. Tiedon ja osaamisen johtaminen terveydenhuollon organisaatioissa. Kuopion yliopiston julkaisuja E 158. Yhteiskuntatieteet. Kuopion yliopisto. Viitattu 1.5.2016. http://epublications.uef.fi/pub/urn_isbn_978-951-27-1068-3/urn_isbn_978-951-27-1068-3.pdf.

Laitinen, H., Vuorinen, M. & Simola, A. 2009. Työturvallisuuden ja -terveyden johtaminen. Helsinki: Tietosanoma Oy.

Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalvveluista. 980/2012. Viitattu 15.4.2016. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2012/20120980>.

Lanne, M. 2007. Yhteistyö yritysturvallisuuden hallinnassa. Tutkimus sisäisen yhteistyön tarpeesta ja roolista suurten organisaatioiden turvallisuustoiminnassa. Väitöskirja. VTT Publications 632. Valtion teknillinen tutkimuskeskus. Espoo. Viitattu 15.5.2016. <http://www.vtt.fi/inf/pdf/publications/2007/P632.pdf>.

Leinonen, M. & Heikkinen H. 2008. Hoitotyön osaamisen johtaminen Kainuussa – projekti. Loppuraportti. Kainuun maakunta - kuntayhtymä. Kainuu.

Leinonen, R. 2012. Ammattikorkeakoulupedagogiikan kehittäminen. Opiskelijaorientaatiot ja opinnäytetyön vertaistilanteet opiskelijoiden asiantuntijuuden kehittämisen tukena. Väitöskirja. Acta E nro 124. Kasvatustieteiden tiedekunta. Oulun yliopisto. Viitattu 1.5.2016. jultika.oulu.fi/files/isbn9789514298448.pdf.

Lepistö, J. 2016. Aika onnettomuuden alusta pelastustoiminnan aloittamiseen. Diasarjassa: Sosiaali- ja terveystoimen asiakkaiden asumisturvallisuuden kehitys

pelastustoimen näkökulmasta. Pelastuslaitosten kumppanuusverkosto. THL. Viitattu 20.11.2016.

<http://www.thl.fi/documents/567861/2717777/Asumisturvallisuuden+kehittyminen+25052016.pdf/0c14fc16-0c77-4418-9ca1-a16055f2cc60>

Lind, P. & Heinonen, V. 2012. Sosiaali- ja terveydenhuollon turvallisuusopas. Suomen Palopäällystöliitto ry. Oy Painotalo tt-urex Ab.

Linjala, T. & Waitinen, M. 2010. Poistumisturvallisuusopas. Suomen Palopäällystöliitto ry. Nurmijärvi: Painoagentti Oy.

Lounamaa, A., Råback, M., Grönfors, M., Impinen, A., Martikainen, N. & Lillsunde, P. 2013. Paloturvallisuuteen liittyvät käytännöt ja pelastuslaki laitos-, asumis- ja kotipalveluja tarjoavissa yksiköissä. Turvallisuuskysely 2013 - peruseräraportti. THL. Tapaturmien ehkäisyn yksikkö. Viitattu 10.4.2016.
<http://www.thl.fi/documents/10531/1449887/Paloturvallisuus.pdf/2c5dc771-66cc-416e-9f31-f6963b625223>.

Luoto, R. 2009. Kyselytutkimuksen suunnittelu. Tutkimus ja opetus. Duodecim 1648. Viitattu 22.5.2016. <http://www.terveysportti.fi/xmedia/duo/duo98221.pdf>.

Metsämuuronen, K. 2007. Organisaation strateginen kokonaisturvallisuus. Helsinki: Edita Prima Oy.

Mäkinen, K. 2007. Organisaation strateginen kokonaisturvallisuus. Helsinki: Edita Prima Oy.

Neuvonen-Rauhala, M-L. 2009. Työelämälähtöisyyden määrittäminen ja käyttäminen ammattikorkeakoulun jatkotutkintokokeilussa. Väitöskirja. Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta. Jyväskylän yliopisto. Viitattu 15.5.2016.
<http://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/21622/9789513936594.pdf?sequence=1>.

Oedewald, P. 2014. Turvallisuuskulttuurin tutkimuksen keskeiset havainnot ja opit. Turvallisuus ihmisten toimintana – seminaari 5.6.2014. Helsinki. Viitattu 1.5.2016. <http://www.slideshare.net/MarianneJoronen/oedewald-pia-vtt-turvallisuuskulttuurin-tutkimuksen-keskeiset-havainnot>.

Ojala, T. 2016. Kokonaisturvallisuusajattelu. STEP-päätösseminaari aineistossa 25.5.2016. Paloturvallisuus laitos- ja palveluasumisessa sekä kotiin annettavissa palveluissa STEP-hanke. THL. Viitattu 14.11..2016.

https://www.thl.fi/documents/567861/2717777/201605252_STEP-seminaari_Ojala.pdf/4efd9dc6-1ee3-4ab7-a302-33f5dc6f1730

Ojala, T., Koskinen, H., Grönfors, M., Somerkoski, B., Martikainen, N. & Lounamaa, A. 2016. Sosiaali- ja terveydenhuollon paloturvallisuuteen liittyvät käytännöt laitoshoidossa, tuetussa asumisessa ja kotiin annettavissa palveluissa 2015. Valtakunnallisen kyselytutkimuksen tulokset. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos THL. Kirjapaino: Sähköinen julkaisu. Helsinki 31.5.2016. Viitattu 21.9.2016. <http://www.thl.fi/documents/10531/729104/2015+Kyselytutkimuksen+raportti+final.pdf/e456674b-7b7e-4970-a54d-653b582a59db>

Omatoimisen varautumisen auditointi. 2013. Kainuun pelastuslaitos. 1. painos. 6.5.2013. Viitattu 15.5.2016.

http://www.kainuunpelastuslaitos.fi/images/Omatoimisen_varautumisen_auditointi.pdf.

Omatoimisen varautumisen itsearviointi. 2016. Kainuun pelastuslaitos. Viitattu 15.5.2016. <http://www.kainuunpelastuslaitos.fi/onnettomuuksien-ehkaisy/valvonta-palotarkastus>.

Orrainen, M. 2016. Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö. Tiedote 5.1.2016. Viitattu 12.4.2016. [http://www.lup.fi/fi-FI/Palokuolemat_kaantyyvat_loivaan_laskuun\(83102\)](http://www.lup.fi/fi-FI/Palokuolemat_kaantyyvat_loivaan_laskuun(83102)).

Opetussuunnitelma 2011 - 2013. 2012. Sosiaali- ja terveysalan kehittämisen ja johtamisen koulutusohjelma. Ylempi ammattikorkeakoulututkinto. Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala.

Osaaminen. 2013. PK-RH - riskienhallinta. Suomen Riskienhallintayhdistys ry. Viitattu 22.4.2016. <http://www.pk-rh.fi/index.php?page=osaaminen>.

Paloriskit 2012 - 2016. 2013. PK-RH-riskienhallinta.Suomen Riskienhallintayhdistys. Viitattu 1.11.2016. <http://www.pk-rh.fi/index.php?page=paloriskit>

Paloturvallisuuden hyvät käytännöt. 2015. Aineistossa Paloturvallisuuden varmistaminen sosiaali- ja terveysalalla ja tuetussa asumisessa. STEP-hanke 2012 - 2016. Koulutusaineisto. Tapaturmien ehkäisyn yksikkö. THL. Viitattu 20.5.2016. <http://www.thl.fi/fi/tutkimus-ja-asiantuntijatyo/hankkeet-ja-ohjelmat/step-hanke/stepin-koulutusaineisto>.

Paloturvallisuus riskienhallinnan osana. 2015. Koulutusaineistossa Paloturvallisuuden varmistaminen sosiaali- ja terveysalalla ja tuetussa asumisessa. STEP-hanke 2012 - 2016. Tapaturmien ehkäisyn yksikkö. THL. Viitattu 20.5.2016. <http://www.thl.fi/fi/tutkimus-ja-asiantuntijatyo/hankkeet-ja-ohjelmat/step-hanke/stepin-koulutusaineisto>.

Paloturvallisuuden varmistaminen sosiaali- ja terveysalalla ja tuetussa asumisessa. 2016. STEP-hanke 2012 - 2016. Koulutusaineisto. Tapaturmien ehkäisyn yksikkö. THL. Viitattu 10.4.2016. <http://www.thl.fi/fi/tutkimus-ja-asiantuntijatyo/hankkeet-ja-ohjelmat/step-hanke/stepin-koulutusaineisto>

Pelastuslaki. 379/2011. Viitattu 6.1.2013. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2011/20110379>.

Pietikäinen, E., Reiman, T. & Oedewald, P. 2008. Turvallisuuskulttuurityö organisaation toiminnan kehittämisenä terveydenhuollossa. VTT tiedotteita 2456. Helsinki: Edita Prima Oy.

Pk-yritysten riskienhallinnan työvälisarja. 2005. Paloriskikartta. Paloriskien hallinta. Viitattu 10.11.2016. <http://www.pk-rh.fi/uploads/paloriskit/paloriskit-tietokortti.pdf>

Reiman, T. 2010. DISC -malli. Dokumentissa T. Reiman, E. Pietikäinen, K. Ruuhilehto, J. Heikkilä & L. Macchi. Näkökulmia potilasturvallisuuteen VTT. Viitattu 15.5.2016. http://www.vtt.fi/sites/potilasturva/Documents/nakokulmia_potilasturvallisuuteen.pdf

Reisbacka, A. & Rytönen, A. 2014. Ikäihmisten arjen toiminnot ja niiden turvallinen hallinta. Työtehoseuran julkaisuja 419. Viitattu 2.5.2016. http://www.tts.fi/images/stories/tts_julkaisut/tj419.pdf.

Riskienhallinta ja turvallisuussuunnittelu. 2011. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 15. Opas sosiaali- ja terveydenhuollon johdolle ja turvallisuusasiantuntijoille. 2. painos. Tampere: Juvenes Print - Tampereen Yliopistopaino Oy.

Salonen, T. 2007. Tieteen filosofia. 4. täydennetty painos. Rovaniemi: Lapin Yliopistokustannus.

STEP-hanke. 2012 - 2016. 2016. Sosiaali- ja terveydenhuollon paloturvallisuuden liittyvät käytännöt ja pelastuslaki. THL. Viitattu 15.5.2016. <http://www.thl.fi/fi/tutkimus-ja-asiantuntijatyo/hankkeet-ja-ohjelmat/step-hanke/paloturvallisuuden-varmistaminen-sosiaali-ja-terveysalalla-ja-tuetussa-asumisessa>.

Suonsivu, K. 2011. Henkilöstön työhyvinvointi laitoshoidon tuotantoalueella. Työhyvinvoinnin tarkastelua vanhusten hoitotyössä. Tampereen kaupungin tietotuotannon ja laadunarvioinnin julkaisusarja A 14. Tampere: Yliopistopaino Oy.

Taipale-Lehto, U. & Bergman, T. 2013. Vanhuspalveluiden osaamistarveraportti. Raportit ja selvitykset : 14. Opetushallitus. Tampere: Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy.

Tamio, J. 2015. Kainuun Pelastuslaitos. Turvallisuuskoulutus. 19.8.2015. Kainuun Keskussairaala. Kajaani.

Terveydenhuollon laitosturvallisuuden kehittäminen. 2009. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 59. Työryhmämuistio. Helsinki.

Terveydenhuoltolaki. 1326/2010. Viitattu 24.4.2016. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101326>.

Terveyttä ja hyvinvointia. 2013. Vauvasta vaariin. Kainuun soten esite. Viitattu 5.4.2016. Saatavilla http://issuu.com/kainuunliitto/docs/sote-esite2016_low.

Tie turvallisempaan huomiseen. 2012. Sisäisen turvallisuuden ohjelman hyvät käytännöt. Sisäasiainministeriön julkaisuja 29. Viitattu 11.5.2016. https://www.intermin.fi/download/39721_292012.pdf?66a3feb7f32ad388

Toikko, T. & Rantanen, T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy - Juvenes Print.

Tolonen, M. 2016. Näkemyksiä arvoista ja niiden toteutumisesta: Ikea Kuopio. Pro gradu -tutkielma. Kauppakorkeakoulu. Jyväskylän yliopisto. Viitattu 20.5.2016. <https://jyx.jyu.fi/dspace/handle/123456789/49275>

Tuisku, E. & Arvonen, S. 2006. Turvallisuuskävely. Varautumiseen oppeja kokemalla. Suomen palopäällystöliitto ry. Porvoo: Painoyhtymä Oy.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2013. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 10., uudistettu painos. Helsinki: Tammi.

Turvallisuusjohtaminen. 2010. Työsuojeluoppaita ja -ohjeita 35. Aluehallintovirasto. Työsuojeluhallinto. Tampere: Multiprint Oy.

Turvallisuutta ohjaava lainsäädäntö. 2015. Aineistossa Paloturvallisuuden varmistaminen sosiaali- ja terveysalalla ja tuetussa asumisessa. Koulutusaineisto. STEP - hanke 2012 - 2016. Tapaturmien ehkäisyn yksikkö. THL. 16. Viitattu 20.5.2016. <http://www.thl.fi/fi/tutkimus-ja-asiantuntijatyo/hankkeet-ja-ohjelmat/step-hanke/stepin-koulutusaineisto>.

Tutkintaseloste. 2016. Onnettomuusturvakeskus. Viitattu 28.2.2016. http://www.turvallisuustutkinta.fi/material/attachments/otkes/tutkintaselostukset/fi/muutonnettomuudet/vanhemmattutkintaselostukset/nJ4TIHNbj/1_1979_muut_onn.pdf.

Työpaikan paloturvallisuus. 2016. Perehdyttäjän opas. Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö SPEK. Palosuojelurahasto. Suomen Palopäällystöliitto. Viitattu 1.11.2016. <http://www.paloturvallisuus.info/Default.aspx?tabid=244>

Työturvallisuuden (Tyve) -verkkokurssi. 2016. Tampereen teknillinen yliopisto. Turvallisuustekniikan laitos. Tampere. Viitattu 23.1.2016. http://webhotel2.tut.fi/tyve/index.php?language=0&main_select=1&sub_select=-1

Työturvallisuuslaki. 2002/738. Viitattu 18.5.2016. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2002/20020738>.

Uusitalo, T., Heikkilä, J., Rantanen, E., Lappalainen, J., Liuhamo, M., Palukka, P. & Hämäläinen, P. 2009. Ennakoiva ja joustava turvallisuuden johtaminen. Re-silienssi Suomessa. Tutkimusraportti VTT-R-09394-09. Tampereen teknillinen yliopisto. Viitattu 3.5.2016. <http://www.vtt.fi/inf/julkaisut/muut/2009/VTT-R-09394-09.pdf>.

Valtioneuvoston asetus ammattikorkeakouluista. 1129/2014. Ylempään ammatti-korkeakoulututkintoon johtavien opintojen tavoitteet 5§. Viitattu 15.4.2016. <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141129>

Valtioneuvoston asetus työpaikkojen turvallisuus- ja terveysvaatimuksista. 2003/577. Viitattu 10.6.2016. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20030577>.

Verkostojohtamisen opas. 2016. Viitattu 25.11.2016. http://verkostojohtaminen.fi/?page_id=139

Viitala, R. 2008. Johda osaamista. Osaamisen johtaminen teoriasta käytäntöön. 3. painos. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

Waitinen, M., Ripatti, E. & Becker, T. 2011. Työntekijän turvallisuusopas. Suomen Palopäälystöliitto ry. Nurmijärvi: Painoagentti Oy.

Julkaisemattomat lähteet

Hoitokodit. 2016.

<http://kaima.kainuu.fi/sote/vanhuspalvelut/ymparivuorokautiset%20hoivapalvelut/Sivut/Hoitokodit.aspx>.

Kainuun maakunta- kuntayhtymän vanhustyön BSC vuosille 2010 - 2012. 2010. Kajaani.

Korhonen, V. 2016. Ajankohtaista potilasturvallisuudesta. Turvallisuuskulttuuri koulutus. Turvallisuuskulttuuri (Tuku) luentomateriaali 30.3.2016. Kainuun keskussairaala. Laatupäällikön luento.

LIITTEET

Liite 1. Alkukartoituskysely

Liite 2. Aika onnettomuuden alusta pelastustoiminnan aloittamiseen

Liite 3. Turvallisuuskävely - paloturvallisuus

Liite 4. Kysely hoitokodin henkilöstölle turvallisuuskävelyn jälkeen

Liite 5. Posterit

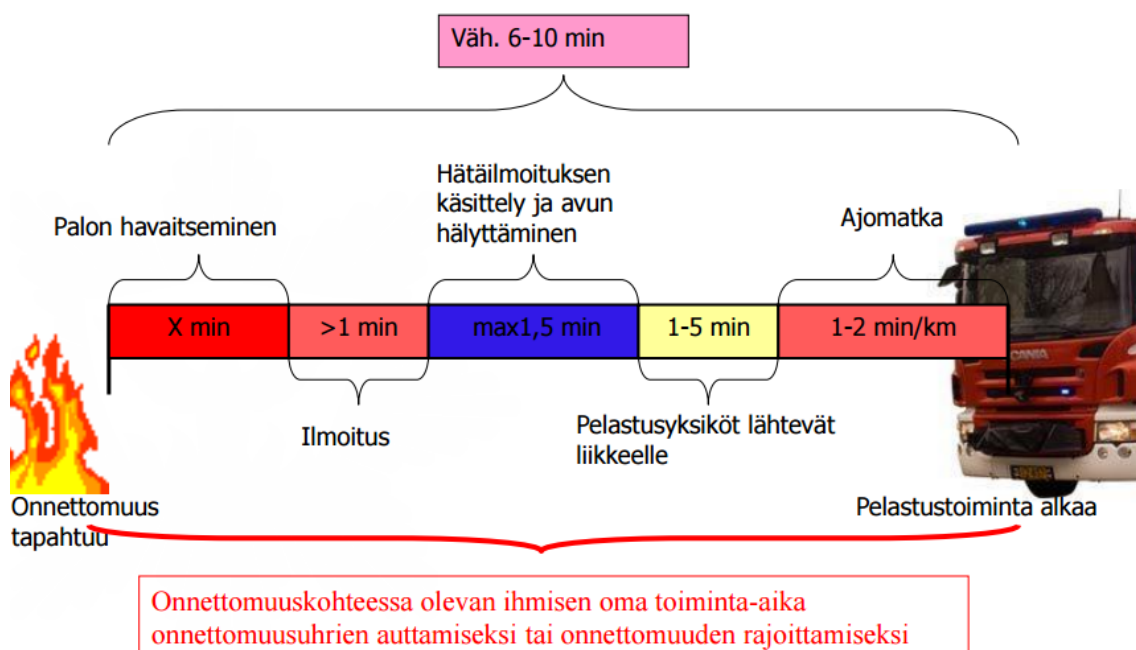
Alkukartoituskysely

Alkukartoituskysely hoitokodin henkilöstölle palo- ja pelastusvalmiuden tämän hetkisestä tilanteesta ja sen edelleen kehittämisestä.

1.) Millainen on palo- ja pelastusvalmiutesi tällä hetkellä?

2.) Mitä tarvitset palo- ja pelastusvalmiutesi kehittämiseksi?

Aika onnettomuuden alusta pelastustoiminnan aloittamiseen

Kuvio 4. Aika onnettomuuden alusta pelastustoiminnan aloittamiseen (Lepistö 2016, 11)

TURVALLISUUSKÄVELY – paloturvallisuus

1

Kainuun sote/Hoitokoti Palttaranta
Lahja Leinonen

11.12.2016

2

Sisällys

- 1. Kansilehti
- 2. Sisällys
- 3. Turvallisuskävelyn tavoitteet
- 4. Paloilmoitinkeskus Hoitokoti Palttaranta
- 5. Asemapiirros sosiaali- ja terveystalot
- 6-7. Pohjapiirros Hoitokoti Palttaranta ja muu osa rakennusta
- 8. Palovaroittimien numerot
- 9. Palovaroitinnumeroiden/paloilmoitinkeskuksen paikantamiskaavio Hoitokoti Palttaranta ja muu osa rakennusta
- 10. Toiminta sähkökatkon aikana
- 11-12. Alkusammutuskalusto ja sijainti
- 13. Ilmanvaihto (IV-hätä-seis), Ilman- ja hapensulut sijainti
- 14. Kameravalvonta
- 15. Asukashuoneiden ovet Hoitokoti Palttaranta
- 16. Toimintaohje hätätilanteissa ja Palovaroitinnumeroiden tulkintaohje
- 17-19. Alkuvaiheen toimintaohje tulipalotilanteissa Hoitokoti Palttaranta

11.12.2016

3

Turvallisuuskävelyn tavoitteet:

- Pelastussuunnitelman ja turvallisuusasioiden vakiinnuttaminen
- Turvallisuusasioiden- ja kulttuurin kehittäminen
- Sitoutuminen omatoimiseen varautumiseen
- Tulipalotilanteessa toimimisen ohjeistaminen
- Alkuvaiheen toiminta tulipalotilanteessa

10.12.2016

4

Paloilmoitinkeskus Hoitokoti Palttaranta

- Turvallisuuskävely aloitetaan tästä paikasta
- Kokoontumispaikka palokellon soidessa
- Paloilmoitinkeskuksessa ja ilmoitustaululla ovat esillä:
 - Asema- ja pohjapiirros
 - Palovaroittimien numerot ja niiden tulkintaohjeet
 - Tontilla olevien rakennusten paikantamiskaaviot (punainen) (harmaan kaapin sisällä paloilmoitinkeskuksella)
 - Henkilökunnan hälytyslistat ja puhelinnumerot vastuuhoitajan puhelimesta (Hoitokodit Palttaranta ja Jokirinne)
 - Päivystävän talonmiehen puhelinnumero
 - Paikalla olevien asukkaiden lukumäärä lista (Salmela ja Jokela) (vastuuhoitaja päivittää)
- Huomiollivi vastuuhoitaja tekstillä, taskulamppu (jatkoissa otsalamppu), neonvärisiä Post-it viestilappuja
- Häätötilanteiden toimintaohje (tulipalo, sairauskohtaus, hankala asiakas, rikostilanne)
- Turvallisuusorganisaatio

10.12.2016

Pohjapiirros Hoitokoti Palttaranta ja muu osa rakennusta

- Palo-ovet (sähköiset/ei sähköiset), Palttarannassa ei sähköiset, pidetään suljettuina, C = automaattisella suljinlaitteella varustettu ovi (palo-ovimerkintä)
- Automaattinen sammutuslaitteisto Salmela ja Jokela (aktivoituu lämmöstä, estää palon kehittymisen hengenvaaralliseksi sammuttamalla ja rajoittamalla paloa, välittää tiedon hätäkeskukseen)
- Rakennusosien paloluokitus: R = kantavuus, E = tiivisyys, I = eristävyys
- Talonmiehen toimisto, ilman- ja hapen pääsulkujen sulkuavaimet
- Sähköpääkeskus, sähkökaapit

7

- Sauna (ovessa merkintä)
- Jakelukeittiö
- Väestönsuoja

10.12.2016

8

Palovarointtien numerot

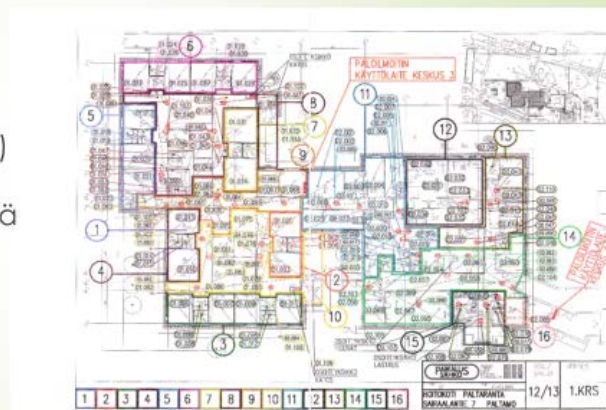
- Opitaan tulkitsemaan, mistä rakennuksesta/huoneesta hälytys tulee
- 01.xxx Palttaranta
- 02.xxx Kotihoito ym.
- 03.xxx Talonmies
- 04.xxx Terveysasema
- 05.xxx Jokirinne, Kotitupa
- 10.xxx Taipale
- Esim. 01.023 (hälytys asukashuone 14, Hoitokoti Palttaranta)
- Palovarointit kytketty sähköverkkoon

KOKOILU 1	YK	OSI
01.001	HOITOKOTI PALTARANTA	01.001
01.002	HOITOKOTI PALTARANTA	01.002
01.003	HOITOKOTI PALTARANTA	01.003
01.004	HOITOKOTI PALTARANTA	01.004
01.005	HOITOKOTI PALTARANTA	01.005
01.006	HOITOKOTI PALTARANTA	01.006
01.007	HOITOKOTI PALTARANTA	01.007
01.008	HOITOKOTI PALTARANTA	01.008
01.009	HOITOKOTI PALTARANTA	01.009
01.010	HOITOKOTI PALTARANTA	01.010
01.011	HOITOKOTI PALTARANTA	01.011
01.012	HOITOKOTI PALTARANTA	01.012
01.013	HOITOKOTI PALTARANTA	01.013
01.014	HOITOKOTI PALTARANTA	01.014
01.015	HOITOKOTI PALTARANTA	01.015
01.016	HOITOKOTI PALTARANTA	01.016
01.017	HOITOKOTI PALTARANTA	01.017
01.018	HOITOKOTI PALTARANTA	01.018
01.019	HOITOKOTI PALTARANTA	01.019
01.020	HOITOKOTI PALTARANTA	01.020
01.021	HOITOKOTI PALTARANTA	01.021
01.022	HOITOKOTI PALTARANTA	01.022
01.023	HOITOKOTI PALTARANTA	01.023
01.024	HOITOKOTI PALTARANTA	01.024
01.025	HOITOKOTI PALTARANTA	01.025
01.026	HOITOKOTI PALTARANTA	01.026
01.027	HOITOKOTI PALTARANTA	01.027
01.028	HOITOKOTI PALTARANTA	01.028
01.029	HOITOKOTI PALTARANTA	01.029
01.030	HOITOKOTI PALTARANTA	01.030
01.031	HOITOKOTI PALTARANTA	01.031
01.032	HOITOKOTI PALTARANTA	01.032
01.033	HOITOKOTI PALTARANTA	01.033
01.034	HOITOKOTI PALTARANTA	01.034
01.035	HOITOKOTI PALTARANTA	01.035
01.036	HOITOKOTI PALTARANTA	01.036
01.037	HOITOKOTI PALTARANTA	01.037
01.038	HOITOKOTI PALTARANTA	01.038
01.039	HOITOKOTI PALTARANTA	01.039
01.040	HOITOKOTI PALTARANTA	01.040
01.041	HOITOKOTI PALTARANTA	01.041
01.042	HOITOKOTI PALTARANTA	01.042
01.043	HOITOKOTI PALTARANTA	01.043
01.044	HOITOKOTI PALTARANTA	01.044
01.045	HOITOKOTI PALTARANTA	01.045
01.046	HOITOKOTI PALTARANTA	01.046
01.047	HOITOKOTI PALTARANTA	01.047
01.048	HOITOKOTI PALTARANTA	01.048
01.049	HOITOKOTI PALTARANTA	01.049
01.050	HOITOKOTI PALTARANTA	01.050
01.051	HOITOKOTI PALTARANTA	01.051
01.052	HOITOKOTI PALTARANTA	01.052
01.053	HOITOKOTI PALTARANTA	01.053
01.054	HOITOKOTI PALTARANTA	01.054
01.055	HOITOKOTI PALTARANTA	01.055
01.056	HOITOKOTI PALTARANTA	01.056
01.057	HOITOKOTI PALTARANTA	01.057
01.058	HOITOKOTI PALTARANTA	01.058
01.059	HOITOKOTI PALTARANTA	01.059
01.060	HOITOKOTI PALTARANTA	01.060
01.061	HOITOKOTI PALTARANTA	01.061
01.062	HOITOKOTI PALTARANTA	01.062
01.063	HOITOKOTI PALTARANTA	01.063
01.064	HOITOKOTI PALTARANTA	01.064
01.065	HOITOKOTI PALTARANTA	01.065
01.066	HOITOKOTI PALTARANTA	01.066
01.067	HOITOKOTI PALTARANTA	01.067
01.068	HOITOKOTI PALTARANTA	01.068
01.069	HOITOKOTI PALTARANTA	01.069
01.070	HOITOKOTI PALTARANTA	01.070
01.071	HOITOKOTI PALTARANTA	01.071
01.072	HOITOKOTI PALTARANTA	01.072
01.073	HOITOKOTI PALTARANTA	01.073
01.074	HOITOKOTI PALTARANTA	01.074
01.075	HOITOKOTI PALTARANTA	01.075
01.076	HOITOKOTI PALTARANTA	01.076
01.077	HOITOKOTI PALTARANTA	01.077
01.078	HOITOKOTI PALTARANTA	01.078
01.079	HOITOKOTI PALTARANTA	01.079
01.080	HOITOKOTI PALTARANTA	01.080
01.081	HOITOKOTI PALTARANTA	01.081
01.082	HOITOKOTI PALTARANTA	01.082
01.083	HOITOKOTI PALTARANTA	01.083
01.084	HOITOKOTI PALTARANTA	01.084
01.085	HOITOKOTI PALTARANTA	01.085
01.086	HOITOKOTI PALTARANTA	01.086
01.087	HOITOKOTI PALTARANTA	01.087
01.088	HOITOKOTI PALTARANTA	01.088
01.089	HOITOKOTI PALTARANTA	01.089
01.090	HOITOKOTI PALTARANTA	01.090
01.091	HOITOKOTI PALTARANTA	01.091
01.092	HOITOKOTI PALTARANTA	01.092
01.093	HOITOKOTI PALTARANTA	01.093
01.094	HOITOKOTI PALTARANTA	01.094
01.095	HOITOKOTI PALTARANTA	01.095
01.096	HOITOKOTI PALTARANTA	01.096
01.097	HOITOKOTI PALTARANTA	01.097
01.098	HOITOKOTI PALTARANTA	01.098
01.099	HOITOKOTI PALTARANTA	01.099
01.100	HOITOKOTI PALTARANTA	01.100

11.12.2016

Palovaroitinnumeroiden/paloilmoitinkeskuksen paikantamiskaavio Hoitokoti Palttaranta ja muu osa rakennusta

- Esillä rakennuksen paloilmoitinkeskuksat ja palovaroittimien numerot
- Paikantamiskaavio (punainen) harmaan kaapin sisällä paloilmoitinkeskuksella, sisältää tontilla olevien rakennusten palovaroitinnumerot (perehdytään itsenäisesti)

10.12.2016

10

Toiminta sähkökatkon aikana

Varavoimakone (Terveysasema, Palttaranta):

- Käynnistyy itsestään
- Asukashuoneissa virta valopaneelistä
- Käytävillä turvalaisimet, uloskäyntien merkkivalot (vihreä opastaa turvaan)
- Taskulamput (patterit vaihto vuosittain, vaihtopäivämäärä näkyvillä lampuissa)

Ei varavoimakonetta (Jokirinne):

- Kaksi turvalaisinta (akkukäyttöisiä) valoina käytävillä
- Kuusi uloskäynnin merkkivaloa käytävillä
- Taskulamput (akkukäyttöinen ja tavallinen)
- Sähkökatkon jatkuessa pitkään, tarvittaessa asukkaat siirretään Palttarantaan
- Huomioidaan sähkökatkon aiheuttama mahdollinen sähkölukko-ovien aukeaminen

10.12.2016

11

Alkusammutuskalusto ja sijainti

Pikapaloposti:

- Harjoitellaan käytännössä pikapalopostin käyttöä ja sitä, minne asti letku yltää
- Tehokas alkusammutusväline, pitkä toiminta-aika, harjoittelu alentaa kynnyistä ottaa tositilanteessa pikapaloposti käyttöön

10.12.2016

12

Alkusammutuskalusto ja sijainti

Käsisammuttimet:

- A = kiinteiden aineiden palot (puu, paperi, hiili)
- B = nestemäisten aineiden palot (benssiini, petrooli, steariini)
- C = kaasujen palot (nestekaasu, asetyleeni)
- D = metallien palot (alumiini, magnesium, litium, natrium)
- Jauhesammutin** Palttarannassa käytössä, kiinteät orgaaniset aineet (puu, paperi, kankaat ym.), palavat nesteet tai rasvat, sähkökeskukset ja -moottorit, sähkökaapelit)
 - Kaikilla eri sammuttimilla voidaan aloittaa alkusammutustoimet
 - Käsisammuttimia useita eri kokoja, lyhyt toiminta-aika (15sek), käytä lyhkäisiä toistuvia sammutussuihkuja
- Hiilidioksidi (CO2) sammutin** (mm. neste- ja sähköpalot, ATK-laitteet, kopiokoneet, ei soveltu ihmisten sammuttamiseen, sammuttimen yläosa harmaa, iso suutin)
- Jauhesammuttimen käyttöönoton kuivaharjoittelu (turvallisuuskävelyn yhteydessä)
- Sammutuspeite** (soveltuu pienien palonalkujen sammuttamiseen)
- Sammutusharjoitukset (palokunta)

10.12.2016

13

Ilmanvaihto (IV-hätä-seis) Ilman- ja hapensulut sijainti

- Kaksi ilmanvaihdon sulkupainiketta rakennuksessa, Palttarannan ja jakelukeittiön ulko-ovien vieressä
- Salmela ja Jokela molemmille osastoille omat ilman- ja hapensulut (harjoitellaan sulkemista)

11.12.2016

14

Kameravalvonta

- Terveysaseman ja Hoitokoti Palttarannan kaikilla uloskäynneillä ja Palttarannan kahden osaston päiväsaieissa kameravalvonta
- Tv-monitori hoitajien toimistossa (Palttaranta), monitori kiinni arkisin klo 8-16, muulloin auki
- Nauhoittaa jatkuvasti toimintaa kameran toiminta-alueelta, poliisilla oikeus nauhan katseluun
- Kameravalvonnan rekisteriseloste esillä Palttarannan toimistossa, vastaanoton ja hammashoitolan odotustiloissa

10.12.2016

15

Asukashuoneiden ovet Hoitokoti Palttaranta

- Ovien palonkestoajat esim. 15, 30, 45, 60, 90, 120, 180, 240 min (palo-ovissa suurimmat palonkestoajat)
- Ei 15 merkintä Palttarannan asukashuoneiden ovissa (ovet pitävät tulipalon huoneessa 15 min oven ollessa suljettuna)

11.12.2016

16

112

HOITOKOTI PALTARANTA
Sairaalatie 7, Paltamo

Tulipalo	Pelasta vaarassa olevat. Hälytä apua. Sulje ovet – rajaa tulipalo. Sammuta alkusammuttimilla. Opasta palokunta paikalle.
Sairauskohtaus	Tarkista, onko asiakas hereillä. Tarkista hengitys. Jos OK, mutta tajuton, käänmä kylkiasentoon. Jos ei, aloita elvytys (30 painallusta ja 2 puhallusta).
Happilata asiakas	Pysy rauhallisena. Pidä kädet näkyvillä. Pidä etäisyys. Puhu rauhallisesti ja kuuntele asiakasta. Älä vähättele asiakkaan ongelmia. Pyrkikää löytämään ratkaisu yhdessä.
Rikostilanne	Ilmoita poliisille. Estä sivullisten pääsy rikospaikalle.

Talonmiehes: 044 2885 511, itäisin ja viikonloppuisin 08 615 54620

Vikapölytysnumerot itäisin ja viikonloppuisin:

Sähkölaitos	Loiste	0800 5 2800
Vesilaitos	Vesilaitos pälytys	044 2885 510
Kaukolämpö	Pälytys	0400 385 747

PALOVAROITINNUMEROIDEN TULKINTAOHJE:

- **paikanna** palovaroittimen numero, mistä rakennuksesta hälytys tulee, katso viereiset listat (Palttaranta, Kuntoutuskoti Taipale, talonmiesten rakennus, Terveysasema, Jokirinne, Kotitupa)
- **01.xxx**, hälytys Hoitokoti Palttaranta (Salmela tai Jokela osastot), esim. **01.068**, hälytys hoitajan toimisto
- **02.xxx**, kotihoitotoimistot, henkilökunnan taukotila, fysioterapia, Päiväkeskus Kanerva, jakelukeittiö, väestönsuoja
- **03.xxx**, talonmiesten toimisto, varastot, öljysäiliö, lämpökeskus, varavoimakone, happivarastot, konesuojat
- **04.xxx**, Terveysasema
- **05.xxx**, Hoitokoti Jokirinne tai Kotitupa
- **10.xxx**, Kuntoutuskoti Taipale (ent. Kotipesä)
- **koko rakennuksen paikantamiskaavio (punainen) paloilmoitinkeskuksen viereissä harmaassa kaapissa, PEREHDY ennakkoon!!**

11.12.2016

17

Alkuvaiheen toimintaohje tulipalotilanteessa Hoitokoti Palttaranta

- Ohjeistus laadittu lähinnä vuoteessa olevien asukkaiden/toimintakyvyltään rajoittuneiden asukkaiden pelastamiseen (kävelevät voidaan pelastaa kävellen, osa pyörätuolilla, jos se saapuvilla)
- Palokello soi => paloilmotinkeskukseen mennessä tarkkaile ympäristöä, onko savua, palaako jossain
- Turvallisuusvastaava tai Salmela osaston vastuuhoitaja ottaa johtovastuun, tulkitsee paloilmotinkeskuksesta missä palaa, pukee ylleen huomioliivin, otsalamppu ja neonväriset Post-it viestilaput mukaan (evakuoitun huoneen merkintä), ennalta sovitusta paikoista muutamat taskulamput mukaan
- Vastuuhoitaja tai hänen nimeämänsä henkilö sulkee ilmanvaihdon-, ilman- ja hapensulut, soittaa 112 ja varmistaa hälytyksen perillemenon
- Päivystävän talonmiehen puhelimeen menee suoraan kaikki hälytykset
- Automaattinen sammutuslaitteisto = sprinkleri Palttarannassa
- Vastuuhoitaja johtaa alkuvaiheen pelastus- ja sammutustoimintaa ohjeistamalla henkilökuntaa toimimaan palokunnan tulon saakka (Paltamossa palokunnan toimintavalmiusaika 10-15 min)

11.12.2016

18

Alkuvaiheen toimintaohje tulipalotilanteessa Hoitokoti Palttaranta

- Tulipalotilanteessa sähkölukko-ovet aukeavat automaattisesti, jos jostain syystä ulko-ovi ei aukea => varmistetaan palokunnan ohjaus ja sisäänpääsy
- Vastuuhoitajan nimeämä henkilö hakee vätehuoneesta pyyhkeitä hengityksen suojaamiseksi sekä pelastajille että pelastettaville (pyyhkeet kastellaan, jos mahdollista)
- Jos palo Salmelan osastolla => asukkaat evakuoitetaan Jokela osastolle ja toisinpäin (molemmat omia palo-osastoja)
- Happipullo Salmelan varastosta Jokelaan!
- Jos palo asukashuoneessa, ovi/ovenkahva kuuma => ovea ei avata => evakuoitetaan viereiset huoneet
- Jos voidaan mennä asukashuoneeseen, ensisijaisesti pelastetaan vuoteessa oleva asukas tilanteen salliessa pelastuslakanalla, muutoin sängyllä (pelastuslakanalla pelastamista harjoiteltu)
- Pyritään sammuttamaan huoneen palo pikapalopostilla/jauhesammuttimella/sammutus peitteellä, jos automaattinen sammutuslaitteisto ei vielä toimi (lämpötila ei tarpeeksi korkea)

11.12.2016

Alkuvaiheen toimintaohje tulipalotilanteessa Hoitokoti Paltaranta

- Vastuuhoitaja sulkee oven ja merkitsee evakuoitun huoneen neonvärisellä Post-it viestilapulla laittamalla sen oven alaosaan (savu estää näkyvyyden ylempänä)
- Evakuoidaan viereisten huoneiden asukkaat pelastuslakanalla
- Yöllä palopaikan selvittyä palokellon soittoäänen voi sulkea, jos mahdollista. Muuna aikana annetaan soida, jotta mahdollisimman moni talossa paikalla oleva tulee apuun
- Jos palo päiväsalissa ja asukkaat huoneissa => pyritään sammuttamaan palo (pikapalopostilla/ jauhesammuttimella/sammutuspeitteellä ja samaan aikaan pelastamaan asukkaita huoneista (pelastajien määrästä riippuen)
- Jos palo päiväsalissa ja siellä asukkaita => evakuoidaan heidät ensin (kävellen, huonommin liikkuvat pyörätuolilla tai tuolilla millä sattuvat istumaan) => pyritään sammuttamaan samalla paloa => evakuoidaan muut asukkaat palon sijainnin mukaan joko ulos terasseille tai toiseen soluun
- Iltaisin 3-4 ja öisin 1-2 hoitajaa paikalla => soitto viereiseen Hoitokoti Jokirinteelle => sieltä hoitaja hälyttää hälytyslistan (järjestys hoitajien asuinpaikan) mukaan lisäväkeä
- Evakuoinnista vastaava henkilö poistuu aina viimeisenä
- Palokunnan saapuessa johtovastuu siirtyy sille

Kysely hoitokodin henkilöstölle turvallisuuskävelyn jälkeen

1.) Miten turvallisuuskävely kehittää hoitokodin henkilöstön palo- ja pelastusturvallisuusosaamista ja miten turvallisuuskävelyä voidaan edelleen kehittää?

2.) Mitä kehitettävää on hoitokodin henkilöstön palo- ja pelastusturvallisuusosaamisessa?

TURVALLISUUSKÄVELY- toimintamalli henkilöstön palo- ja pelastusturvallisuus- osaamisen kehittämiseen

”Palo- ja pelastusturvallisuus on sosiaali- ja terveydenhuollon toiminnan häiriöttömyyden ja jatkuvuuden kannalta keskeinen asia. Hoitoalan rakennuksissa syttyy tulipalo lähes joka päivä.”
(Sosiaali- ja terveydenhuollon turvallisuusopas 2012, 22)

Opinnäytetyö toteutettiin Paltamon uuden hoivaosaston henkilöstön keskuudessa **toimintatutkimuksen** metodologiaa mukaillen.

Tarkoituksena oli kehittää toimintamallia henkilöstön palo- ja pelastusturvallisuusosaamisen kehittämiseksi.

Tavoitteena oli selvittää, mitkä asiat edesauttavat henkilöstön palo- ja pelastusturvallisuusosaamisen kehittymistä.

1. SYKLI

Suunnittelu ja toiminta:

Mitä palo- ja pelastusturvallisuusosaamista henkilöstön tulee kehittää?

Lomakehaastattelu hoivaosaston henkilöstölle (=13).

Havainnointi ja reflektointi:

Induktiivisen sisällönanalyysin avulla saadut tulokset osoittivat, että osaamisen taso on kohtalainen ja osalla henkilöstöä vähäinen.

Henkilöstön palo- ja pelastusturvallisuusosaamista voidaan kehittää turvallisuustietoisuutta lisäämällä ja palo- ja pelastusvälineiden toimintaa kertaamalla.

Turvallisuuskävelyllä osaamista kehittämään.

2. SYKLI

Suunnittelu ja toiminta:

Mitä henkilöstön palo- ja pelastusturvallisuusosaamista voidaan kehittää turvallisuuskävelyn avulla?
Loppukartoitus Learning cafe-menetelmällä hoivaosaston henkilöstölle (=7).

Havainnointi ja reflektointi:

Turvallisuuskävely lisäsi henkilöstön turvallisuustietoutta, -taitoja, riskitietoutta, turvallisuuden tunnetta, keskustelua turvallisuusasioista, yhteishenkeä ja ohjasi henkilöstöä ajattelemaan toimintaansa sekä ottamaan vastuuta turvallisuusasioista. Edelleen tulee kehittää yhteistyötä muiden yksiköiden työntekijöiden kanssa sekä harjoitella säännöllisesti sammutusvälineiden käyttöä ja evakuointia.

Turvallisuuskävelyä voidaan kehittää nimeämällä jokainen työntekijä vuorollaan turvallisuuskävelyn suunnittelun ja toteutuksen vastuuhenkilöksi sekä liittämällä asia osaksi työntekijän perehdyttämistä.

Turvallisuuskävelyä voidaan käyttää perehdytyksessä, riskienhallintatyön ohjauksessa, turvallisuuskoulutuksessa sekä pelastussuunnitelman vakiinnuttamisessa henkilöstön keskuuteen.

Osaamisen kehittäminen palo- ja pelastusvälineiden toiminnan ja evakuoinnin harjoittelun sekä palo- ja pelastusharjoituksen avulla.

3. SYKLI

Suunnittelu:

Miten palo- ja pelastusvälineiden toiminnan ja evakuoinnin harjoittelun sekä palo- ja pelastusharjoituksen avulla kehitetään henkilöstön palo- ja pelastusturvallisuusosaamista?

Lahja Leinonen,
Ylempi AMK-opiskelija (sh),
Sosiaali- ja terveysalan
kehittämisen ja johtamisen koulutusohjelma,
lahja.leinonen@kainuu.fi

KAJAANIN
AMMATTIKORKEAKOULU
UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES